

Ug

ent

Faculteit psychologie - pedagogische
wetenschappen

Henri Dunantlaan, 9000 Gent

Opleiding Master in Sociaal werk

De Kinderrechtencoalitie: tussen woorden en daden

Academiejaar 2005 – 2006

Thomas Maesele
proef ingediend tot verkrijgen van de titel
'Master in Sociaal Werk'
Promotor: Prof. Dr. Maria Bouverne-De Biè
Commissaris: Prof. Dr. Geert Van Hove

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	I
Voorwoord	III
Inleiding	IV
Hoofdstuk 1: Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het kind	1
1.1 Inleiding	1
1.2 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind	1
1.2.1 Algemeen	1
1.2.2 Kenmerken van het Verdrag	1
1.3 Monitoring	2
1.3.1 Inleiding	2
1.3.2 De toezichtsregeling in het Verdrag	3
1.3.2.1 De internationale controle	3
1.3.2.2 De interne controle	5
1.4 Besluit	7
Hoofdstuk 2: Sociale praktijken inzake Kinderrechten: NGO's	8
2.1 Inleiding	8
2.2 NGO's en kinderrechten	8
2.2.1 Niet Gouvernementele Organisaties	8
2.2.2 NGO's en het Verdrag	10
2.3 De kinderrechtencoalitie: situering en inhoud	12
2.3.1 Situering	12
2.3.2 Inhoud	13
2.4 Besluit	15
Hoofdstuk 3: De stromingen	16
3.1 Inleiding	16
3.2 Reformistische stroming	16
3.3 Radicale stroming	18
3.4 Pragmatische stroming	18
3.5 Sociaal-Politieke stroming	20
3.6 Besluit	21
Hoofdstuk 4: Lezingen van het IVRK door NGO's en overheid	22
4.1 Inleiding	22
4.2 Discoursanalyse	22
4.2.1 Methodologie	22
4.2.2 Niet-vergezelde minderjarigen / Kinderen zonder papieren	23
4.2.3 Onderwijs voor personen met een handicap	28
4.2.4 Leerlingenstatuut	33
4.2.5 Jeugddelinquentie	38

4.2.6	Integratie kinderrechtenbeleid en jeugdbeleid	47
4.2.7	Conclusie	50
4.3	Kwalitatieve interviews	51
4.3.1	Methodologie	51
4.3.2	De leden en de coalitie	52
4.3.3	Processen binnen de Kinderrechtencoalitie	53
4.3.4	De lezingen van de leden en deze van de Kinderrechtencoalitie	54
4.3.5	NGO's, coalitie en de visie op de overheid inzake kinderrechten	55
4.3.6	De lezing van de leden tegenover deze van de overheid	55
4.3.7	De Coalitie en de overheid	56
4.3.8	De overheid?	56
4.3.9	De lezing van de Coalitie tegenover deze van de Vlaamse overheid	57
4.3.10	Relatie met andere actoren in het veld	58
4.3.11	Conclusie	58
4.4	Besluit	59
 Hoofdstuk 5: Resultaten/discussie		 61
 Hoofdstuk 6: Conclusie		 62
6.1	Inleiding	62
6.2	De stromingen	62
6.3	Monitoring in België	63
6.4	De rol van NGO's	63
6.5	De Kinderrechtencoalitie	63
6.6	Beperkingen van het onderzoek	64
 Bibliografie		 65
 Bijlagen		
Bijlage 1: Interview Plan België		
Bijlage 2: Interview Kinderrechtencoalitie		
Bijlage 3: Interview Vlaamse overheid		
Bijlage 4: Interview Gezinsbond		
Bijlage 5: Interview Kinderrechtswinkel I		
Bijlage 6: Mail Kinderrechtswinkel I		
Bijlage 7: Mail Kinderrechtswinkel II		
Bijlage 8: Standaardvragenlijst kwalitatieve interviews		

Voorwoord

Vooraleer u, de lezer, dit werkstuk begint te lezen wil ik eerst een aantal mensen bedanken voor hun hulp. Eerst en vooral willen we Prof. Dr. Maria Bouverne-De Bie en De hr. Didier Reynaert bedanken voor hun ondersteuning en deskundige begeleiding. Ook Mevr. Lieve Cattrijsse zou ik willen bedanken voor de, weliswaar korte, maar toch leerrijke begeleiding.

Daarnaast zou ik mijn familie willen bedanken. Mijn grootouders en ouders voor hun liefde en ondersteuning. Pieter Maesele, mijn broer en vriend voor het leven, voor de hulp, ondersteuning en het luisterend oor. Mijn overleden grootvader, Noël Terryn, die nog elke dag over me waakt.

Bert Ballegeer en Rita Coucke voor de taalkundige reflecties.

Alle geïnterviewden, Mevr. Griet De Wachter, De hr. Jef Geboers, Mevr. Melina Eeckhout, De hr. Joost Van Haelst en Mevr. Hilde Timmermans voor de tijd die ze vrij gemaakt hebben om het interview af te nemen.

Thomas Maesele
Gent, woensdag 17 mei 2006

Inleiding

Voordat ik deze opleiding begon, waren kinderrechten voor mij een onontgonnen terrein. In mijn jeugd had ik niet van het Kinderrechtenverdrag gehoord. Tijdens de opleiding 'Master in Sociaal Werk' werden we meermaals geconfronteerd met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Het leek ons dan ook een interessante ervaring om ons in het onderwerp te verdiepen. Tijdens de zoektocht naar een onderwerp, waar ik me wel in kon vinden, kwam ik al gauw op Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's) uit.

Het is een 'common sense' idee dat overheid en NGO's, tot op een zeker niveau, elkaars tegengestelden zijn of toch eerder in een gespannen verhouding staan.

De naam Niet-Gouvernementele Organisaties laat ook weinig aan de verbeelding over. Het leek me dan ook interessant om de positionering van de NGO's ten opzichte van de overheid van dichterbij te bekijken. Ik stuitte in mijn zoektocht al vlug op de Vlaamse Kinderrechtencoalitie. Het idee dat NGO's een samenwerking sluiten, naar de overheid toe, leek me een interessant thema om meer in detail te ontleden.

Een onmiddellijke vraag is dan ook, in hoeverre blijkt een samengaan van NGO's, een aanvulling te zijn binnen het Belgische en/of Vlaamse landschap. Bij het ontleden van de stromingen/lezingen binnen kinderrechten, vroeg ik me af welke stroming/lezing beide actoren op het terrein hanteren. Het lijkt me logisch, dat afhankelijk van de lezing die men hanteert, er andere acties worden opgezet. In hoeverre verschilt de lezing van de overheid met die Kinderrechtencoalitie? Deelvragen die hierin te onderscheiden zijn: in hoeverre verschilt de overheid op bepaalde discussiepunten met de Kinderrechtencoalitie van lezing, in hoeverre gebruiken de leden (de aangesloten NGO's) van de Coalitie dezelfde lezing als de Coalitie en hoe komen de meningen binnen de Coalitie tot stand. Ook op welke manier dat overheid, NGO's en de Kinderrechtencoalitie, elkaars werk zien, leek ons interessant om nader te bekijken. De Kinderrechtencoalitie is een actor binnen het monitoringsproces van het Verdrag. Het lijkt me logisch dat we via het nagaan van de lezingen ook omtrent de monitoring een aantal zaken naar voor kunnen brengen.

Wat is de link van dit alles met het sociaal werk? Sociaal werk moeten we zien tegen de achtergrond van de verhouding individu en gemeenschap. Bouverne-De Bie (2001) geeft aan dat één van de hoofddoelstellingen van de sociale politiek, grotere sociale gelijkheid is. Ze toont aan dat deze "*doelstelling verwijst naar een verschuiving in de relatie individu-gemeenschap in de richting van emancipatie van het individu*" (Bouverne-De Bie, 2001, p. 48). Deze emancipatiebeweging wordt vaak aangeduid via de beschrijving van de geschiedenis van de mensenrechten. Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind is zo een mensenrechteninstrument, en past dus binnen deze emancipatiebeweging.

De lezing die gegeven wordt aan het Verdrag, bepaalt de acties die ondernomen worden ten aanzien van het kind en beïnvloedt zo rechtstreeks de relatie tussen individu - in casu het kind - en de samenleving. Als we dit in het achterhoofd houden komt de relevantie naar voor van het onderzoeken van de manier waarop het Verdrag door de actoren in het veld wordt gehanteerd. Dit schept duidelijkheid in de achterliggende motivatie van genomen maatregelen van de (Vlaamse) overheid en in de manier waarop de NGO-coalitie vanuit de ene of de andere lezing dit discours tracht te beïnvloeden.

Ik heb dus in deze scriptie gekozen voor het thema kinderrechten en NGO's. Er wordt nagegaan hoe het discours van de Vlaamse coalitie van NGO's, de Kinderrechtencoalitie, zich verhoudt tot dit van de (Vlaamse) overheid.

In hoofdstuk 1 'Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind' volgt een korte situering van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de kenmerken van het Verdrag. Ook de toezichtsregeling die in het verdrag vervat ligt en de vertaling in België en Vlaanderen worden hier weergegeven.

Hoofdstuk 2 'Sociale praktijken inzake Kinderrechten: NGO's' geeft aan welke de rol is van Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's) in het geheel. In dit deel wordt verduidelijkt wat NGO's precies zijn en wat hun verwantschap is met het thema kinderrechten. Eveneens worden de doelstellingen en de inhoud van de Vlaamse Kinderrechtencoalitie toegelicht.

Hoofdstuk 3 'De stromingen' geeft de lezingen van het IVRK weer. Zowel de reformistische, radicale, pragmatische als de sociaal-politieke stroming worden hier besproken.

Hoofdstuk 4 'Lezingen van het IVRK door NGO's en overheid', is het empirisch luik. Het bestaat uit twee delen.

Eenzijds een discoursanalyse van overheidsdocumenten en documenten van de Kinderrechtencoalitie. Via de manier waarop gesproken wordt omtrent genomen maatregelen willen we de achterliggende visie op kinderrechten (re)construeren. Anderzijds kwalitatieve interviews met een vertegenwoordiger van de overheid, de Kinderrechtencoalitie en een aantal leden. Via deze kwalitatieve interviews is het mogelijk de gegevens verkregen uit de discoursanalyse te actualiseren. Ze geven ook een inzicht in de dynamiek van de processen binnen overheid en Kinderrechtencoalitie. Het goede verloop van deze processen is, mijn inziens, afhankelijk van de lezing van kinderrechten die erop nagehouden wordt. Het biedt ook de mogelijkheid een beeld te schetsen van hoe de verschillende actoren - Vlaamse Overheid, Kinderrechtencoalitie en de aangesloten NGO's - elkaars rol en acties percipiëren.

Deze kwalitatieve interviews zijn tijdsintensieve aangelegenheden. Daarom hebben we slechts een vijftal interviews uitgevoerd bovenop de discoursanalyse. De coördinator kinderrechten van de Vlaamse Overheid is bevraagd, net zoals een medewerker van het secretariaat van de Kinderrechtencoalitie en een aantal leden die deel uitmaken van de Raad van Bestuur van de Kinderrechtencoalitie.

Hoofdstuk 5 'Resultaten en discussie' geeft de resultaten weer van het onderzoek. Het geeft een samenvatting van de verkregen gegevens uit het onderzoek en een aantal opvallende punten die tijdens het onderzoek naar boven kwamen.

In het laatste hoofdstuk 'Conclusie' linken we de resultaten met de theorie. Het bevat ook een deel waarin de beperkingen van het onderzoek worden aangehaald.

In de bijlagenbundel vindt u de uitgeschreven versies van de interviews en de standaardvragenlijst.

We wensen u, beste lezer, een interessante leeservaring en hopen met deze scriptie een tip van de sluier op te lichten omtrent de manier waarop de verschillende stromingen het (Vlaamse) landschap van kinderrechten kleuren.

Hoofdstuk 1: Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

1.1 Inleiding

In dit hoofdstuk schetsen we het kader dat het debat rond kinderrechten omringt. Daarbij baseren we ons vooral op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Dit Verdrag benadrukt de formalisering van de kindperiode en construeert dit ook mee. Het accentueert het onderscheid tussen de kindperiode en de periode van volwassen zijn. De goedkeuring van het Verdrag initieerde ook de oprichting en de hervorming van tal van organisaties die hun aandacht meer gingen toespitsen op kinderen. De toezichtsregeling die in het Verdrag vervat zit, wordt hierin ook besproken. We bekijken specifiek de internationale controle en de monitoringsmechanismen in België en in Vlaanderen.

1.2 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

1.2.1 Algemeen

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind werd in 1989 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (VN) aangenomen. Er werden, naar hun inzien, noodzakelijke aanvullingen gemaakt op de Verklaring inzake de Rechten van het Kind van 1959. Het Verdrag vestigde er internationale, nationale en regionale aandacht dat rechten van kinderen mensenrechten zijn (NGO group for the CRC, 1999). Door de kwetsbare positie van kinderen in de samenleving werd het noodzakelijk geacht om aparte verklaringen en verdragen aan te nemen (Verhellen, 2000). Deze stelling houdt in dat er beschermingsrechten moeten worden uitgebouwd. Het beeld van het kind als kapitaal voor de toekomst zien we duidelijk naar voor komen. Het Verdrag is het enige mensenrechteninstrument dat nagenoeg universeel geratificeerd is (enkel de Verenigde Staten en Somalië ontbreken nog). Logischerwijs kunnen we dan ook stellen dat het Verdrag een weerspiegeling vormt van brede maatschappelijke ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen vallen volgens Verhellen (2000) uiteen in twee krachtlijnen. Enerzijds is er een wijziging in kindbeeld waarin een groter respect voor kinderen centraal komt te staan. Anderzijds is er de laatste decennia een (interne en externe) uitbreiding van het mensenrechtenproject.

In 2000 werden het optioneel protocol over kinderhandel, -prostitutie en -pornografie (A/RES/54/263) en het optioneel protocol over de betrokkenheid van kinderen in gewapende conflicten aangenomen (A/RES/54/263).

Toch mogen we het tot stand komen van het Verdrag niet idealiseren. Door het grote aantal landen die betrokken waren bij de totstandkoming ervan, werd de Conventie in eerder algemene termen opgesteld. Zo bezitten de Staten nog de mogelijkheid om een eigen interpretatie te geven aan deze rechten (Van Nijnatten, 1993). Deze interpretatievrijheid biedt anderzijds de mogelijkheid tot een cultuurspecifieke vertaling in de internationale, nationale en regionale wetgeving.

1.2.2 Kenmerken van het Verdrag

Volgens Verhellen (1999, 2000) en Cattrijsse (1999) kunnen we uit het Verdrag een aantal hoofdlijnen distilleren. De eerste is de comprehensiviteit. Dit houdt in dat het Verdrag alle rechten als inter-gerelateerd en als één geheel benadert. Alle rechten worden dus als even belangrijk beschouwd, er is geen hiërarchie in te onderscheiden. Het impliceert dat rechten van kinderen in relatie tot elkaar gerealiseerd worden. De comprehensiviteit is vooral terug te vinden in het feit dat er geen onderscheid gemaakt wordt tussen de verschillende generaties mensenrechten.

De tweede hoofdlijn die voornoemde auteurs aanhalen, is dat het Verdrag juridisch bindend is. Artikel 4 expliciteert de verplichting in hoofde van de Staten om alle wettelijke maatregelen te treffen om de erkende rechten ingang te doen vinden. Het brengt met zich mee dat er implementatie- en controleorganen gesticht worden ter naleving van de bepalingen in het IVRK.

Ten derde komt de universaliteit duidelijk naar voor. Het universaliteitsprincipe houdt in dat het Verdrag een geopolitiek sociaal contract is dat moet gerealiseerd worden. Hiermee wordt bedoeld: *"een wereldwijde inspanningsverbintenis om de socio-politieke randvoorwaarden te scheppen die een menswaardig bestaan voor kinderen mogelijk maken"* (Centrum Kinderrechten, 2005). Zodoende wordt onderlinge solidariteit een must.

Het universaliteitsprincipe is echter onderwerp van discussie. Dasberg (1989, p. 36) bijvoorbeeld stelt de vraag: *"are people, how young they may be, who are already responsible for their own childhood still children?"* Hieruit volgt dan logischerwijs de vraag hoe universeel geldende kinderrechten kunnen opgesteld worden. Decontextualisering en naturalisering en zelfs een verborgen vorm van kolonisering lijkt ons hier nog steeds aan de orde.

Dit impliceert dat we voorzichtig moeten zijn met een universalistische bewogenheid waar het Westerse ideaal als norm geldt. Ook Cliteur (1997) geeft aan dat de hele mensenrechtentraditie gebaseerd is op de veronderstelling dat er normen zijn die over alle culturen heen gelden. Culturen verschillen wat betreft de houding en waarden die gehecht worden aan kinderrechten. We mogen echter niet vervallen in een cultuurrelativisme waarbij we er van uitgaan dat wat voorvalt behoort tot die cultuur, op die plaats, in die context en in het specifieke historisch kader. Een morele en normerende bewogenheid moet kunnen, rekening houdend met cultuurspecifieke kenmerken. In de discussie over kinderrechten kan men dan ook beter naar een contextualistische aanpak zoeken dan naar een universalistische (Van Nijnatten, 1993). Het Verdrag bevat immers minimumnormen die verder kunnen geconcretiseerd en aangevuld worden in internationale, nationale en regionale wetgeving. Hier ligt dan ook een mogelijkheid om culturele nuances te integreren. Daarom scharen we ons ook achter de mening van Brems (2001). Ze pleit voor een inclusieve universaliteit. Daarbij moet er een voortdurend evenwicht gevonden worden tussen de mensenrechten en het tegemoet komen aan de contextuele eigenheid, omdat dit noodzakelijk is om van inclusiviteit te kunnen spreken.

1.3 Monitoring

1.3.1 Inleiding

Het opmaken van rechten zonder dat deze geïmplementeerd en gecontroleerd worden heeft niet veel zin. Daarom is het belangrijk om deze controle of monitoring eens van dichterbij te bekijken. Het concept van monitoring blijkt echter niet éénduidig te zijn. Monitoring en implementatie worden vaak door elkaar gebruikt. Monitoring is volgens Parmentier en Brems (2004, p. 245) slechts een deel van implementatie *"in which the actions of certain agents are evaluated against the background of their human rights obligations."* Zo zou het op de verschillende overheidsniveaus moeten plaats vinden.

De definitie van Himes schetst het iets concreter: *"Monitoring als (a) het meten of systematisch observeren (gelinkt aan mechanismen van planning, reguleren en controleren) (b) een watchdog en waarschuwingfunctie, die enerzijds positief en aanmoedigend kan ingevuld worden of meer 'krachtdadig' of sanctie georiënteerd afhankelijk van de aard van het monitoring proces"* (Himes, 1996, p. 114).

1.3.2 De toezichtsregeling in het Verdrag

Saporiti (1996) meent dat het Verdrag aanzien kan worden als een sociaal programma. Hij definieert dit als de collectieve actie die ondernomen wordt door een publieke en/of een private organisatie om de levensomstandigheden van kinderen te verbeteren. Het is mogelijk om de geest van de Conventie zo te omschrijven, maar in wezen lijkt het ons slechts een zeer beperkte weergave. Indien we het zo omschrijven dan geven we slechts één enkel element weer van de Conventie. Dat aspect bestaat naast vele andere zoals het geven van een juridische basis om de rechtspositie van kinderen (internationaal) te verbeteren, maar ook de universalisering van een vooral Westers, liberaal en individualistisch getinte visie,... (zie Archard, 1993, p. 69)

Het Verdrag stelt de Staten verantwoordelijk. Individuen worden op geen enkele wijze beoordeeld door het Comité. Dit staat in schril contrast met de horizontale werking die centraal stond in de verklaring van 1959. De uitvoering toen was in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van ouders, individuen en particuliere organisaties en pas in tweede instantie van overheidsinstellingen. Dit lijkt ons dan ook een hiaat in de Verdragstekst. Dit wordt nog duidelijker doordat individuele mensenrechtenschendingen steeds meer erkend worden (zie onder andere Brems, 2001).

De ratificatie van het Verdrag hield de verplichting in, in hoofde van de Staten, om de vastgelegde bepalingen in hun eigen land te vertalen en te implementeren. Verhellen (2000) onderscheidt twee vormen van controle. Enerzijds de internationale controle die wordt toevertrouwd aan het Comité voor de Rechten van het Kind. Anderzijds de interne controle waar het wetgevend kader en het toezicht door de rechterlijke macht van het land in kwestie, deel van uitmaakt.

1.3.2.1 De internationale controle

De internationale controle bestaat erin dat Staten verplicht zijn een vijfjaarlijks rapport in te dienen bij het Comité voor de Rechten van het Kind. *"These reports are intended to provide signatory states with the opportunity for a comprehensive review of the measures that they have put in place to implement the Convention. This public process is not a simple formality: it is, above all, a dynamic instrument to promote informed policy making and progress in improving the situation of children"* (Forrester & Harwin, 2000, p. 428). Deze rapporten variëren kwalitatief sterk. Hoewel er aanwijzingen gegeven worden door het Comité om het rapport op te stellen volgens 8 clusters van rechten, is er geen standaardstructuur waardoor er een grote interpretatievrijheid bestaat. Veel Staten slagen er dan ook niet in om kritisch te staan ten opzichte van hun eigen beleid. Scherer en Hart (2000, 2001) hebben de rapporten, die ingediend zijn vóór 1999, onderzocht wat betreft artikel 28 en 29. Ze onderzochten onder meer het verschil tussen de initiële rapporten en de vijfjaarlijkse rapporten en kwamen tot de conclusie dat er slechts een kleine verbetering merkbaar was in de inhoud van de rapporten.

Wanneer een rapport bepaalde pijnpunten naar voor brengt zal het Comité op basis van positieve sanctionering tussenkomen en trachten te zoeken naar constructieve oplossingen. Dit gebeurt in dialoog met de betrokken partners. Door geen confronterende en bestraffende houding aan te nemen biedt *"het Verdrag duidelijk een zwakkere bescherming [...] tegen inbreuken dan dit bij andere verdragen het geval is"* (Verhellen, 2000, p. 112).

De rapporterings- en implementatieverplichting van de Staten houdt in dat de Staat in een dubbele en ambigue positie staat, namelijk respectievelijk als controleur en als gecontroleerde. Om dit op te vangen bevat het Verdrag een bepaling via dewelke het Comité in de mogelijkheid wordt gesteld om Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's) ook te horen (via artikel 45 van het IVRK).

In de werking van de VN is het Comité voor de Rechten van het Kind dus belast met de controle op de naleving door de natiestaten van het Verdrag. Laten we hier eens dieper op ingaan.

Het Comité voor de Rechten van het Kind

Het Comité voor de Rechten van het Kind is een 'treaty – based' orgaan en onderdeel van de 'Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights'. Het bestaat uit 18 leden. Deze komen uit verschillende landen met verschillende rechtssystemen. Ze genieten een hoge morele erkenning en het zijn experts op het gebied van mensenrechten. Niettegenstaande hun politieke benoeming, worden ze geacht onafhankelijk van een regering of organisatie te handelen.

Het Comité is een internationaal forum dat de mogelijkheid moet bieden aan de betrokken partijen om op een constructieve wijze te dialogeren en te interageren om de levensomstandigheden van de kinderen te verbeteren. Of het daar in slaagt is twijfelachtig.

Het Comité krijgt de rapporten binnen van de Staten en wordt verondersteld binnen een jaar na ontvangst het rapport onderzocht te hebben. Doordat de Conventie een opmerkelijk grote ratificatie gekend heeft, zijn er problemen met de verwerking van het grote aantal rapporten en zit het Comité achter op schema. Daarom werd de 'Pre-Sessional Working Group' opgericht. Deze bekijkt twee maanden voor de samenkomst van het Comité de rapporten en stuurt een aantal vragen (list of issues) door naar de vertegenwoordigers van de Staten. Deze kunnen zich dan voorbereiden op de vergadering. Ook de NGO's worden verwacht hun rapport reeds in te dienen bij het Comité vooraleer de 'Pre-Sessional Working Group' samen komt. In de praktijk blijkt echter dat het Comité nog steeds moeite heeft met het grote aantal rapporten die moeten verwerkt worden. Het Comité besteedt daarnaast aan alle landenrapporten evenveel aandacht onafhankelijk van de grootte en de specifieke situatie van het land. Veerman en Levine (2000) concluderen hier dan ook uit dat het Comité grote landen structureel ontmoedigt om aandacht te schenken aan lokale projecten, omdat deze toch niet besproken zullen worden. Het Comité tracht onder andere het systeem van 'good practices' toe te passen waarbij landen in vergelijkbare omstandigheden van elkaar kunnen leren (Unicef, 2005).

Het Comité bezit de mogelijkheid om bijkomende informatie te vragen bij de ingediende rapporten. Het kan ook extra onderzoek verrichten.

Artikel 45 geeft het Comité de mogelijkheid om gespecialiseerde en Non-Gouvernementele Organisaties te raadplegen en de vergaderingen te laten bijwonen.

Op het einde van het onderzoek geeft het Comité 'Concluding Observations'. Deze bevatten adviezen en richtlijnen aan de Staten.

Er wordt verwacht dat de Staten deze bekend maken zodat er een maatschappelijk debat op gang komt. (Office of the High Commissioner for Human Rights, 2005).

Het Comité past het systeem van positieve sanctionering toe. Dit houdt in dat wanneer er problemen worden vastgesteld men via overleg zal proberen deze op te vangen en te verbeteren. Er worden geen straffen uitgesproken. Dit betekent dat er een eerder zwakke bescherming uitgaat van het Verdrag. Door het tijdsgebrek blijkt bovendien dat het vaak niet mogelijk is om een diepgaand en constructief gesprek te voeren (Goedertier & Verheyde, 2002).

Goedertier en Verheyde (2002) geven daarnaast nog een aantal problemen aan betreffende de rapporteringsprocedure: zowel met betrekking tot de wil van de Staten om aan de verplichting tegemoet te komen, als tot de kwaliteit van dialoog en van de Concluding Observations, alsook tot de effectieve opvolging van deze Concluding Observations, de onafhankelijkheid van het Comité, de financiële middelen en het personeel in het VN secretariaat, de participatie van NGO's en de media in de rapportageprocedure, stellen ze problemen vast. Het gebrek aan tijd en middelen om de NGO-rapporten grondig te bestuderen is volgens ons het meest opvallende besluit

van hun onderzoek. Toch geven ze aan dat deze methode, de methode bij uitstek is om toezicht te houden op het nakomen van de verplichtingen inzake mensenrechten. Het Comité verwacht van de Staten dat ze de ingediende rapporten en de dialoog met het Comité publiekelijk maken (Vande Lanotte & Goedertier, 1996). Deze bekendmaking blijft echter meestal beperkt tot het beschikbaar stellen van de rapporten zonder verdere verduidelijking en discussie. Dat Staten nalaten dit te doen, blijkt duidelijk uit de studie van Woll (2000). Ze stelt vast dat overheden zelden de Concluding Observations gebruiken om een publiek debat op gang te brengen, noch om beleidswijzingen door te voeren.

In verband met deze internationale controle heeft België reeds in 1994 en in 1999 een rapport ingediend. Het volgende in te dienen rapport is in 2007. Het zal met andere woorden acht jaar geleden zijn dat er nog een rapport was ingediend. De oorzaak hiervan is dat het Comité maar in 2002 (drie jaar na het indienen van het laatste rapport dus) het rapport besproken heeft. Zo is er vijf jaar tussen de bespreking van het laatste rapport en het nieuwe (Het Verenigd Koninkrijk heeft bijvoorbeeld een extra bijlage opgestuurd met de wijzigingen in de situatie tussen indienen van het rapport en bespreking ervan (Payne, 2002)). Dit is een exemplarisch voorbeeld van de onderbezetting van het Comité en het gebrek aan tijd om alle rapporten op een gedegen manier te behandelen. Wanneer we dit internationaal bekijken dan zien we dat dit aangevuld wordt met landen die het nalaten, of in de onmogelijkheid verkeren, hun rapport op tijd binnen te brengen. Zo wordt een goede werking van het Comité nog extra bemoeilijkt. De internationale controle blijkt dus de achillespees van het Verdrag te zijn.

1.3.2.2 De interne controle

De landenrapporten die opgesteld worden voor het Comité blijken slechts een minimum aan controle toe te staan (Goedertier en Verheyde, 2002). Dit wordt nog versterkt door de geringe tijd die het Comité kan besteden aan de analyse en bespreking van de rapporten (gemiddeld negen uur). "*Les conséquences de manque des moyens matériels et humains sont mises en évidence et se répercutent nécessairement sur le bon déroulement des travaux du comité*" (Kahlfallah, 1996, p. 446). Himes (1996) gaat zelfs verder als hij stelt dat het Comité zich slechts kan beperken tot 'monitor the monitoring'. Hij bedoelt hiermee dat het Comité slechts kan controleren of de Staten naar behoren de Conventie implementeren. De beperkte rol die hij eraan toeschrijft, trekken wij in twijfel. De verplichting om deze rapporten in te dienen blijkt immers een druk te leggen op de schouders van de Staten om de Conventie te respecteren. Dit leidt er dan toe dat de Staten (weliswaar onrechtstreeks) zullen pogen zoveel mogelijk te beantwoorden aan de Verdragsbepalingen.

Interne controle blijkt aldus een noodzakelijke aanvulling. Deze wordt gerealiseerd door hoven en rechtbanken die de vertaling in de nationale wetgeving van het Verdrag controleren. Daarnaast kunnen ook onderzoekscentra (zoals het Gentse Centrum voor de Rechten van het Kind) maar ook NGO's een belangrijke plaats innemen in het proces van interne controle.

Veerman en Levine (2000) pleiten ervoor bij de implementatie niet enkel te kijken naar de Staten maar ook naar de plaatselijke situatie. Een belangrijk deel van de implementatie gebeurt immers op lokaal niveau. Wanneer de controle echter enkel op internationaal niveau zou gebeuren, zouden gemeenten en lokale projecten uit het oog verloren worden. Om het volle potentieel van het lokale niveau ter zake te erkennen moeten de Staten er dus ook voor zorgen voldoende mechanismen uit te bouwen om de implementatie te controleren. Daarnaast moet het Comité voor de Rechten van het Kind ook ruimte bieden om deze projecten te bespreken. Zo worden ook Staten op het belang van deze projecten gewezen.

Sommige auteurs (zie Verhellen 1996, 2000) pleiten voor een derde onafhankelijk orgaan naast de Staten en NGO's. Dit zou moeten deel uitmaken van de interne controle om de monitoring op een kwaliteitsvolle wijze te kunnen uitvoeren. Dit kan het best gebeuren via een 'Standing Monitoring Committee' of een Nationaal Comité voor de Rechten van het Kind (enkel de benaming verschilt, niet de invulling). Ook het Comité geeft in haar General Guidelines van 1991 de noodzaak aan van een nationaal monitoringsmechanisme (Goedertier en Verheyde, 2002). In de Guidelines van 2005 (Comité voor de Rechten van het Kind, 2005) wordt er eveneens naar verwezen.

Monitoring in België

De Federale staatsstructuur in België maakt van de monitoring een complexe zaak. We zullen ons in het kader van dit onderzoek toespitsen op de Federale en vooral op de Vlaamse situatie.

In België werd de "*bekrachtigingsoorkonde [voor het Verdrag inzake de Rechten van het Kind] door de koning ondertekend op 25 november en neergelegd bij de V.N. op 16 december 1991. Hierdoor trad het Verdrag krachtens artikel 49 IVRK in België in werking op 15 januari 1992*" (Verhellen, 1999, p. 22). Door de Federale staatsstructuur duurde het een tijdje vooraleer alle deelregeringen het Verdrag geratificeerd hadden en in hun eigen wetgeving vertaalden.

In 1997 werd de Interministeriële Conferentie voor de Bescherming van de Rechten van het Kind opgericht. In 1999 werd de naam veranderd naar Interministeriële Conferentie voor Kind en Jeugd. Zij moet het beleid van Federale en gemeenschapsregeringen op elkaar afstemmen (Verhellen, 1999).

Op 16 september 2005 werd een samenwerkingsakkoord tussen de verschillende deelstaatregeringen en de Belgische Staat afgesloten tot oprichting van een Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (Van Haelst, 2005; Belgische Federale Regering, 2005) De Commissie was reeds in 1996 opgericht (Belgische Federale Regering, 1998), maar niet meer samengeroepen sedert het aantreden van de regering Verhofstadt. Het nieuwe samenwerkingsakkoord stelt dat de Commissie tot doel heeft het vijfjarig verslag op te maken van de Belgische Staat voor de Verenigde Naties. Ze verzamelt informatie en bevordert de samenwerking tussen de verschillende bevoegde instanties. Vanaf de oprichting van de Nationale Commissie is bepaald dat zij nauw moet samenwerken met parastatalen, met Niet-Gouvernementele Organisaties en met deskundigen. Het is de bedoeling dat de Commissie in de loop van 2006 in werking kan treden.

Allen (2000) wijst op het gevaar dat NGO deelname in de uitvoering van regeringsbeslissingen, hun onafhankelijke positie in het gedrang brengt.

In 2002 werd de wet goedgekeurd tot instelling van een jaarlijkse rapportage over de toepassing van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (Belgische Federale Regering, 2002). De Federale Regering wordt zo verplicht om jaarlijkse te rapporteren aan de Federale Kamer omtrent de uitvoering van de bepalingen uit het IVRK.

Monitoring in Vlaanderen

In Vlaanderen werd door het decreet van 15 juli 1997 het Kinderrechtencommissariaat opgericht. Dit installeerde het wettelijke ombudswerk voor kinderen. De centrale opdrachten bestaan uit toezicht op de naleving van het Verdrag, de stem van het kind representeren en opvolging, analyse en verspreiding van gegevens over de levensomstandigheden van het kind. De Vlaamse Kinderrechtencommissaris maakt deel uit van het Vlaams Parlement.

Sinds het decreet op de kindeffectrapportage (KER) van 1997 moet bij elk voorontwerp van decreet in de Vlaamse Gemeenschap een kindeffectrapport opgemaakt worden "*voor zover de voorgenomen beslissing de belangen van het kind*

rechtstreeks raakt (Vlaamse Overheid, 2006)." Artikel 6 van het decreet stelt de verplichting in tot jaarlijkse rapportage van de Vlaamse overheid ten opzichte van het Vlaamse parlement en de Kinderrechtencommissaris omtrent de implementatie van het IVRK (Vlaamse Overheid, 2002). Daarnaast werden in alle administraties die enigszins geconfronteerd worden met kinderrechten, Aanspreekpunten Kinderrechten aangeduid, met als voornaamste doelstellingen het sensibiliseren van het beleid en het helpen bij vragen omtrent de effecten van het beleid. Deze ondersteunen de Vlaamse Regering in haar jaarlijkse rapportageplicht ten opzichte van het parlement. Daarnaast steunt de Vlaamse Overheid via subsidies het middenveld dat werkt rond kinderrechten (Van Haelst, 2005). Zowel in de Franse Gemeenschap als in Vlaanderen wordt bijvoorbeeld een NGO-coalitie gesubsidieerd, respectievelijk de Le Coordination des ONG pour les Droits de l'Enfant (CODE) en de Kinderrechtencoalitie. Op deze laatste gaan we in het volgend hoofdstuk dieper in. In Vlaanderen is er ook een coördinerend Minister Kinderrechten aangesteld, Minister voor Jeugd Bert Anciaux. Hij is op vlak van de Vlaamse Gemeenschap bevoegd voor het beleid inzake kinderrechten.

1.4 Besluit

In dit hoofdstuk hebben we gezien wat het IVRK is en welke kenmerken het bevat. We hebben ook de toezichtsregeling die in het Verdrag vervat ligt van naderbij bekeken. Daarbij hebben we gemerkt dat er twee vormen van controle zijn. Enerzijds de internationale controle waarbij er een rapportageverplichting is ten opzichte van het Comité voor de Rechten van het Kind en anderzijds de interne controle waar binnen de Staat in kwestie controlemechanismen aanwezig zijn. Wat betreft deze interne controle hebben we de Belgische en Vlaamse structuren bekeken die deze moeten waarmaken.

Hoofdstuk 2: Sociale praktijken inzake Kinderrechten: NGO's

2.1 Inleiding

De Kinderrechtencoalitie is een coalitie van Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's). Maar wat zijn NGO's en wat is een coalitie? Daarnaast stelden we ons ook de vraag wat de plaats is van NGO's in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. In dit hoofdstuk zullen we een antwoord op deze vragen formuleren.

2.2 NGO's en kinderrechten

2.2.1 Niet-Gouvernementele Organisaties

NGO's

Wanneer collectieve actie van een groep individuen een lange tijd duurt, identificeerbaar is en gericht is op een belangrijke, opkomende sociale verandering dan spreken we over een sociale beweging. Wanneer deze structureel evolueert naar een zelfstandige vorm binnen een institutionele omgeving, kunnen we het resultaat omschrijven als een NGO (Teegen, Doh & Vachani, 2004). NGO is de afkorting van 'Niet-Gouvernementele Organisatie'. Cogen (in: Cattrijsse, 2000, p. 425) beschrijft ze als volgt: *"non-gouvernemental organisation, which is an autonomous, private association, aiming at establishing a cooperation in a specific working area. A NGO is a voluntary, non-profit association of citizens, which can adopt a national as well as a regional and international character."*

Teegen, Doh en Vachani (2004) onderscheiden twee soorten NGO's volgens hun doelstellingen.

De 'club NGO's': hier gaan de leden met elkaar samenwerken om zichzelf op materieel, sociaal en politiek vlak te verbeteren, bijvoorbeeld vakbonden.

De 'social purpose NGO's': hieronder vallen de mensenrechten-NGO's en de Kinderrechtencoalitie. Ze zijn gericht op doelstellingen die buiten de leden liggen. We kunnen ze als volgt definiëren: *"NGO's are private, not-for-profit organizations that aim to serve particular societal interests by focusing advocacy and/or operational efforts on social, political and economic goals, including equity, education, health, environmental, protection and human rights"* (Teegen et al, 2004, p. 466).

We kunnen drie soorten social purpose NGO's onderscheiden:

Advocacy NGO's: vertegenwoordigen personen die hun stem niet kunnen laten horen. Ze kunnen insider strategieën gebruiken, waarbij ze beleidsmakers direct beïnvloeden en/of outsider strategieën, waarbij men de publieke opinie aan zijn kant tracht te krijgen.

Operationele NGO's: bieden goederen en diensten aan personen in nood aan.

Hybride NGO's: combineren kenmerken van zowel advocacy als operationele NGO's.

Netwerk – en coalitievorming

Netwerkvorming in NGO's is een veel gezien fenomeen. Zij halen er een aantal voordelen uit: ze wisselen informatie uit en focussen zich (meestal) op een specifiek terrein. De band tussen de verschillende organisaties in het netwerk is dan ook niet altijd even stevig.

Coalities daarentegen hebben meestal permanente personeelsleden, hebben een (min of meer) permanente ledenbasis, hebben een hoofdkwartier of secretariaat, zijn

zelfstandige organisaties en hebben bredere strategische doeleinden (Yanacopulos, 2005, p. 95).

Egan (1993 in: Yanacopulos, 2005, p. 95) vindt dat coalities *"create a greater value and commitment together"* ten opzichte van netwerken. Coalities bestaan voor een groot en belangrijk deel uit netwerken, maar netwerken hoeven niet per se coalities te zijn. Het delen van informatie en communicatie, het delen van middelen, de kostenverlaging via groepswerking en het verhogen van de legitimiteit en macht door het spreken met één stem zijn essentiële kenmerken van coalities (Yanacopulos, 2005). Ze bekleden een brugfunctie tussen de basis en de top, kunnen budgetteringsmogelijkheden bieden, kunnen kostenbesparend werken en het delen van onderzoek en informatie kan verrijkend werken.

In de algemene organisatiestructuur van coalities hebben de aangesloten NGO's contact met de basis en verzorgt de coalitie de contacten op (inter)nationaal vlak. We kunnen uit de verschillende coalities geen standaardstructuur distilleren, ze adapteren zich aan de lokale situatie waarin ze moeten gedijen (NGO Group for the CRC, 2001). Meestal zal men de taken verdelen onder de leden.

Yanacopulos (2005) geeft aan dat de leden in zekere mate moeten kunnen onderhandelen maar ook een hoeveelheid autonomie moeten afstaan aan het collectief om te kunnen gedijen in een competitieve omgeving. De reden om tot samenwerking te komen mag niet alleen vanuit defensieve strategieën bekeken worden. Men zal ook proactief tot een gezamenlijke realisering van de gestelde doelen trachten te komen. Pfeffer en Salancik (1978 in Yanacopulos, 2005) menen dat organisaties omgevingsvoordelen kunnen genereren door allianties aan te gaan. De afhankelijkheid ten opzichte van de omgeving kan gereduceerd worden door samenwerking. Ten eerste verschaft men informatie over activiteiten die de organisatie kunnen schaden, ten tweede worden er kanalen aangeboden via dewelke men met andere organisaties kan interageren. Ten derde zorgt de coöperatie met andere organisaties voor een basis via dewelke men steun tracht te krijgen van andere actoren in het veld. Als laatste voordeel is er de mogelijkheid om de organisatie legitimiteit te verschaffen.

In het kader van kinderrechten worden de coalities over het algemeen gekarakteriseerd door volgende kenmerken (NGO Group for the CRC, 2001, 2004): ze bieden een essentiële aanvulling en correctie op de overheidsrapporten, de leden zijn meestal NGO's, ze nemen de taak op zich om het bredere publiek te sensibiliseren en ze trachten de overheid te beïnvloeden vooral rond legislatieve en beleidshervormingen. Ze vertegenwoordigen de stem van de kinderen en zoeken mogelijkheden om kinderen en jongeren te betrekken bij het uitdragen, het implementeren en de controle op het uitvoeren van het Verdrag. Coalities kunnen daarnaast een vitale rol spelen in het mobiliseren van de civil society rond kinderrechten. Dit kunnen ze doen door op een duidelijke en verstaanbare wijze de Conventie te promoten. Deze punten komen uit eigen onderzoek van de NGO Group for the Convention on the Rights of the Child. Men evalueert de eigen situatie en het zou dan ook kunnen dat men hierdoor vooral positieve punten aanhaalt. Andere zaken zoals het moeten sluiten van compromissen of het niet altijd kunnen doordrukken van de visie van de eigen organisatie,... komen minder in het daglicht te staan.

Santos Pais (1996 in NGO Group for the CRC, 2001, p. 3) voormalig lid van de NGO group for the CRC en momenteel voorzitter van 'innocenti', een onderzoekscentrum van Unicef, zegt het volgende: *"(They) constitute another important monitoring mechanism in this field. They promote a strong social movement around children, promote advocacy for their rights, encourage children's participation and inculcate in each and every individual and group the sense of being a child's right defender. Moreover they can decisively influence Government's action, as monitors of their action and as a partner in the realisation of children's rights."*

Woll (2001) bemerkt dat historisch gezien kinderrechtenorganisaties vooral op micro-niveau actief zijn. Men maakte weinig aanstalten om beleidsvoering te beïnvloeden of om projecten op macro-niveau (bijvoorbeeld: beïnvloeding van de centrale overheid) te realiseren. Om structurele veranderingen te verwezenlijken lijkt het ons echter essentieel om naast top-down ook bottom-up te werken. Externe samenwerking is cruciaal om tot effectieve beleidsverandering te komen en zo de belangen van kinderen te kunnen verdedigen. Op het macro-niveau moeten NGO's hun invloed uitbreiden door een beleid voor en door kinderen te ontwikkelen. Daarnaast zijn goede relaties met beleidsmakers (en uitvoerders) noodzakelijk (Aguilar, 1996). De NGO-coalitie moet in zijn missie en doelstellingen duidelijk plaats vrijhouden om de keuze en de aard van samenwerking met externe fora te specificeren (NGO Group for the CRC, 2001). Zo blijft de werking niet beperkt tot korte-termijn doelstellingen maar kunnen ook structurele lange-termijn veranderingen gerealiseerd worden.

Deze ontwikkelingen komen reeds tot uiting daar waar kinderrechtencoalities mee participeren in het beleid. Ook de onderkenning van het belang van een onafhankelijke visie ten opzichte van het overheidsdiscours wordt erkend, zelfs expliciet gesteld door het Kinderrechtenverdrag. NGO's en NGO-coalities worden meer en meer betrokken bij het beleid en staan al dan niet rechtstreeks in contact met de Verenigde Naties.

Door te behoren tot een coalitie die systematische relaties met de Verenigde Naties onderhoudt, kan de organisatie een grotere legitimiteit verkrijgen en heeft ze ook de kans *"to join the collective exercise of responsibility and to influence the decision making of that UN body"* (Ritchie, 1995, p. 517). NGO-coalities kunnen dan ook gezien worden als een essentiële partner in advocacy rollen. Deze zijn nodig om te waarborgen dat de overheid handelt in het globaal belang en uitvoert wat in internationale verdragen is vastgelegd.

Hiernaast verschaft het onderzoek van Woll (2001) inzicht in hoe de aanpassing van NGO's aan het IVRK verlopen is. Ze heeft dit onderzocht bij zes kindgerichte organisaties. Er is gebleken dat het zoeken naar de meerwaarde en plaats van het IVRK in de organisaties een pak tijd in beslag neemt. Vooral het omschakelen naar het mensenrechtenparadigma is voor een aantal organisaties een moeilijke klus. Ze beklemtoont dat kinderen een stem moeten hebben in de werking en leidende rollen moeten kunnen vervullen. Daarnaast moet er gestreefd worden naar overheidsparticipatie in het creëren van een omgeving waar kinderen hun rechten kunnen laten gelden.

2.2.2 NGO's en het Verdrag

In 1978 gaf Polen te kennen om tot een verdrag omtrent kinderrechten te willen komen en zo het 'Internationaal Jaar van het Kind' te bezegelen met een nieuw instrument. Het voorstel was echter onderwerp van hevige discussies. Toch was er samenwerking om het doel te bereiken tussen verschillende Staten, culturen, religies, inter-gouvernementele en non-gouvernementele organisaties. Om de input van de verschillende NGO's beter te kunnen coördineren werd de 'NGO Ad-Hoc Group on the drafting of the Convention' opgericht. Nadat Unicef het team in 1985 vervoegde, kreeg de consensus rond de Conventie steeds meer vorm.

De krijtlijnen van het Verdrag zijn dus mee getekend door de NGO's. Het nut van het betrekken van NGO's in dit proces ligt volgens Save The Children (1999) in het feit dat er een groot engagement zal uitgaan van deze NGO's in de uitvoering van het Verdrag. Tevens bood het een meerwaarde aan de inhoud van het Verdrag door de specifieke expertise die NGO's hebben in het werken met kinderen.

Hieruit werd een netwerk ('cooperative network') gevormd van NGO's die dezelfde belangen delen, met name de garantie bieden dat de rechten van het kind in al zijn facetten gerespecteerd worden. Denise Allen (2000, ¶ 6), 'Liaison officer' zegt hierover: *"It demands that member organizations embrace the Convention in their*

mission or mandate, policy and programmes." De NGO Group for the Convention on the Rights of the Child kreeg vorm.

Dat NGO's specifiek worden aangesproken om deel te hebben in de Verenigde Naties via een artikel in het Verdrag is een uniek gegeven:

"Artikel 45

a) hebben de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties het recht vertegenwoordigd te zijn bij het overleg over de toepassing van die bepalingen van dit Verdrag welke binnen de werkingssfeer van hun mandaat vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen die zij passend acht, uitnodigen deskundig advies te geven over de toepassing van het Verdrag op gebieden die binnen de werkingssfeer van hun onderscheiden mandaten vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties uitnodigen rapporten over te leggen over de toepassing van het Verdrag op gebieden waarop zij werkzaam zijn;

b) doet het Comité, naar zij passend acht, aan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen, alle rapporten van Staten die partij zijn, toekomen die een verzoek bevatten om, of waaruit een behoefte blijkt aan, technisch advies of technische ondersteuning, vergezeld van eventuele opmerkingen en suggesties van het Comité aangaande deze verzoeken of deze gebleken behoefte;"

(Vlaamse overheid, 2006a)

Het biedt de mogelijkheid aan NGO's om proactief te werken rond implementatie (NGO Group for the CRC, 1998, 2001).

Het Comité voor de Rechten van het Kind vraagt van de Staten om tenminste elke vijf jaar een rapport voor te leggen waarin de progressie van de implementatie van kinderrechten in hun land wordt aangegeven. De NGO Group for the CRC (1998, p. 1) geeft aan dat *"The Committee is responsible first and foremost for examining the progress made by State parties in fulfilling their obligations under the Convention."* De rol van NGO's in dit proces kan twee vormen aannemen. Enerzijds door mee te werken aan het rapport dat de regering opstelt, anderzijds door zelf een rapport op te maken of door beide te doen. De NGO Group for the CRC en het Comité voor de Rechten van het Kind (1998) benadrukken het eerste punt en gaan na in hoeverre de NGO's in de totstandkoming van de rapporten medezeggenschap hebben gekregen en wat hun rol is in de implementatie van de Conventie. De vraag die hier echter meteen rijst is in hoeverre de NGO's hun onafhankelijke watchdog-functie kunnen behouden als ze meewerken aan de overheidsrapporten. Ook Allen (2000) wijst op het gevaar dat deelname van NGO's in de uitvoering van regeringsbeslissingen hun onafhankelijke positie in het gedrang brengt. Daarnaast dient opgemerkt te worden dat een solitaire NGO minder geloofwaardigheid zal verkrijgen in zijn kritiek op een overheidsrapport dan een groep van NGO's. Het doel van het NGO-rapport of schaduwrapport is het weergeven van een systematische analyse die aantoonde in hoeverre de wet, het beleid en de praktijk in de Staat conformeren aan de principes en de normen die het Verdrag schragen (NGO Group for the CRC, 1998). Het moet duidelijk aangeven welke artikels er overtreden worden, de wijze waarop en de consequentie(s) ervan.

De NGO's staan voor de taak om aanbevelingen te doen tot verbetering van de situatie in hun land, bijvoorbeeld door aan te geven welke wetteksten aanpassingen vereisen. Hier moeten ze wel prioriteiten stellen volgens de NGO group for the CRC (1998). Hier dient opgemerkt te worden dat hoewel het niet slecht is om prioritair een aantal punten te veranderen, dit geen legitiem excuus mag worden om de andere hiaten en mankementen links te laten liggen.

Daarnaast dienen de NGO's aan te geven welke actieve rol in dit alles voor hen weggelegd is. Dit impliceert dat het kader dat verschaft wordt door het Verdrag niet in vraag wordt gesteld. NGO's krijgen de opdracht van de VN om het beleid van de VN zelf uit te voeren. We stellen ons hierbij de vraag of NGO's geen expertise kunnen uitbouwen om belangrijke tekortkomingen op internationaal niveau ook te rapporteren en aan te geven waar hiaten, problemen, contradicties en morele dilemma's rijzen.

NGO's spelen een rol in de sensibilisering van kinderrechten en kunnen pleiten voor de implementatie van de conclusies die het rapport weergeeft. Er wordt aangenomen dat de rapporten die coalities van NGO's opstellen, leemtes in overheidsrapporten opvullen (Woll, 2000). Een impactstudie uitgevoerd door Woll (2000) gaf aan dat NGO-coalities in bepaalde landen gemaakte conclusies omtrent de implementatie van kinderrechten niet omzetten naar de praktijk. Dit betekent dat de overheid geen druk ondervindt van de aanwezige NGO's. Dit laatste wordt ook door de NGO Group for the CRC (2001) aangekaart. Een ander probleem die de studie van Woll aanbrengt, is een gebrekkige samenwerking tussen nationaal en lokaal niveau. Er is weinig gelijkens tussen hoe men op lokaal niveau kinderrechtenmateries aanpakt en hoe dat nationaal niveau voorgeschreven wordt.

De NGO Group for the CRC (2001) geeft daarnaast nog aan dat NGO's een belangrijke rol te vervullen hebben om overheden te wijzen op hun verantwoordelijkheden en op het toezien dat ze de rechten van kinderen als prioriteit beschouwen.

2.3 De Kinderrechtencoalitie: situering en inhoud

2.3.1. Situering

De Kinderrechtencoalitie is een coalitie van NGO's binnen de Vlaamse Gemeenschap. Ze werken samen rond kinderrechten, en meer bepaald het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. De Kinderrechtencoalitie werd in 1996 opgericht op initiatief van Defence for Children Vlaanderen. We kunnen haar ontstaan situeren in het verlengde van het IVRK. Door de mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan de monitoring (cf. artikel 45) ontstonden over de ganse wereld coalities die de krachten bundelden om hier optimaal aan tegemoet te komen. Bij haar oprichting werd ervan uitgegaan dat iedereen die interesse had in kinderrechten, de mogelijkheid moest krijgen toe te treden. De opdracht concentreerde zich rond regelmatig overleg en informatie. In 1999 werd de ledenbasis herschikt en konden enkel nog NGO's zich aansluiten. De redenen hiervoor waren tweevoudig: enerzijds omdat de onderliggende motivatie van de meeste NGO's nauw bij elkaar aansluiten en anderzijds doordat NGO's door hun onafhankelijkheid en door hun rechtstreekse betrokkenheid op de doelgroep in het veld, een specifiek perspectief hanteren in vergelijking met andere actoren (Vlieghe, 2001; Kinderrechtencoalitie, 2006). Dit specifiek perspectief wordt ingegeven door hun deskundigheid op het terrein, hun onafhankelijke en kritische positie ten opzichte van het beleid en anderzijds als partner in het beleid.

In 2000 werd het VZW-statuut verworven, waardoor de Coalitie een rechtspersoonlijkheid werd. Allen (2000) geeft een aantal mogelijke pijnpunten aan in deze evolutie. Ten eerste zal de Coalitie haar werk zelf gaan invullen en maar minimaal meer beroep doen op de leden en zo de input van de leden minimaliseren. Ten tweede zullen de kosten die deze structuur met zich meebrengt ervoor zorgen dat de middelen nodig voor het opzetten van programma's verkleind worden. In onze case is dit echter minder het geval want het VZW-statuut zorgt ervoor dat de Coalitie deel uitmaakt van de typisch Belgische structuur van gesubsidieerde vrijheid. De Coalitie krijgt overheidssteun voor het uitbouwen van haar werking. Dit impliceert dat de overheid toeziet op de juiste besteding van de middelen. De Coalitie krijgt vanuit twee hoeken subsidies, namelijk een kleinere subsidie van het Federaal Ministerie van Justitie, met aan het hoofd Minister Onkelinx en anderzijds van de Vlaamse Gemeenschap via het departement Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel met aan het

hoofd Minister Anciaux. Vanuit de Federale Overheid ervaart de Coalitie weinig inmenging (Geboers, persoonlijke mededeling, 30 november 2005). Doordat men geen structurele subsidiëring krijgt, moet men jaarlijks opnieuw een financiële afrekening, een jaarverslag en een werkingsverslag ter goedkeuring indienen. Er gebeurt een jaarlijkse evaluatie van het 'project'. Dit belet dat de Coalitie zich lange-termijn doelstellingen kan stellen. Hoewel er een trend tot deregulering is in het overheidsbeleid, blijft de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit van de voorzieningen en voor een verantwoorde besteding van het belastingsgeld. We kunnen dit als een gecontroleerde zelfsturing bestempelen. Vaak wordt dit aangenomen als een manier waarop de overheid zich van zijn taken kwijt (zie onder andere Vandenbroeck, 2004). In dit geval betwijfelen we deze stelling. De Coalitie moet immers zoveel als mogelijk haar onafhankelijke positie kunnen bewaren om haar monitoringsfunctie op een degelijke en verantwoordelijke manier te kunnen opnemen (Allen, 2000). In 2002 onderging de ledenstructuur van de Coalitie een verandering. Sindsdien worden de aangesloten NGO's opgedeeld in ondersteunende leden en kernleden. Deze laatste betalen een klein bedrag aan lidgeld en zetelen in de Algemene Vergadering. Zij komen tweemaandelijks samen (Kinderrechtencoalitie, 2006).

De kernleden zijn momenteel: Child Focus, Crefi, DCI – Vlaanderen, Ecpat-België, de Gezinsbond, Jeugd en Vrede VZW, de Kinder – Jongerentelefoon Vlaanderen, Kinderrechtenhuis VZW, de Kinderrechtswinkels, de Liga voor Mensenrechten, Plan België, Unicef België, Vivès, Vlaamse Scholierenkoepel en ZEBRA.

De ondersteunende leden zijn momenteel: 't Huis, Atlas-bzn, dienst Alternatieve Sanctie en Voogdijraad VZW, GRIP VZW, Medimmigrant, ODOK VZW - Ouders van dove kinderen, Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg, Onderzoekscentrum Kind & Samenleving, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW), VCOV, Vlaams Internationaal Centrum, Vlaams Welzijnsverbond VZW en Welzijnzorg VZW. Organisaties die tot de Coalitie willen toetreden moeten kunnen aantonen dat ze zowel het IVRK als de doelstellingen van de Coalitie onderschrijven (Vlieghe, 2001, Geboers, persoonlijke mededeling, 30 november 2006).

2.3.2 Inhoud

De Coalitie heeft volgende hoofddoelstellingen:

- *Ze wil toezien op de naleving van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.*
- *Ze wil actief bijdragen aan de promotie van de rechten van het kind.*
- *Ze wil actief en constructief bijdragen tot het rapporteringsproces inzake de naleving van het IVRK.*

Hier zien we duidelijk de monitoringfunctie naar boven komen. Zowel de eerste als de derde doelstelling verwijzen naar het toezicht op de implementatie van het Verdrag en de rapportering aan het Comité.

De Coalitie doet dit aan de hand van drie peilers:

- Door de informatie en expertise in verband met de toepassing van het IVRK te bundelen.
- Door het netwerk van NGO's die actief zijn met betrekking tot kinderrechten uit te bouwen en te verstevigen.
- Door belangenbehartiging, lobbywerk en *monitoring* van het beleid en het bekend maken van de visie en aanbevelingen van NGO's.

(bron: Kinderrechtencoalitie, 2006)

De Coalitie heeft voor de opstelling van het eerste NGO-rapport van 2001 voor het Comité voor de Rechten van het Kind, een zestigtal Vlaamse organisaties gecontacteerd met expertise op vlak van verschillende artikels van het Verdrag. Ze nam de coördinerende rol op zich om de opmaak van het NGO-rapport in goede banen te

leiden. Ze werkte hiervoor ook samen met Le Coördination des ONG pour les Droits de l'Enfant (= de Waalse tegenhanger van de Coalitie). Beide rapporten samen maken dan het schaduwrapport uit van de NGO's.

Daarnaast wordt binnen de Coalitie informatie uitgewisseld maar ook tussen de Coalitie en de leden. De organisatie maakt dankbaar gebruik van de hulpbronnen die het Child Rights Information Network (CRIN) biedt en maakt deel uit van de NGO Group for the Convention on the Rights of the Child. De Coalitie is ook lid van EURONET (European Childrens Network). Dit is een samenwerking van netwerken en organisaties die vertrekken vanuit de gezamenlijke bezorgdheid dat kinderen als groep onzichtbaar zijn binnen de Europese Unie en de Unie te weinig rekening houdt met kinderrechten bij het nemen van beslissingen (Euronet, n.d.; Kinderrechtencoalitie, 2002b).

In de globale werking van de Coalitie vallen de weinige participatiemogelijkheden van jongeren op in het hele proces. Het 'What do You Think?'-project van Unicef waar jongeren rechtstreeks aangesproken worden, maakt wel deel uit van de Coalitie via de deelname van Unicef. Maar het gaat om een onrechtstreekse participatie van jongeren. Ze beïnvloedt de feitelijke werking van de Coalitie slechts in beperkte mate. De participatie van jongeren is iets waar de Coalitie bij haar leden sterk de nadruk op legt maar die in haar eigen werking ontbreekt (Geboers, 2005, persoonlijke mededeling). Deze uitspraak moet enigszins genuanceerd worden omdat in de werking van de Coalitie er weinig rechtstreeks met jongeren gewerkt wordt. De ondersteuning die van de Coalitie uitgaat is naar de leden toe. Ze worden verondersteld de vertaling van deze ondersteuning op te nemen met hun doelpubliek. Sommige auteurs zoals Prout (2003) geven aan dat het kindbeeld nog zal moeten veranderen om kinderen effectief hun stem te laten horen en te laten meespelen in beleidsvoering. Ook Woll (2001) meent dat het debat omtrent het waarom, het hoe en het wanneer kinderen kunnen geïncorporeerd worden in besprekingen nog lang niet afgelopen is.

Het is opvallend dat verschillende leden rechtstreeks contact onderhouden met het Comité. In de Concluding Observations bij het rapport van België in 2002 erkent het Comité ook expliciet de inbreng van de verschillende actoren die trachten de visie van kinderen zélf in te brengen: "*The Committee welcomes the information that several structures have been set up with the support of the State party through which children can make their views known. These include conferences, courses on children's rights, councils in schools and communities, and the "What do you think?" project*" (Comité voor de Rechten van het Kind, 2002c, ¶ 23). Ook op de website van het 'What do You Think?'-project zien we dat melding gemaakt wordt van een eigen rapportage (What do You Think?, n.d). Dit lijkt op het eerste zicht de doelstellingen van de Coalitie te ondermijnen. De Coalitie stelt zich immers tot doel 'actief en constructief bij te dragen tot het rapporteringsproces inzake de naleving van het IVRK.' De vraag is dan ook prangend waarom individuele leden/NGO's een rapport indienen naast dit van de Coalitie en welke meerwaarde dit biedt aan het monitoringsproces. Bij een onderzoek uitgevoerd door Heesterman (2005) werden de rapporten van jongeren die reeds ingediend zijn bij het Comité geanalyseerd. Ze merkt op dat het Comité wel tracht rekening te houden met de bezorgdheden die in deze jeugd rapporten tot uiting komen maar dat vaak ook onderwerpen vermeden worden. Het zal de onderwerpen die het belangrijk acht niet rechtstreeks meedelen aan de organisaties die ze ingediend hebben maar zal dit in de Concluding Observations verwerken ten aanzien van de Staten. Wanneer we dit in rekening brengen kunnen we ons afvragen of deze rapporten niet beter hun plaats krijgen in de NGO-rapporten, waar het Comité niet omheen kan en die verdedigd kunnen worden op de Pre-Sessional Working Group.

2.4 Besluit

We hebben gezien dat NGO's in verschillende vormen kunnen bestaan en we een opdeling kunnen maken naargelang de doelstelling. NGO's zullen pas tot coalities toetreden wanneer ze een aantal voordelen bieden.

NGO-coalities krijgen een plaats in de internationale controle ten aanzien van de VN. De Kinderrechtencoalitie beperkt zich niet tot deze internationale controle. Ze werkt ook op nationaal vlak omtrent de realisatie en controle van kinderrechten.

Hoofdstuk 3: De stromingen

3.1 Inleiding

Volgens An-Na'im (1994) moeten we de mogelijkheden maximaliseren om te debatteren over de oorsprong van de verschillende acties die opgezet worden ten opzichte van kinderen. "*This should include rigorous analysis to see who is taking the action in question, on what basis and for whose benefit*" (1994, p. 62). Dit impliceert een analyse van de perspectieven van waaruit de verschillende organisaties vertrekken, in casu ook van deze die werken rond kinderrechten. De perspectieven van waaruit acties opgezet worden zijn immers bepalend voor de inkleuring van die acties. In het kader van ons onderwerp is het dan ook belangrijk goed te kunnen situeren vanuit welke bril gekeken wordt naar het Verdrag.

Er zijn verschillende oogpunten te onderscheiden in de kinderrechten. De onderliggende discussie zou volgens Verhellen (2000) terug te brengen zijn op het competentiedebat. Kort samengevat: zijn kinderen competent of zijn ze het niet? Naargelang de positie die in deze competentiediscussie wordt ingenomen, kunnen we volgens Verhellen (1989, 1992, 2000) drie stromingen onderscheiden namelijk de reformistische, de radicale en de pragmatische. Bouverne-De Bie (2004) onderscheidt vier stromingen: de eerste drie - child welfarists, child liberationists en de rechtsbeschermingsbenadering - vallen zo goed als samen met het onderscheid dat Verhellen maakt. Daarom zullen ze in ons betoog samengevoegd worden. Daarnaast onderscheidt Bouverne-De Bie nog een sociaal - politieke stroming.

Deze verschillende stromingen linken wij met de onderscheiden kindbeelden. Elke stroming vertrekt vanuit een welbepaald beeld van kinderen om de eigen lezing te onderbouwen. Dat deze kindbeelden afhankelijk zijn van de historische en maatschappelijke context werd reeds door verschillende auteurs onderstreept (Dasberg, 1997; Bouverne-De Bie, 2004; Hart, 1991; Lowden, 2002; Vandenbroeck, 2004).

3.2 Reformistische stroming

Deze stroming vindt zijn oorsprong in het begin van de vorige eeuw. Het industrialiseringsproces had proletarisering met zich meegebracht en dit leidde tot een privatisering van het gezin en een strikte scheiding tussen huishoudelijke arbeid en loonarbeid. Het burgerlijk gezinsmodel werd geïntroduceerd en de nadruk kwam te liggen op het gezin als veilige haven (Bouverne-De Bie, 2004). Het burgerlijk gezinsmodel moest antwoord bieden op de meest diverse problemen die in de samenleving aanwezig waren. De kindervetgeving (leerplicht, verbod op kinderarbeid en de kindbeschermingswet) ontstond. Het vormde de basis van de institutionalisering van de kindertijd en de jeugdperiode. Deze institutionalisering berustte op de pedagogisering van de leefwereld van kinderen en jongeren (Bouverne-De Bie, 2004). "*Jeugd- en kindercultuur was duidelijk iets waar volwassenen niet aan moesten deelnemen!*" (Depaepe, 2003).

Het onbekwaamheidsargument staat in deze stroming voorop. Kinderen worden gezien als incompetent wezens. Ze bezitten nog onvoldoende of helemaal niet de bekwaamheden die in de samenleving noodzakelijk zijn. Toch is deze stroming van mening dat onze samenleving de bekwaamheid van kinderen tot het nemen van rationale beslissingen onderschat en dat deze bekwaamheid gradueel wordt verworven. Vanuit deze mening pleit ze dan bijvoorbeeld voor de verlaging van de meerderjarigheidsgrens (Purdy, 1992; Verhellen, 2000). Ze gelooft dat kinderen eerder de competentie tot het maken van rationale en geïnformeerde beslissingen kunnen verwerven dan aangenomen is in het Verdrag. Ze pleit voor verlaging van de

meerderjarigheid en een geleidelijke rechtsverkrijging. Naar onze mening valt deze stroming samen met deze die 'child welfarists' of het kinderbeschermingsperspectief wordt genoemd. Het accent ligt hierbij op de welzijns- en beschermingsrechten (Hanson, 2003; Bouverne-De Bie, 2004).

Simon (2000) meent zelfs dat de verwijzing naar rechten misleidend is. "*Het opkomen voor een grotere bescherming van kinderen gaat soms gepaard met een radicale afwijzing van kinderrechten zelf*" (Hanson, 2003, p. 39). Simon meent dat het onderliggende universele principe als volgt kan geformuleerd worden: "*All individuals have an obligation not to inflict the gravest harms upon children*" (Simon, 2000, p. 4). Hier zien we een plichtendiscours opduiken in hoofde van derden. Hij zegt dat we niet moeten nagaan of er een of ander recht geschonden wordt, maar dat we moeten kijken naar het leed en diegene die het aangebracht heeft. Hij meent ook dat het concept 'rechten' in delen van Afrika en Azië moeilijk gevat wordt, waardoor de universaliteit in vraag gesteld wordt. Daarnaast zijn de rechten individualistisch geformuleerd en vinden ze moeilijk ingang bij groepen. De nadruk op het individu wordt ook bekritiseerd door het niet-Westers particularistisch mensenrechtendiscours (Brems, 2001). In sommige delen van de wereld staat de collectiviteit voorop. Dit zien we bijvoorbeeld tot uiting komen in het Afrikaans Handvest van de Rechten van Mensen en Volkeren.

Net zoals Schoeman (in: Van der Burg, 1993) en Purdy (1992) meent Simon dat gelijke rechten een spanningsvolle relatie creëren tussen opvoeders en kinderen. Purdy stelt zelfs dat "*helping children to acquire equal power in the household or letting them leave it altogether is not likely to be in their best interests*" (Purdy, 1992, p. 224). Ten laatste kaart Simon, in navolging van Van Nijnatten (1993), het probleem aan van de hoge abstractiegraad van kinderrechten. Hierdoor wordt de context gemakkelijk uit het oog verloren. Hij pleit dan ook voor een 'perspectief van het leed' (Harm Perspective). De focus ligt op de pijn die kinderen aangedaan wordt. Dit perspectief van het leed verantwoordt de nadruk op bescherming van deze kinderen en legitimeert volgens hem de beperking op de autonomie die het met zich meebrengt. Purdy (1992, p. 213) meent dat bescherming een aantal directe voordelen oplevert zoals "*being shielded from physical danger or exploitation, having a relatively settled family life, or just having free time to play.*"

Deze stroming ziet kinderen dus als incompetent wezens en zal de nadruk leggen op welzijns- en beschermingsrechten.

Een aantal kindbeelden kunnen aan de grondslag liggen van deze stroming.

In de eerste plaats hebben we het beeld van het maagdelijke kind waarbij het wordt gezien als een leeg vat dat gevuld moet worden met kennis en vaardigheden. De ontwikkelingspsychologie - en de normaliserende, naturaliserende en decontextualiserende principes die eraan ten grondslag liggen (zie Vandenbroeck, 2004) - heeft veel invloed uitgeoefend op dit kindbeeld. De bescherming van de natuurlijke ontwikkelingsfasen staat hier voorop.

Daarnaast is er het beeld van het onschuldige kind of romantische kind. Het kind wordt aanzien als een onschuldig wezen dat beschermd moet worden tegen de negatieve, vervuilende invloeden van buitenaf. Ook hier staat de bescherming van het 'goede kind' voorop. Dit wordt enerzijds ingegeven door de visie dat het kind een bron is van onschuld en anderzijds vanuit een (religieuze) kijk die stelt dat opgroeien synoniem staat met "*the loss of Paradise*" (Hendrick, 1997, p. 37).

Ten laatste kan men ook vanuit het beeld van het perverse kind de reformistische visie aanhangen. Hier gaat men ervan uit dat het kind door primitieve en instinctmatige driften geregeerd wordt. Dit werd historisch opgezet vanuit de idee van de erfzonde (cf. het evangelische kind bij Hendrick, 1997). Gradueel - door goede zorg - zou het kind zijn integratie in de samenleving kunnen realiseren. Ook hier zal de nadruk liggen op incompetentie en zal de volwassene de taak en plicht hebben om het kind in goede banen te leiden. Hoewel de laatste twee kindbeelden aan de oppervlakte elkaars tegengestelde lijken "*zijn het slechts andere uiteinden van hetzelfde continuüm*" (Vandenbroeck, 2003, p. 8).

3.3 Radicale stroming

Deze stroming maakte vooral opgang tijdens de jaren '70 van de vorige eeuw. Het was een tijd waarin veel emancipatiebewegingen opdoemden (bijvoorbeeld voor rechten van vrouwen). Ze vond haar oorsprong in de Westerse geïndustrialiseerde landen waar nieuwe strategieën werden gezocht als verzet tegen allerlei vormen van onderdrukking (Hanson, 2003).

Deze beweging wordt ook bestempeld als de 'child liberationists' of kinderbevrijdingsbeweging. Het onbekwaamheidsargument wordt betwist. Gelijkheid en gelijkwaardigheid (als hoogste morele norm) worden als principes naar voor geschoven. Elke discriminatie, in casu op basis van leeftijd, wordt moreel verwerpelijk geacht (Verhellen, 2000). Het accent ligt op vrijheids- en zelfbeschikkingsrechten. Ze pleiten met andere woorden voor de principiële erkenning van de rechtsgelijkheid van jongeren en volwassenen. Dit houdt in dat beiden dezelfde rechten en vrijheden moeten kunnen uitoefenen. Zelfbeschikkingsrechten worden dan ook als *conditio sine qua non* aanzien om rechten te kunnen hebben.

De kinderrechtenbeweging wordt hier gezien als een emancipatiebeweging in functie van meer gelijkheid (Hanson, 2003; Bouverne-De Bie, 2004).

Wanneer we dit historisch bekijken zien we dat vóór de twintigste eeuw wetenschappers en professionals (met interesse ter zake) vooral aandacht gaven aan de bescherming en opvoedingsondersteuning. De voorbije decennia is daar verandering in gekomen en zijn zelfbeschikkingsrechten steeds meer deel gaan uitmaken van het wetenschappelijke discours (Hart, 1991). Prout (2003, p 17) formuleert het als volgt: *"This tendency towards children being given voice is underlined by another feature of late modernity the trend towards individualisation. According to Beck (1998) this is a trend towards people coming to think of themselves as unique individuals with chosen rather than prescribed or standard identities."*

Op deze visie zijn een aantal kritieken geuit. Volgens Bouverne-De Bie (2004) is er een aansluiting bij het Westers 'egalitair individualisme' en daarnaast een profilering van gelijkheid vanuit één aspect ervan, met name 'democratisch burgerschap'.

Mortier en Beulens (1989, p. 104) stellen dat *"de welfare en sociale rechten paternalisme impliceren."* Dit betekent dat de zelfbeschikking fundamenteel begrensd is. Zij menen dat competentie op zich, onvoldoende is om zelfbeschikkingsrechten te kunnen uitoefenen. De feitenkennis is minstens even belangrijk om op een gefundeerde wijze beslissingen te kunnen nemen. Onmiddellijk stelt zich dan de vraag in hoeverre kinderen over deze feitenkennis beschikken (een vraag die we, ons inziens, ook bij volwassenen kunnen stellen). Het toekennen van rechten kan een kader bieden om een pad te volgen in het leven dat niet standaard is vastgelegd.

Hart (1991) geeft hierop de kritiek dat de ontwikkeling van het kind door deze stroming wordt ontkend en zo ook het belang van het kind in het gedrang komt.

Deze beweging past binnen het kader van de individualisering. Kinderen worden immers op zichzelf teruggeworpen en worden zo ook zelf verantwoordelijk voor hun handelingen.

De stroming vertrekt vanuit het concept van het autonome kind, het kind als actor. Zelfbeschikkingsrechten staan in dit bevrijdingsperspectief dan ook als allesoverheersend principe voorop. Het kind wordt gezien als een competente, mondige persoon. De nadruk zal liggen op participatie.

3.4 Pragmatische stroming

De opsplitsing tussen beschermings- en bevrijdingsperspectief blijkt onvoldoende kader te bieden om de vele discussies rond kinderrechten te kunnen plaatsen. Om deze redenen ondernemen verschillende auteurs een poging om tussen beide een evenwicht te vinden (Hanson, 2003). De pragmatische stroming stelt dat kinderen alle

burgerrechten zelfstandig moeten kunnen uitoefenen tenzij kan bewezen worden dat er een incompetentie aanwezig is met betrekking tot bepaalde specifieke rechten en er hierover een maatschappelijke consensus bestaat. Er moet een evenwicht zijn tussen beschermings- en zelfbeschikkingsrechten. Zowel het recht op zelfbeschikking als het recht op bescherming moeten worden erkend (Hanson, 2003). Dit houdt een verandering in van de positie die men inneemt ten aanzien van kinderen (van "kinderen hebben geen rechten tenzij..." naar "kinderen hebben alle rechten tenzij..."). Hammarberg (in: Himes, 1995, p.V) bijvoorbeeld stelt dat "*children should be respected. This means that:*

- *children's survival, protection, and development should be given priority*
- *their best interests should be a primary consideration whenever decisions are taken that affect them*
- *their views should be heard and given due weight*

these principles should apply to all children without discrimination of any kind."

We zien hier duidelijk de balans tussen incompetentie en competentie.

Hart (2002, p. 253) spreekt hier over "*evolving needs and capacities.*" Het Kinderrechtenverdrag kan volgens Hart (1991, p. 55) gezien worden als "*a strong indicator of the increased formal societal emphasis being given to participation and autonomy or self determination rights for children in balance with protection and nurturance rights.*" Hij stelt dat er een werkbaar evenwicht moet worden gevonden tussen beschermings- en zelfbeschikkingsrechten.

Naar onze mening valt deze stroming samen met wat de 'rechtsbeschermingsbenadering' genoemd wordt. Rechtsburgerschap wordt als essentieel element aanzien van menselijke waardigheid. (Bouverne-De Bie, 2004) Ook Freeman (1992, 2000) meent dat burgerschapsrechten noodzakelijk zijn en vindt dat deze door het Verdrag nog te weinig uitgewerkt zijn. Het voordeel bij dit standpunt is dat de bewijslast in de discussie omtrent competentie niet bij het kind zelf ligt. De vraag is of maatschappelijke consensus omtrent incompetentie wel mogelijk is. Daarnaast rijst ook de vraag welk instrumentarium men zal gebruiken om dit na te gaan. Beulens en Mortier (1989) menen hierover dat het opzetten van een competentietest een funderingsillusie opwekt. Dit leidt tot een grotere inmenging van specialisten in de situatie en zo tot een beperking van vrijheid waartegen deze stroming zich precies wilde afzetten. Het is echter ook een arbitrair instrument. Dit instrument impliceert dat de maatschappelijke consensus gekend is, los van de context waarin de competentie bekeken wordt. Het zal zo normalisatie onderkennen en zo ook uitsluiting en stigmatisering legitimeren. De vraag is dan ook in hoeverre deze beweging geen mogelijkheid biedt om willekeurig om te springen met de rechten. Dit kan gebeuren naarmate het de persoon in kwestie uitkomt om ofwel het kind te beschermen, ofwel het kind de nodige competenties toe te kennen om te handelen in een specifieke situatie.

Een voorbeeld binnen deze stroming is de filosoof Van der Burg (1993). Hij meent dat de theoretische grondslagen van het recht uiteenvallen in voorwaarden. Ten eerste moeten we het belang nagaan voor de drager van het recht (in casu kinderen). Hij komt tot de conclusie dat zowel algemene belangen (bijvoorbeeld goede huisvesting) als specifieke belangen, ze zijn immers nog afhankelijk, van kinderen het toekennen van algemene en specifieke rechten legitimeren. Ten tweede moeten de bescherming van het belang en de autonomie waardevol zijn zowel voor de gemeenschap als voor het kind zelf. Hierbij stelt hij dat kinderen wel degelijk aanspraak kunnen maken op een zekere autonomie maar dat deze steeds moet gecontextualiseerd en geëvalueerd worden naar leeftijd. Het uiteindelijke doel ligt immers in het autonoom worden van het kind. Dit principe staat op een eerder wankel voetstuk aangezien kinderen nog niet volledig autonoom kunnen zijn. Ten laatste moeten we de vraag stellen of het zinvol en effectief is. Het toekennen van rechten aan kinderen stuit hier op een aantal moeilijkheden. Rechten impliceren plichten en bij kinderen is het onduidelijk wie de plichten moet dragen (wie heeft er bijvoorbeeld de plicht te zorgen voor goede huisvesting?). We kunnen de rechten als positieve rechten bestempelen. Hierbij wordt de noodzakelijkheid van het aanduiden van verantwoordelijken benadrukt.

Het kindbeeld dat in deze stroming aan de grondslag ligt is niet éénduidig te vatten. We zien hier de combinatie terugkomen van ofwel het perverse, onschuldige en maagdelijke kind én het autonome kind. Over het algemeen gaat men er vanuit dat het kind een zekere mate van incompetentie bezit en hiertegen moet beschermd worden. Deze incompetentie is beperkt tot een aantal gebieden en in omvang. Daarnaast bezit het kind een hoge mate van bekwaamheid om op andere gebieden zelfstandig en autonoom te handelen.

Dat deze kindbeelden naast elkaar kunnen bestaan is niet verwonderlijk, noch onmogelijk. De verschillende kindbeelden sluiten elkaar immers niet uit. Dit zien we bijvoorbeeld in het werk van Vandenbroeck (2004) waar hij de Belgische kinderopvang kritisch en historisch analyseert. Hij komt tot de conclusie dat "*historische kindbeelden – ook lang nadat andere kindbeelden opkomen – doorwerken*" (Vandenbroeck, 2004, p. 278).

3.5 Sociaal-politieke stroming

De drie voorgaande stromingen berusten op een geloof in de rights talk: "*het zoeken naar oplossingen voor maatschappelijke problemen in termen van de rechten van de betrokken partijen*" (Beulens & Mortier, 1989, p. 107). Dit wordt ook een rechtspositioneel uitgangspunt genoemd.

De laatste benadering zal echter vertrekken vanuit een handelingstheoretisch standpunt waarbij er uitgegaan wordt van het handelen van personen in concrete situaties en niet zozeer van het rechtskader an sich. Deze laatste benadering overstijgt dan ook de competentiediscussie die als uitgangspunt genomen werd om de voorgaande drie stromingen te onderscheiden. Ze focust op de sociaal-politieke context waarin kinderrechten gerealiseerd moeten worden. Rechten nemen dan ook een minder centrale plaats in. De aandacht gaat meer naar de mogelijkheden zélf die in een samenleving vervat liggen.

Bouverne-De Bie (2004) zegt hierover dat het een 'resourcist view' op de gelijkheid van levensomstandigheden is. Centrale elementen zijn vrijheid en gelijkheid. De vrijheid wordt ingevuld als de mogelijkheid behoeften te bevredigen en de eigen doelstellingen te bereiken. De gelijkheid wordt gezien als een gelijke behandeling van individuen en groepen bij verdeling van de middelen. Het gaat hier om een gedifferentieerde benadering waarbij kinderen en volwassenen enerzijds dezelfde mogelijkheden bezitten en anderzijds verschillende mogelijkheden hebben (Bouverne-De Bie, 2004). Bescherming is noodzakelijk wanneer verschillen kunnen leiden tot misbruik. Er wordt gestreefd naar het verbeteren van de middelen zodat kinderen hun rechten kunnen uitoefenen. Rechten worden met andere woorden gezien als een bron van empowerment. De afhankelijke positie waarin kinderen zich bevinden wordt niet gezien als een mogelijkheid om de universele mensenrechten te ontkennen voor kinderen. Vrijheid wordt als een voorwaarde aanzien om in het latere leven een zelfstandige positie te verwerven (Van Nijnatten, 1993; Melton, 2000). Op zich zijn wetten en verdragen als rechtsmechanismen onvoldoende. Niet iedereen krijgt dezelfde kansen om zijn rechten op eenzelfde manier af te dwingen en te laten gelden. Dit is zeker zo bij kinderen.

Opdat er geen sprake zou zijn van ongelijkheid dient men naast het opstellen van wetten tezelfdertijd gelijke kansen te creëren. Daarbij mag het dan niet enkel gaan om bijkomende 'hard law'-instrumenten. De samenleving dient zó georganiseerd te worden dat deze bijkomende wetsinstrumenten idealiter overbodig zijn. Pupavac (1999, 2001) stelt zelfs de formulering van kinderrechten in zijn totaliteit in vraag. In navolging van Zizek (1999 in Pupavac, 2001) stelt ze dat de formulering van kinderrechten geen uitbreiding betekent van mensenrechten naar een nieuw domein maar een herformulering inhoudt van het mensenrechtenconcept. Ze argumenteert tegen cultuurrelativisme door te stellen dat ze binnen het vigerende mensenrechtenkader blijven werken om hun theorie te legitimeren in plaats van het kader zelf in vraag te stellen. Daarnaast stelt ze dat de institutionalisering van

kinderrechten enkel professionals ten goede is gekomen, doordat zij nu kunnen opkomen in het belang van het kind en zo de mogelijkheden van de familie als voorvechters van de rechten van kinderen teniet heeft gedaan. Een Westerse conceptie van het kind wordt vooropgesteld zonder rekening te houden met de cultuurspecifieke nuances, economische, politieke en demografische omstandigheden. We ontkennen zo dat ontwikkelingslanden de economische ontwikkeling niet hebben gehad die de Westerse landen wel hebben gekend. We loochenen dan ook de economische en sociale noodzaak die er vaak is om kinderen te laten werken zodat ze een inkomen hebben om in hun basisbehoeften te voorzien. Kunnen we tolereren dat een kind ondervoed is maar niet werkt of is het beter dat een kind wel werkt en wel kan eten? Deze ethische dilemma's zijn te weinig uitgewerkt in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Westerse samenlevingen hebben wel de Westerse normen universeel gemaakt maar hebben het nagelaten de Westerse levensomstandigheden te universaliseren. *"In terms of the international system, the convention signifies the demise of the right to sovereignty and self-determination of non-Western societies and the legislation of 'international inequality in the guise of a new moral universalism'"* (Pupavac, 2002, p. 103).

Via een analyse van de Engelse vertaling van het Verdrag 'the children's act' toont ze aan dat *"rather than a softening of the law (Fortin, 1998, p. 54), the institutionalisation of children's rights means a more intrusive and authoritarian approach, albeit in the name of the child"* (Pupavac, 1999, p. 20).

Het beeld dat aan de grondslag ligt van deze stroming is dat kinderen én volwassenen wederzijds afhankelijk zijn, waardoor het accent komt te liggen op de codering van machtsverhoudingen (Bouverne-De Bie, 2006, persoonlijke mededeling). In het debat gaat men ervan uit dat kinderen en volwassenen volwaardige partners zijn met gedifferentieerde competenties. Men vertrekt vanuit het besef dat kindbeelden een continu ervaren en gecreëerd sociaal gebeuren zijn met zowel belang voor het verleden, het heden als de toekomst (James & Prout, 1997a).

3.6 Besluit

Uit het voorgaande kunnen we besluiten dat kinderrechten geen onbesproken item zijn. Er zijn verschillende manieren om naar kinderrechten te kijken. Men kan kijken vanuit een reformistisch, radicaal, pragmatisch en sociaal-politiek standpunt.

Deze verschillende stromingen impliceren verschillende visies en verschillende pro's en contra's tegen kinderrechten en meer specifiek het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. De reformistische stroming vertrekt vanuit een onbekwaamheidargument en legt de nadruk op beschermingsrechten, de radicale stroming zal stellen dat kinderen competent zijn en dat vooral nadruk gelegd moet worden op de zelfbeschikkingsrechten in het Verdrag, de pragmatische stroming zal zeggen dat de competentie afhankelijk is van gebied tot gebied en van persoon tot persoon. De pragmatici zullen dan ook zoeken naar een werkbaar evenwicht tussen beschermings- en zelfbeschikkingsrechten. De sociaal-politieke stroming meent dat rechten op zich onvoldoende zijn en dat de samenleving zelf moet veranderen om een menswaardig bestaan voor iedereen mogelijk te maken.

Hoofdstuk 4: Lezingen van het IVRK door NGO's en

overheid

4.1 Inleiding

Door de Federale staatsstructuur in België is het beleid omtrent kinderrechten een complexe materie. We hebben ons daarom in hoofdzaak geconcentreerd op de Vlaamse Overheid.

De vragen die we ons stellen zijn of de Coalitie en de (Vlaamse) overheid een verschillende lezing aan het Verdrag geven. Hebben de leden van de Kinderrechtencoalitie een andere lezing dan de Kinderrechtencoalitie? Hoe ziet het proces van standpuntinname binnen de Coalitie eruit? Indien er een verschillende lezing is bij de basis en de top van de Coalitie, welke invloed heeft dit dan op het proces van standpuntinname?

Zoals al eerder gesteld zal de lezing een weerslag hebben op de acties die opgezet worden. Ons empirisch luik bestaat uit twee delen. Ten eerste discoursanalyse van de overheidsrapporten en de jaarlijkse rapporten van de regering ten opzichte van het parlement en het NGO-rapport en documenten van de Kinderrechtencoalitie. Ten tweede kwalitatieve interviews met de Kinderrechtencoalitie, een aantal NGO's en de coördinator kinderrechten van de Vlaamse Overheid.

4.2 Discoursanalyse

4.2.1 Methodologie

Als methodologie gebruiken we (kritische) discoursanalyse. Onder discours verstaan we het gebruik van taal als een sociale praktijk. Discoursanalyse is de analyse van hoe teksten binnen de socio-culturele praktijk doorwerken (Fairclough, 1995). De kritische discoursanalyse beweegt zich tussen drie velden: de tekst, het discours en de socio-culturele praktijk. Fairclough (1995, 2003) stelt dat er zowel moet gekeken worden naar de tekst zelf als naar de productie en consumptie ervan. Door de beperktheid van ons onderzoek zal de consumptie van de tekst slechts minimaal besproken worden. Wat betreft de productie van de rapporten is de aanzet reeds gegeven in de vorige hoofdstukken, het proces van standpuntinname bij overheid en Coalitie wordt in het stuk 'kwalitatieve interviews' weergegeven.

We willen via deze methodologie het discours dat in de rapporten tot uiting komt schetsen en kritisch analyseren. Langs deze weg proberen we na te gaan of het discours dat geuit wordt door de Kinderrechtencoalitie, fundamenteel verschillend is met dit van de overheid, in welke zin en vanuit welke achtergrond. Discoursanalyse leek ons de meest aangewezen methode. We hebben een aantal discussiepunten uit de rapporten en documenten als uitgangspunt van de analyse genomen. De selectie gebeurde aan de hand van een aantal criteria: actuele waarde, omvang van de aanwezige informatie en persoonlijke interesse. Deze discussiepunten hebben we historisch gereconstrueerd vanaf de ratificatie van het Verdrag. We hebben zowel gekeken naar het officiële standpunt en het standpunt van de Coalitie.

Per discussiepunt volgt een chronologische weergave van de standpunten van de (Vlaamse) overheid en de repliek van de Kinderrechtencoalitie, daarachter volgt telkens de interpretatie. De weergegeven stukken zijn een samenvatting van wat er in de documenten staat. Ze zijn geselecteerd op basis van relevantie in kader van de vraagstelling.

De basis van de analyse bestaat uit het initieel overheidsrapport (Comité voor de Rechten van het Kind, 1994) en het laatste overheidsrapport (Comité voor de Rechten van het Kind, 1999) ten aanzien van het Comité, de Vlaamse Overheidsrapporten ten aanzien van het Vlaams parlement (Vlaamse Overheid, 1998; 2000; 2001; 2002; 2003; 2004b; 2005c) en het rapport van de NGO-coalities in België (Kinderrechtencoalitie, 2002) ten aanzien van het Comité. Daarnaast hebben we nog

additionele informatie geraadpleegd zoals de jeugdbeleidsplannen van de Vlaamse Regering en documenten van de Kinderrechtencoalitie. Het voornaamste criterium voor de keuze van de documenten, was dat de besproken rapporten voor nationale en internationale controle werden gebruikt en dus de communicatie aantonen tegenover verschillende controleorganen. De keuze voor de andere documenten werd ingegeven vanuit de wil en de noodzaak om de informatie uit te diepen en te actualiseren.

4.2.2 Niet-vergezelde minderjarigen / Kinderen zonder papieren

Analyse

Artikel 10 en 22 van het Verdrag zijn hierop van toepassing. Artikel 10 stelt dat Staten de aanvraag tot gezinshereniging human en met spoed moeten behandelen en dat kinderen het recht hebben contact te onderhouden met hun ouders. Artikel 22 stelt dat Staten maatregelen moeten nemen om kinderen die in een procedure zitten om het vluchtelingenstatuut te bekomen, bijstand te laten krijgen om hun rechten te kunnen uitoefenen. België heeft een reservatie¹ aangetekend (ze gaan niet volledig akkoord met de inhoud van dit artikel) op artikel 2 (non-discriminatie). Hierdoor is het non-discriminatiebeginsel niet automatisch van toepassing op buitenlandse minderjarigen.

Het initieel overheidsrapport maakt melding van het feit dat minderjarigen dezelfde asielpcedure moeten doorlopen als volwassenen. Wanneer de asielaanvraag is afgewezen, krijgt het kind een uitwijzingsbevel. Bij het stuk omtrent non-discriminatie wordt er niet over kinderen zonder papieren gesproken.

In de Concluding Observations bij het initieel overheidsrapport van 1994 zegt het Comité het volgende: *"The Committee is concerned about the application of the law and policy concerning children seeking asylum, including unaccompanied children. It is particularly concerned that unaccompanied minors who have had their asylum request rejected, but who can remain in the country until they are 18 years old, may be deprived of an identity and denied the full enjoyment of their rights, including health care and education. Such a situation, in the view of the Committee, raises concern as to its compatibility with articles 2 and 3 of the Convention"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1995, ¶ 9).

In het jaarlijks verslag van 1998 van de Vlaamse Regering ten opzichte van het Vlaams parlement wordt door de regering aangehaald dat de situatie van niet-vergezelde minderjarigen onderwerp is van bevoegdheidsdiscussies.

In het tweede vijfjaarlijks rapport van 1999 beperkte de overheid zich tot het toelichten van de procedure die gehanteerd wordt bij de Dienst Vreemdelingenzaken. Ze geeft aan dat de minderjarige gehoord wordt als de leeftijd bereikt wordt waarop hij zich kan uiten. Kinderen tussen de 16 en 17 jaar die als volwassen beschouwd worden, worden uitgewezen. Om de leeftijd te kunnen nagaan worden röntgenstralen gebruikt. Bij de definitie van het kind stelt België dat een minderjarige *"an individual who has not yet attained the age of 18 years"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1999, p. 38) is. Het non-discriminatiebeginsel dat duidelijk ook van toepassing is op deze doelgroep wordt overtreden en de overheid geeft dit ook toe in haar rapport. *"young foreigners are not treated the same as young nationals where the protection*

¹ Het Verdrag bevat de mogelijkheid dat Staten op het ogenblik van ratificatie voorbehoud kunnen aantekenen op bepalingen van het Verdrag. De interpretatieve verklaring van de Belgische Overheid: "In verband met artikel 2, lid 1, legt de Belgische Regering niet-discriminatie op grond van nationale afkomst uit als niet noodzakelijk de verplichting voor de Staten inhoudend om aan vreemdelingen dezelfde rechten te waarborgen als aan de eigen onderdanen" (Verhellen, 2000, p. 216).

of young persons is concerned" (Comité voor de Rechten van het Kind, 1999, p. 42). Zoals gezien heeft de overheid een reservatie aangetekend op dit artikel. Om dit euvel enigszins te verhelpen maakt de Dienst Vreemdelingenzaken gebruik van interculturele bemiddelaars.

De Kinderrechtencoalitie ageert hier op in haar rapport van 2001 door te stellen dat de situatie voor niet-vergezelde minderjarigen in België zorgwekkend is. Ze hekelt het feit dat een minderjarige tussen 16 en 18 jaar onmiddellijk kan uitgewezen worden en stelt dat er geen aparte categorieën gemaakt mogen worden binnen de groep minderjarigen. Ze concludeert dat de overheid te weinig doet om de ouders van niet-vergezelde minderjarigen terug te vinden. Op de interne richtlijnen bij de Dienst Vreemdelingenzaken van 1999 in verband met een tijdelijke verblijfsvergunning voor niet-vergezelde minderjarigen, de identificatieprocedure, het voornemen de familie te zoeken en de beste oplossing te bieden, wordt de kritiek geuit dat dit niet functioneert in de praktijk (deze wet werd niet vermeld in het overheidsrapport). Ook de opsluiting van minderjarigen wordt aan de kaak gesteld. Deze opsluiting wordt niet aanzien als een laatste stap, maar als een gelegitimeerd middel. De Coalitie klaagt het lange verblijf van de minderjarigen aan in asielcentra en de onzekerheid die ermee gepaard gaat. Daarnaast wordt ook kritiek gegeven op het feit dat er in de Dienst Vreemdelingenzaken niemand opgeleid is om minderjarigen te ondersteunen in het hoorrecht. In het overheidsrapport wordt dit toegegeven maar het stelt dat er bij het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen wel personen zijn met een opleiding ter zake.

Er is geen mogelijkheid om te genieten van sociale bijstand, enkel van medische. De Kinderrechtencoalitie zegt wel dat er mogelijkheid bestaat dat het OCMW eventuele kosten voor niet-vergezelde minderjarige vreemdelingen kan verhalen op de overheid. De NGO's ondersteunen ook het idee om een voogd aan te stellen die aansprakelijk wordt in plaats van de minderjarige. Ook op de studiedag 'implementatie van het IVRK in België' wordt naar voor gebracht dat: *"Elle relève l'importance du rôle du tuteur, désigné par le CPAS. Ces tuteurs pourront assister les MENA lors des auditions à l'Office des Etrangers, audition dont ils devront signer le compte-rendu. Toutefois, il faut regretter le manque de tuteurs en Belgique"* (Kinderrechtencoalitie en CODE, 2002, p. 21).

Ook de uitwijzing van minderjarigen wordt gehekeld. Dit is in tegenspraak met het belang van het kind. In haar memorandum² (2004) oppert de Coalitie dat hulpverlening een belangrijk item is voor niet-begeleide minderjarigen.

Het Comité voor de Rechten van het Kind geeft in zijn Concluding Observations (2002) aan dat het niet akkoord gaat met de reservaties die de Belgische Overheid maakt met betrekking tot het non-discriminatiebeginsel. Het niet bezitten van de Belgische nationaliteit wordt aanzien als een legitimeringsgrond tot discriminatie. Het Comité uit zijn bezorgdheid dat kinderen die niet over de Belgische nationaliteit beschikken niet kunnen genieten van alle rechten zoals vastgelegd in het IVRK. Het Comité geeft ook aan dat minderjarige asielzoekers beter op de hoogte moeten worden gebracht van de bepalingen van het IVRK en de implementatie ervan. Het drukt zijn bezorgdheid uit over het verschil in de uitoefening van de economische en sociale rechten, vooral met betrekking tot gezondheid en onderwijs voor niet-Belgische en niet-vergezelde minderjarigen. Het betreurt dat er geen speciale regelingen getroffen worden voor niet-vergezelde minderjarigen. Ze vraagt aan de overheid te zorgen dat er speciale opvangcentra voor voornoemde doelgroep opgericht worden, dat de tijd van het verblijf er zo kort mogelijk wordt gehouden, dat er toegang is tot onderwijs en gezondheidszorg, te zorgen voor een systeem van voogdijschap, ervoor te zorgen dat ze hun rechten kunnen uitoefenen en dat samenwerking tussen de betrokken actoren gestimuleerd wordt. Daarnaast zou de Overheid, volgens het Comité, de follow-up van

² Het memorandum is in samenwerking tussen Kinderrechtencommissariaat en Kinderrechtencoalitie tot stand gekomen. Het bevat de meest dringende aandachtspunten opdat minderjarigen in Vlaanderen hun rechten zouden kunnen effectueren.

teruggestuurde niet-vergezelde minderjarigen moeten verzorgen en erop toezien dat de familiehereniging gebeurt in het belang van het kind.

De Vlaamse Regering geeft in haar rapport van 2000 aan dat het recht op onderwijs moet gegarandeerd worden en ook vluchtelingen het recht hebben op onderwijs en de reden vluchteling te zijn, geen grond tot weigering van inschrijving is.

In haar rapport van 2001 geeft de Vlaamse Regering aan dat in de regelgeving omtrent personen met een handicap, bij het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap, de verblijfsvoorwaarden geschrapt zijn. Verder blijkt uit eigen onderzoek dat de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning bij Kind en Gezin niet optimaal werken in hun verplichting van een kortstondige opvang van niet-begeleide minderjarigen onder de 12 jaar. Op de eerder vermelde studiedag van de Kinderrechtencoalitie werd gezegd dat: *"surtout l'absence de statut qui est dangereux pour les MENA. En outre, il faut déplorer le manque de transparence dans les circulaires de l'OE. Il est difficile dans ces conditions d'assurer convenablement la protection de l'intérêt supérieur de l'enfant"* (Kinderrechtencoalitie en CODE, 2002, p. 22). Ook in de bijdrage aan het nationaal actieplan dat de Coalitie in 2003 heeft opgesteld wordt dit naar voor geschoven. *"Er dient een statuut uitgewerkt te worden voor niet-begeleide minderjarigen, zowel binnen als buiten de asielprocedure. Daarnaast dient de plaatsing van deze jongeren in gesloten instellingen volkomen uitgesloten te worden"* (Kinderrechtencoalitie en CODE, 2003, p. 6).

In het Vlaamse overheidsrapport van 2003 staat: *"in de zomermaanden 2002 werden er in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen een aantal niet begeleide jongeren zonder wettig verblijfsstatuut (NBM) opgepakt en binnen een tijdsspanne van 24 uur na hun arrestatie gerepatriëerd zonder bevel, op basis van de wet op de jeugdbescherming (terugbrenging naar het thuismilieu). Deze actie was vooraf aangekondigd door de federale regering en ontlokte heel wat vragen en bedenkingen bij NGO's. De overheid zelf gaf weinig of geen afdoende uitleg over de zorgvuldigheid die aan de dag zou gelegd zijn en de garanties omtrent een behoorlijke opvang van de minderjarigen in hun land van herkomst"* (Vlaamse Overheid, 2003, p. 93). De Vlaamse Overheid kwam tot de conclusie dat er te weinig garanties waren dat het kind in het thuisland goed opgevangen werd. Daaruit concludeert de Vlaamse Overheid dat ze meer druk moet uitoefenen op de Federale Overheid. Ze stelt dat Kind en Gezin nu geen onderscheid meer maakt en alle kinderen gelijke diensten verschaft. Hiermee wordt een stuk van de sociale en medische dienstverlening gewaarborgd. Omtrent de terugkeer naar het land van herkomst stellen de NGO's in hun bijdrage aan het nationaal actieplan kinderrechten dat het kind moet begeleid worden en er garanties moeten gegeven worden omtrent onthaal en opvang (Kinderrechtencoalitie en CODE, 2003). *"Une amélioration est indispensable ! Ce suivi est difficile parce qu'il s'agit d'une problématique européenne. Il faudrait une meilleure coordination au niveau européen et une harmonisation des directives européennes. Les directives européennes sur le regroupement familial devraient être adaptées pour prévoir le suivi des retours. Le risque des directives européennes, c'est qu'elles sont toujours trop générales"* (Kinderrechtencoalitie en CODE, 2002). De Kinderrechtencoalitie reageert in haar bijdrage aan het nationaal actieplan kinderrechten op de reservaties die de overheid gemaakt heeft tegenover artikel 2 van het Verdrag. De reden hiervoor is dat elke minderjarige aanspraak moet kunnen maken op zijn rechten (Kinderrechtencoalitie en CODE, 2003).

In het Vlaamse Overheidsrapport van 2004 staat te lezen dat in 2003 'een principeakkoord inzake de opvang en de voogdij van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen' werd afgesloten tussen de Federale Overheid en de Gemeenschappen. *"De overeenkomst heeft als doel de opvang van NBM te organiseren met het oog op de instelling van de voogdij"* (Vlaamse Overheid, 2004b, p. 71). Het houdt in dat de

Gemeenschappen opvang organiseren binnen het bestaande specifieke aanbod en rekening houden met het belang van het kind.

De kinderen kunnen sinds 2003 een opleiding volgen onder leerovereenkomst, een stage doen of alternerend leren (DBSO, VIZO-leertijd).

Kinderen zonder wettige verblijfsvergunning en met een beperking kunnen beroep doen op bijzondere zorg vanuit de bijzondere jeugdbijstand. Dit kan enkel wanneer een ambtenaar van het Vlaams Fonds een positieve evaluatie geeft. Een afwijking op de decretale bepalingen (namelijk wettig verblijf) *"is slechtst mogelijk voorzover de situatie van het kind en van zijn ouders of diegenen die voor hem zorgen behartenswaardig is en voorzover een inschrijving bij het Vlaams Fonds de enige mogelijkheid is om de nodige bijzondere zorg te verkrijgen"* (Vlaamse Overheid, 2004, p. 91).

De Vlaamse Regering geeft in haar rapport van 2005 aan dat er in 2004 een beleidsconclusie werd geformuleerd waarin gesteld werd dat: *"Een samenwerkingsakkoord tussen de bevoegde overheid zou de waarborg moeten bieden dat niet – begeleide minderjarige vreemdelingen, ongeacht hun statuut, eenzelfde kwalitatieve opvang, krijgen. Verder zal de Vlaamse Regering de kwalitatieve opvang voor deze doelgroep versterken"* (Vlaamse Overheid, 2005c, p. 63). Ze geeft ook aan dat Kind en Gezin wil meewerken aan het uitwerken van een voorstel zodat minderjarigen zonder papieren toegelaten worden tot de ziekteverzekering.

Ook in de beleidsconclusies wordt gesteld bij het deel non-discriminatie dat een niet-begeleide minderjarige, ongeacht zijn/haar statuut, dezelfde kwalitatieve opvang moet krijgen. De Vlaamse Regering verbindt zich ertoe hierin maatregelen te nemen.

Interpretatie

Het is opvallend dat het officieel discours in het initiële overheidsrapport geen onderscheid maakt tussen kinderen en volwassenen betreffende de asielprocedure. Bij het stuk omtrent non-discriminatie wordt er zelfs niet over deze groep gesproken. Het lijkt alsof men ervan uitgaat dat er geen essentieel verschil bestaat tussen kinderen en volwassenen. Dat kinderen voor zichzelf kunnen instaan is het uitgangspunt.

Het Comité is in 1995 bezorgd dat de minderjarige niet al zijn rechten zal kunnen uitoefenen. Men gaat er met andere woorden van uit, dat er een kwalitatief verschil is tussen een volwassene en een minderjarige.

Het feit dat de Vlaamse Overheid in haar rapport van 1998 weergeeft dat er zware bevoegdheidsdiscussies heersen rond dit punt, kan erop wijzen dat de overheid zelf moeite heeft met het uitstippelen van een algemeen aanvaardbaar beleid met betrekking tot de doelgroep.

In haar tweede rapport geeft de Vlaamse Overheid aan dat de minderjarige wordt gehoord, indien hij een leeftijd heeft bereikt waarop hij zich kan uitdrukken. Het lijkt alsof men ervan uitgaat dat de minderjarige gradueel bepaalde competenties verwerft en op een bepaald gebied competent(er) kan zijn dan op een ander.

Een minderjarige die de leeftijd van 16 jaar bereikt heeft, kan uitgewezen worden. De overheid stelt bijgevolg dat een minderjarige ouder dan 16 jaar onafhankelijk, dus als een volwassene kan functioneren. Paradoxaal genoeg geeft de overheid in hetzelfde rapport aan dat een kind iedere persoon onder de 18 jaar is.

Zowel de overheid als de Coalitie ondersteunen het idee om een voogd aan te stellen voor de minderjarige. Dit betekent dat men ervan uitgaat dat de minderjarige zélf onbekwaam is om de noodzakelijke handelingen te stellen.

De Kinderrechtencoalitie merkt in haar rapport van 2001 op dat opsluiting van de minderjarige asielzoekers in kwestie als middel gebruikt wordt en niet als laatste oplossing. Ook het lange verblijf en de onzekerheid in asielcentra wordt aangeklaagd. Het Comité stemt hiermee in, in zijn Concluding Observations van 2002, waar het stelt dat dit verblijf zo kort mogelijk moet gehouden worden. Wat betreft het hoorrecht

geeft de Coalitie kritiek dat niemand op de Dienst Vreemdelingenzaken opgeleid is om de kinderen hierin te ondersteunen. Dit geeft weer dat ervan uitgegaan wordt dat kinderen zich niet zelf kunnen uitdrukken of toch niet op de wijze zoals volwassenen dit doen. Dit punt blijkt niet te maken te hebben met barrières op taalgebied.

Ze reageert op het feit dat er geen sociale bijstand kan verkregen worden (enkel medische). Ook hier volgt het Comité de Coalitie door te stellen dat die kinderen niet in de mogelijkheid zijn om al hun rechten uit te oefenen. Het Comité geeft aan bang te zijn dat de personen in kwestie hun economische en sociale rechten niet kunnen uitoefenen. Het legt vooral de nadruk op gezondheid en onderwijs. We merken dat het discours van de Coalitie en dit van het Comité hierin gelijklopend zijn.

Op het laatste punt was het discours van de Vlaamse Overheid, in de loop van de tijd, enigszins veranderd. In 2000 gaf de Vlaamse Regering reeds aan dat het recht op onderwijs moet gegarandeerd worden. De Vlaamse Overheid heeft in 2001 ook een aantal wijzigingen doorgevoerd in haar beleid rond personen met een handicap. De voorwaarde van verblijfsvergunning voor tegemoetkoming van het Vlaams Fonds is vervallen. Dit kunnen we bij de sociale rechten onderbrengen. Het overheidsdiscours en dit van de Coalitie en het Comité blijken zich op elkaar af te stemmen.

De Kinderrechtencoalitie pleit voor de oprichting van een statuut voor de doelgroep, waarin de rechten en verantwoordelijkheden vastliggen. De Coalitie is met andere woorden gericht op het creëren van een duidelijk rechtskader.

Er is een merkbaar discussiepunt tussen de Vlaamse Overheid en de Federale Overheid in het rapport van 2004 te merken. De Vlaamse verklaart niet akkoord te zijn met het feit dat de minderjarigen in het voorbeeld (cf. p. 25) zonder enige garantie van goede opvang in het land van herkomst, werden teruggestuurd. Dit is iets waar ook de NGO's voor pleiten.

We stelden vast dat de Vlaamse Overheid in haar laatste twee rapporten meer de nadruk ging leggen op onderwijs en kwalitatieve opvang. We merken in hun discours dat ze geen gelijke bejegening vooropstelt van minderjarigen zonder en minderjarigen mét de nodige papieren.

We kunnen besluiten dat de overheid andere standpunten heeft dan de NGO-coalitie en het Comité inzake niet-begeleide minderjarigen. De NGO-coalitie en het Comité zijn dezelfde mening toegedaan. We merken ook een verschil in discours tussen Federale en Vlaamse Overheid.

Wat betreft de lezing kunnen we stellen dat de overheid zowel maatregelen neemt waarbij ze ervan uitgaan dat de minderjarigen over competenties beschikken, als maatregelen waarbij ze aangeven dat ze moeten beschermd worden. Men beschouwt de minderjarige zonder papieren over het algemeen als een persoon die voor zichzelf kan instaan en dit zeker vanaf de leeftijd van 16 jaar. Ons inziens wordt vooral een radicale lezing aangehangen. Daarenboven wordt die radicale lezing negatief geïnterpreteerd om het beleid te legitimeren.

De Kinderrechtencoalitie en het Comité zullen meer de nadruk leggen op bescherming en participatie. Men gaat uit van een pragmatische visie waar men het kind zowel op bepaalde punten bekwaam ziet, als op andere punten onbekwaam ziet. De nadruk ligt ons inziens vooral op het beschermende argument. Wij menen dat dit ingegeven wordt door het stellen van prioriteiten. 'Eerst de bescherming van het kind en daarna de rest.' De Kinderrechtencoalitie pleit voor een statuut en neemt een rechtspositioneel standpunt in.

4.2.3 Onderwijs voor personen met een handicap

Analyse

Hier is vooral artikel 28 en het non-discriminatiebeginsel van het IVRK van toepassing. Artikel 28 stelt dat de Staten het recht op onderwijs erkennen en zich ertoe verbinden dit geleidelijk te verwezenlijken.

In het initieel overheidsrapport spreekt men over de wet speciaal onderwijs van 1970. In die wet gaat men ervan uit dat kinderen met een handicap in de onmogelijkheid verkeren om regulier onderwijs te volgen. Ze kunnen weliswaar onderwijs volgen maar dit moet gebeuren vanuit een speciaal parcours. Waar men *"ensures the development of their physical and intellectual abilities and their social adjustment by preparing them for family life, the practice of occupations compatible with their disability and their employment in a protected environment"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1994, ¶ 306). *"Disabled children obviously need special care and appropriate education and training"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1994, ¶ 297). In Vlaanderen is het buitengewoon onderwijs dan opgedeeld in 8 types naargelang de aard van de beperking. Geïntegreerd onderwijs is ook mogelijk.

Wat het non-discriminatiebeginsel betreft wordt er in het initieel rapport niet gesproken over kinderen met een beperking. In haar tweede rapport (Comité voor de Rechten van het Kind, 1999) voor het Comité voor de Rechten van het Kind beperkt België zich tot migranten. Ook het NGO-rapport maakt slechts voorzichtig gewag dat er *"nog steeds betreurenswaardige gevallen van discriminatie [zijn] [...] ondermeer [...] kinderen met een handicap"* (Kinderrechtencoalitie, 2001, p. 25,).

In haar jaarlijks rapport van 1998 geeft de Vlaamse Regering aan, dat het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH) ervoor pleit dat kinderen met een handicap maximale kansen krijgen in het reguliere onderwijscircuit. Ze vermeldt dat er reeds dialoog is tussen het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap en het departement onderwijs omtrent de uitbouw van inclusief onderwijs. Toch blijft ze ervan uit gaan dat een apart parcours noodzakelijk blijft. *"Bepaalde leerproblemen als gevolg van de handicap van kinderen zullen overigens ook in de toekomst slechts kunnen geredieerd worden via aangepaste didactische settings"* (Vlaamse Overheid, 1998, deel 7, p. 8).

Ook in het daarna volgend rapport van 2000 stelt de Vlaamse Overheid hetzelfde. Uit studies is gebleken dat het aantal jongeren in het buitengewoon onderwijs blijft stijgen alsook degene in het geïntegreerd onderwijs. De Kinderrechtencoalitie reageert hierop door te stellen dat er moet gestreefd worden naar inclusief onderwijs, en dat geïntegreerd onderwijs hier niet aan tegemoet komt. De Vlaamse overheid geeft aan dat er een betere subsidiëring nodig is van de leerlingen in het buitengewoon onderwijs in vergelijking met degene in het regulier onderwijs. Dit haalt de Kinderrechtencoalitie ook aan in haar rapport. In de beleidsconclusies van de Vlaamse Overheid staat: *"De Vlaamse Gemeenschap zal het debat over inclusief en buitengewoon onderwijs voor kinderen met een handicap stimuleren"* (Vlaamse Overheid, 2000, p70).

In het rapport ten aanzien van het Comité van 1999 gaat het officieel discours uit van de definitie omschreven in het rapport opgesteld door de Adviesraad voor Functionele Rehabilitatie. Deze definitie stelt dat: *"such children, in contrary to popular belief, are not "small" disabled adults, but children, in full growth and development, in a fundamental relationship with their parents or educators"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1999, p. 76). Wanneer we echter de voorstelling bekijken van initiatieven opgesomd door de regering, ontdekken we veel initiatieven waarbij ervan uitgegaan wordt dat het kind met een handicap zich moet aanpassen aan de samenleving, en niet de samenleving aan het kind. Men neemt niettemin wel maatregelen om leefomstandigheden van personen met een handicap te ondersteunen

en te verbeteren. Het zijn echter maatregelen zoals uitkeringen, subsidies voor hulpmiddelen, ... (het discours hieromtrent evolueert steeds meer naar een samenspel tussen medische, sociale en participatieve factoren die de handicap mee constitueren). Men treft weinig structurele maatregelen. In Vlaanderen wordt gesteld dat: *"Integrated education [...] aims at bringing pupils with a disability or learning and education problems into regular education"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1999, p. 79).

De Kinderrechtencoalitie legt in haar rapport de nadruk enigszins anders: *"Enerzijds hebben kinderen met een handicap het recht – voor zover mogelijk – een gewoon leven te leiden. Net als voor alle kinderen, dienen alle rechten uit het I.V.R.K. ook voor hen te worden verzekerd. [...] Anderzijds is het zo dat kinderen met een handicap het recht zouden moeten hebben op bijzondere opvang, behandeling of begeleiding als zij hier nood aan hebben"* (Kinderrechtencoalitie, 2001, p. 59). Hoewel de Coalitie gewag maakt dat we tot een inclusieve samenleving moeten komen, merken we in hun discours dat 'inclusief' en 'integraal' door elkaar gebruikt worden en enkel middelen genoemd worden om de personen in de samenleving te integreren. Illustratief is het volgende: *"De NGO's vragen [...] een inclusief beleid uit te bouwen. Zij pleiten voor een beleid dat de integratie in de maatschappij bevordert en stimuleert"* (Kinderrechtencoalitie, 2001, p. 59). Dit blijkt des te meer wanneer men de vaststelling van het 'Plate-Forme Intégration Scolaire pour Enfants en Situation de Handicap en Communauté Française' bij de Franse Gemeenschap aanhaalt, die meent dat kinderen te weinig *"toegang hebben tot aangepast onderwijs binnen het gewone onderwijs"* (Kinderrechtencoalitie, 2001, p. 61). Paradoxaal genoeg zegt de Coalitie bij het stuk over Vlaanderen in het rapport dat ze onder inclusief onderwijs het volgende verstaat: *"dat men het kind – ook al heeft het een handicap – neemt zoals het is en het onderwijs dermate aan het kind aanpast dat het maximale ontwikkelingskansen krijgt"* (Kinderrechtencoalitie, 2001, p. 62). De argumenten die ze hierna aanhaalt blijken dan ook volledig onder inclusief onderwijs te vallen.

Bij het hoofdstuk omtrent educatie valt op, dat in het overheidsrapport van 1999 nauwelijks gesproken wordt over kinderen met een handicap, en in het Vlaamse gedeelte zelfs helemaal niet. In de Franse Gemeenschap wordt volgend standpunt ingenomen *"in order to respond to the educational needs of disabled children who cannot effectively attend regular schools, special education is organized at the nursery, primary and secondary levels"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1999, p. 90). Bij de Duitstalige Gemeenschap klinkt het als volgt *"support and remedial measures for pupils in difficulty, and integration measures for disabled pupils in regular full-time or part-time education"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1999, p. 94).

In het Vlaamse Overheidsrapport van 2001 geeft men terug aan, dat het VFSIPH ervan uitgaat dat kinderen met een handicap maximale kansen moeten krijgen om mee te draaien in het regulier onderwijs. Men stelt in dit rapport dat: *"met het oog op de realisatie van het kinderrechtenverdrag niet zonder belang dat het Vlaams Fonds blijft werk maken van haar inclusief beleid en er blijft naar streven dat kinderen met een fysiek of mentale handicap maximale toegang krijgen tot het reguliere maatschappelijk leven en bijvoorbeeld daadwerkelijk naar een gewone school kunnen gaan"* (Vlaamse Overheid, 2001, p. 69).

Het Comité voor de Rechten van het Kind drukt in zijn Concluding Observations van 2002 de bezorgdheid uit over het verschil in de uitoefening van de economische en sociale rechten en dit vooral met betrekking tot gezondheid en onderwijs. Het Comité geeft aan dat België zijn beleid moet aanpassen aan de 'Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities' en aan de ideeën die het Comité geuit heeft op zijn discussiedag. Wat betreft de standaardregels kunnen we regel zes eruit pikken die zegt: *"In situations where the general school system does not yet adequately meet the needs of all persons with disabilities, special education*

may be considered. It should be aimed at preparing students for education in the general school system" (United Nations, 1993). Het onderliggend idee op de discussiedag van het Comité omtrent onderwijs voor personen met een handicap luidt als volgt: *"The inclusion of the disabled children was a right, not a privilege. There was an important discussion between integration and inclusion. Policies of integration tended to seek to change the child in order to fit into the school. Inclusion, on the other hand, sought to change the school environment in order to meet the needs of the disabled child. Inclusive education needed to be introduced as part of a strategy for promoting an inclusive society"* (VWCKG, p. 368).

In haar rapport van 2002 geeft de Vlaamse Overheid aan, dat uit onderzoek is gebleken, dat personen met speciale onderwijsbehoeften die in de projecten zorgverbreding kunnen school lopen, toch nog veelal doorverwezen worden naar het buitengewoon onderwijs. Volgens sommigen blijkt dit het failliet aan te geven van deze projecten. De overheid meent echter dat het buitengewoon onderwijs ondersteunende expertise moet geven aan het gewoon onderwijs, zodat deze doelgroep de mogelijkheid krijgt erin mee te draaien.

Ze geeft de inhoud weer van de discussietekst maatwerk in samenspraak. Een tweesporenbeleid wordt voorgestaan. Het eerste spoor houdt in dat leerlingen met leerproblemen binnen de types 1, 3 en 8 die les volgen binnen de opleidingsvorm 3 van het buitengewoon onderwijs, en leerlingen met leerproblemen binnen het gewoon onderwijs, in het gewoon onderwijs les volgen mits ondersteuning uit het buitengewoon onderwijs. Het tweede spoor is voor de doelgroep leerlingen met functionele beperkingen. Dit omhelst zowel mentale, fysieke, visuele of auditieve stoornissen, ernstige emotionele of gedragsproblemen, langdurige ziekten, autisme en meervoudige handicaps. Voor dit laatste spoor zou men regionaal meer middelen ter beschikking stellen om betere begeleiding te voorzien. De Kinderrechtencoalitie geeft in haar rapport echter aan, dat kinderen met een meervoudige handicap verstoken blijven van het recht op gratis onderwijs doordat ze een bijdrage moeten betalen in het dagcentrum waar ze plaatsvervangend moeten verblijven. Daarom stelt ze ook in haar bijdrage aan het nationaal actieplan kinderrechten dat er een inclusief onderwijsbeleid moet komen *"waarbij de gewone school toegankelijk is voor iedereen, en waarbij kinderen met een handicap beroep kunnen doen op extra ondersteuning"* (Kinderrechtencoalitie en CODE, 2003, p. 6).

In het rapport van 2003 wordt veel aandacht besteed aan het gelijke onderwijskansendecreet. In de ganse uitleg merken we echter nergens de plaats op van de persoon met een beperking en gelijke kansen. Op de website van de Coalitie is het volgende te lezen: *"Momenteel is het voor leerlingen met een handicap niet evident om in het regulier onderwijs terecht te komen. Nochtans hebben ook die leerlingen recht op vrije schoolkeuze. Scholen moeten aangepast en uitgerust worden zodat elke leerling toegang kan krijgen tot een school naar keuze. Het Gelijke Onderwijskansenbeleid moet verder uitgebouwd worden naar leerlingen met een handicap of leerstoornis"* (Kinderrechtencoalitie, 2003a). Ook in de bijdrage aan het nationaal actieplan die de Kinderrechtencoalitie samen met CODE in 2003 heeft opgesteld is te lezen dat: het gelijke onderwijskansenbeleid verder moet worden uitgewerkt, met bijzondere aandacht voor bepaalde kwetsbare groepen, waaronder kinderen met een handicap. Deze visie werd vroeger ook al geopperd op de studiedag 'implementatie van het IVRK' (Kinderrechtencoalitie en CODE, 2002). Men stelde immers dat er een afdwingbaar individueel recht op leerhulp moet komen in het gewoon onderwijs (Kinderrechtencoalitie en CODE, 2002). Hieruit blijkt dat men de visie aanhangt waarbij de school zelf zich moet aanpassen aan de persoon en niet omgekeerd.

In het rapport van 2004 staat bij de non-discriminatie te lezen dat er onderzoek gesubsidieerd wordt rond het onderwerp inclusie. Daarnaast staat er dat in 2003 het besluit werd goedgekeurd betreffende integratie van leerlingen met een matige of

ernstige verstandelijke handicap in het gewoon lager en secundair onderwijs. Iets verder staat te lezen dat het aantal is opgetrokken van 20 naar 50 leerlingen die ervan kunnen genieten. De subsidies worden toegekend aan scholen buitengewoon onderwijs om de leerlingen in het gewoon onderwijs te ondersteunen.

De cel inclusief onderwijs van de Vlaamse Overheid tracht inclusief onderwijs, zoveel als mogelijk, te promoten. *"Het nastreven van inclusief onderwijs mag evenwel niet begrepen worden als een depreciatie van het buitengewoon onderwijs dat een zeer kwaliteitsvol specifiek onderwijsaanbod biedt voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften. Probleem is echter dat het aantal verwijzingen naar het buitengewoon onderwijs gestaag stijgt"* (Vlaamse Overheid, 2004b, p. 91).

In het Vlaamse Overheidsrapport van 2005 geeft men aan dat een (reguliere) school, een leerling die naar het buitengewoon onderwijs werd doorverwezen, sinds het decreet van 16 juni 2005 kan weigeren indien ze vindt dat haar draagkracht onvoldoende groot is. Men geeft een onderzoek weer van de VLOR (Vlaamse Onderwijsraad) samen met experts uit het veld waarbij men stelt niet meer te willen spreken over handicap maar over 'jongeren met specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften.' Men wil de stoornis in interactie tussen de jongeren in kwestie en hun omgeving bekijken. De typologieën en de opleidingsvormen in het onderwijs werden bekeken en men kwam tot de conclusie dat er een onderwijscontinuüm moet komen. De overheid geeft aan dat dit een herbronning vraagt van het huidige onderwijssysteem. Twee hefbomen hierin zijn: een herziening van het financieringsstelsel en een herziening van het certificeringsbeleid.

Interpretatie

Het discours van de overheid in 1994 – 1995 geeft aan dat buitengewoon onderwijs de beste kansen biedt tot ontplooiing van personen met een handicap. Kinderen met een handicap zouden dus niet beschikken over de competenties waar andere kinderen en volwassenen over beschikken.

De visie van de Vlaamse Overheid blijkt gewijzigd te zijn in haar rapport van 1998 en 2000. Ze geeft aan dat het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH) ervoor pleit dat kinderen met een beperking regulier onderwijs kunnen volgen. Toch blijft ze vasthouden aan het idee dat voor bepaalde personen speciale didactische settings nodig blijven. Men beperkt zich met andere woorden tot enkele doelgroepen. Het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs blijft stijgen, er is een discrepantie tussen discours en praktijk.

Ook in het rapport van 1999 van de overheid ten aanzien van het Comité merken we een wijziging in discours op (ten opzichte van 1994). De overheid gaat er van uit dat we kinderen met een beperking niet mogen vastpinnen op hun beperking maar dat we moeten uitgaan van het kind in ontwikkeling. Er blijkt echter nog steeds een discrepantie tussen theorie en praktijk. De overheid erkent dit niet als dusdanig. Wanneer we het voorgaande in ogenschouw nemen is het niet verwonderlijk dat maatregelen betreffende inclusief onderwijs in België nog steeds in hun kinderschoenen staan. Doch lijkt het ons paradoxaal dat in de interne rapporten ten opzichte van het parlement steeds een deel gewijd wordt aan inclusief onderwijs en dat er in het rapport van 1999, dat tussen de voorgaande valt, ten opzichte van het Comité niet over gepraat wordt. De definitie die Vlaanderen hanteert ten opzichte van onderwijs voor personen met een handicap is de volgende *"Integrated education [...] aims at bringing pupils with a disability or learning and education problems into regular education"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1999, p. 79). Vanuit de samenleving worden dus inspanningen gedaan om leerlingen met een beperking te integreren in het reguliere schoolgebeuren. De school zelf wordt op geen enkele manier bevraagd om tegemoet te komen aan leerlingen met een beperking. Het discours geeft wel aan dat integratie in het regulier onderwijs moet kunnen voor

diegenen die de mogelijkheden bezitten. Daarbij zal getracht worden tegemoet te komen aan de beperkingen die deze integratie zouden kunnen belemmeren.

De Franse Gemeenschap geeft aan dat: *"in order to respond to the educational needs of disabled children who cannot effectively attend regular schools, special education is organized at the nursery, primary and secondary levels* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1999, p. 90). Hetzelfde is vast te stellen bij de Duitstalige Gemeenschap.

In het Vlaamse Overheidsrapport van 2001 stelt men dat *"met het oog op de realisatie van het kinderrechtenverdrag niet zonder belang dat het Vlaams Fonds blijft werk maken van haar inclusief beleid en er blijft naar streven dat kinderen met een fysiek of mentale handicap maximale toegang krijgen tot het reguliere maatschappelijk leven en bijvoorbeeld daadwerkelijk naar een gewone school kunnen gaan"* (Vlaamse Overheid, 2001, p. 69). Hieruit blijkt dat men artikel 28 (het recht op onderwijs) en artikel 2 (non-discriminatie) interpreteert als éénzelfde recht op onderwijs voor éénieder. Het geeft ons echter geen exact beeld of men de school wil aanpassen of de persoon in kwestie wil laten aanpassen.

In haar rapport van 2002 maakt de Belgische Overheid onderscheid in de doelgroep die in aanmerking komt voor inclusief onderwijs en deze voor het buitengewoon onderwijs. Wanneer we echter aandachtig kijken, merken we op dat zelfs het eerste spoor niet over inclusie gaat maar over geïntegreerd onderwijs. We merken dat er een nieuwe benaming, namelijk inclusief onderwijs, gegeven wordt aan dezelfde maatregelen.

De Kinderrechtencoalitie gaat er in 2001 vanuit dat inclusief onderwijs de standaard moet worden, maar dat kinderen met een handicap ook het recht moeten hebben op bijzondere opvang. Toch merkten we iets verder op dat integratie en inclusie door elkaar gebruikt worden. Men blijft ook vasthouden aan een rechtendiscours. Er worden weinig pogingen gedaan tot aanpassing van de samenleving zelf, waar inclusie volgens ons toch voor staat.

De Coalitie haalt in haar rapport een definitie aan van het 'Plate-Forme Intégration Scolaire pour Enfants en Situation de Handicap en Communauté Française' bij de Franse Gemeenschap, die meent dat kinderen te weinig *"toegang hebben tot aangepast onderwijs binnen het gewone onderwijs"* (Kinderrechtencoalitie, 2001, p. 61). Dit betekent opnieuw een tweesporenbeleid. Iets wat inclusief onderwijs nu net tracht te vermijden.

De Kinderrechtencoalitie stelt in haar bijdrage aan het nationaal actieplan van 2003 dat het regulier onderwijs moet toegankelijk zijn voor éénieder en dat personen met een beperking extra ondersteuning moeten krijgen. Het is met ander woorden de school die zich moet aanpassen aan de persoon. Men meent dat het gelijke onderwijskansenbeleid verder moet uitgebouwd worden naar personen met een handicap. Dit impliceert dat rechtsmechanismen gecreëerd worden.

Het lijkt ons vreemd dat de Kinderrechtencoalitie het non-discriminatiebeginsel niet sterker benadrukt om haar visie te onderbouwen.

Op haar studiedag stelt het Comité omtrent personen met een handicap dat: *"Inclusive education needed to be introduced as part of a strategy for promoting an inclusive society"* (VWCKG, p. 368). Ook in zijn Concluding Observations meent het dat buitengewoon onderwijs enkel kan wanneer het regulier systeem de kinderen nog niet kan opvangen. Er wordt gestreefd naar inclusief onderwijs. Buitengewoon onderwijs mag nog slechts tijdelijk geduld worden.

Het Vlaamse Overheidsrapport van 2004 toont aan dat er een verhoging van de subsidies voor geïntegreerd onderwijs is. Er zijn daarentegen opmerkelijk weinig leerlingen die dit volgen. Inclusief onderwijs wordt gepromoot maar buitengewoon onderwijs blijft bestaan.

In 2005 wordt er door de Vlaamse Regering aangegeven dat scholen leerlingen met een beperking kunnen weigeren indien ze vinden dat hun draagkracht onvoldoende groot is. Dit staat in spanning (en zelfs in tegenstelling) met het promoten van inclusief onderwijs (wat in 2004 benadrukt werd).

We kunnen hieruit besluiten dat het overheidsdiscours en het discours van de NGO-coalitie in Vlaanderen zo goed als vanuit dezelfde premissen en visie vertrekken. De pragmatische visie is dominant. Het uitgangspunt is dat zowel inclusief onderwijs als buitengewoon onderwijs een legitimatiegrond hebben. Dezelfde vertrekbasis heeft echter niet tot gevolg dat overheid en Coalitie over de ganse lijn hetzelfde zeggen. Wel merkten we tijdens de analyse op, dat er vooral nadruk gelegd werd vanuit de NGO-coalitie op verandering van bestaande maatregelen en niet op een herbronning van het systeem. Men geeft een voorbeeld van een project dat loopt waarbij men inclusie nastreeft, maar dit is enkel bij type 1 en type 8 leerlingen die opleidingsvorm 3 en 4 aankunnen. Men beperkt inclusie dus tot een bepaalde doelgroep. Sommigen beschikken wel over de nodige competenties, anderen niet.

De Kinderrechtencoalitie vertegenwoordigt een rechtspositioneel standpunt. Ze wil een afdwingbaar recht op leerhulp in het regulier onderwijs bekomen en houdt sterk vast aan de 'rights talk'.

Daarnaast merkten we in het Coalitie-rapport zelf op dat er grote verschillen waren in de interpretatie omtrent onderwijs voor personen met een handicap. Dit kan volgens ons toe te schrijven zijn aan (minstens) twee zaken, enerzijds een verschil in denken tussen de Vlaamse en Franstalige Coalitie en anderzijds een verschillende invulling door de leden zelf.

We stellen vast dat de overheid steeds meer het inclusie-discours genegen is (wat niet betekent dat er daadwerkelijk veranderingen doorgevoerd worden). Of deze verandering van richting (onder andere) gebeurd is onder invloed van NGO-druk kunnen we niet bepalen.

4.2.4 Leerlingenstatuut

Analyse

Ook het leerlingenstatuut blijkt een strijdpunt te zijn tussen Vlaamse Overheid en Kinderrechtencoalitie. De Kinderrechtencoalitie hamert erop dat er een statuut moet komen. Dit zal uit onderstaande analyse duidelijk worden. Onder het leerlingenstatuut verstaan we de regeling van de rechten en plichten op school.

In het overheidsrapport van 1994 ten opzichte van het Comité wordt geen gewag gemaakt van rechten of plichten van de minderjarige op school.

In de overheidsrapporten van 1998 en 1999 wordt er evenmin over gesproken.

In het rapport van 2000 van de Vlaamse Overheid wordt vermeld dat het schoolreglement in essentie een orde-, tucht- en studiereglement is. Maar men geeft ook de visie van de Vlaamse Scholierenkoepel (VSK) weer: het "schoolreglement zou eerder een positief instrument moeten zijn om wederzijdse rechten en plichten te verduidelijken. De rechtspositie van de jongere is hierin essentieel. Kinderen moeten worden gehoord bij procedures die hen aanbelangen. Een verruiming van de regelgeving inzake schoolreglementen zal zich daarom opdringen. [...] De Vlaamse scholierenkoepel is eveneens voorstander van de ontwikkeling van een leerlingenstatuut. Het is de bedoeling het leerlingenstatuut een decretaal onderbouwing te geven" (Vlaamse Overheid, 2000, p. 59). In haar rapport van 2001 stelt de Kinderrechtencoalitie echter vast, dat we in vele gevallen niet echt kunnen spreken over inspraak "in die zin dat er met de mening van de kinderen ook steeds rekening wordt gehouden" (Kinderrechtencoalitie, 2001, p. 28). Ook de definitie van het schoolreglement, waarbij de rechten van kinderen gereduceerd worden tot tenminste te bestaan uit 'het studie-, het orde- en tuchtreglement', kan op niet veel

goedkeuring rekenen. In haar rapport van 2001 haalt men aan dat de VSK (Vlaamse Scholierenkoepel) een 'Voorontwerp van decreet houdende de rechtspositie van leerlingen' heeft opgesteld. De VSK heeft dit opgesteld om de schendingen van rechten van kinderen en ouders tegen te gaan. *"Het voorontwerp van decreet wil internationaal erkende kinderrechten omzetten in nationale wetgeving"* (Kinderrechtencoalitie, 2001, p. 136).

Daarnaast stelt de Vlaamse Overheid in 2001 vast dat er weerstanden zijn door de *"vrees dat kinderrechten zouden leiden tot een (verder) verlies van gezag en tot probleemgedrag. Daarom verloopt de communicatie tussen centrale diensten en leerkrachten of scholen over kinderrechten soms moeizaam"* (Vlaamse Overheid, 2001, p. 138). Men geeft in hetzelfde rapport aan dat de Vlaamse Scholierenkoepel meent dat de rechtspositie van de leerlingen niet mag gereduceerd worden tot louter een inschrijvingsrecht.

In haar rapport van 2002 geeft de Vlaamse Overheid aan dat het belang van het kind centraal staat in de werking van het onderwijs. Men zou in het Vlaamse onderwijs een pedagogisch project hanteren dat gebaseerd is op het IVRK. Deze punten krijgen uitdrukking in het schoolreglement en het reglement voor leerkrachten. Men verduidelijkt dit schoolreglement door te stellen dat specifieke bepalingen uit het Verdrag erin zijn opgenomen zoals *"welzijn, met inbegrip van de veiligheid van speeltoestellen en speelterreinen, bepalingen inzake grensoverschrijdend gedrag, bepalingen inzake privacy, [en] bepalingen inzake algemeen rookverbod"* (Vlaamse Overheid, 2002, p. 55). Het 'decreet leerlingenparticipatie' wordt verder in het rapport besproken. Om de vormen van leerlingenparticipatie te ondersteunen, zowel degene die in het decreet zijn vastgelegd als deze die er niet in zijn vastgelegd, is het 'steunpunt leerlingenparticipatie' opgericht. De Kinderrechtencoalitie laat zich hierover lovend uit in haar rapport. Ze vermeldt evenwel dat het decreet van 1997 omtrent de oprichting van leerlingenraden een aantal tekortkomingen kent, met name dat leerlingen zelf moeten vragen om een leerlingenraad te hebben. Daarnaast staat er nergens in vermeld in hoeverre er rekening moet gehouden worden met de inbreng van de leerlingenraad.

De Coalitie ageert op het feit, dat in het 'decreet betreffende de medezeggenschap in het gesubsidieerd onderwijs' en in 'het bijzonder decreet betreffende het gemeenschapsonderwijs' geen plaats is gemaakt voor leerlingen in de participatieraden waar ook ouders en de inrichtende machten in zetelen.

In het Vlaamse Overheidsrapport van 2002 wordt ook de rechtspositie van leerlingen aangehaald. Hierbij vermelden ze acties van de VSK die de leerlingen wil bewust maken van de rechten die in het IVRK zijn vastgelegd. De VSK drukt ook zijn bezorgdheid uit dat 'het decreet rechtspositie' en het leerlingenstatuut te lang op zich laten wachten. Ook de Kinderrechtencoalitie pleit in haar rapport voor de invoering van een leerlingenstatuut. Ze meent dat er geen rechtszekerheid is voor leerlingen en dat een statuut waarin wederzijdse rechten en plichten zijn vastgelegd heel wat duidelijkheid kan scheppen. De reactie van de Vlaamse Overheid: *"de minister van Onderwijs is overigens nog steeds van plan om te komen tot een decretale geregelde rechtspositie van de leerling"* (Vlaamse Overheid, 2002, p. 178). In haar kinderrechtenmanifest (2002a, ¶ 6) geeft de Coalitie ook aan dat er maatregelen genomen moeten worden om te komen tot: *"meer differentiatie en aandacht voor noden van de individuele leerling. Naast recht op onderwijs, moeten kinderrechten ook realiteit worden in het onderwijs van alledag. Hier zijn voornamelijk de participatierechten een belangrijk element, naast bijvoorbeeld het recht op informatie (onder meer over kinderrechten zelf), de vrijheid van religieuze of filosofische overtuiging en de beleving daarvan, de bescherming tegen bepaalde vormen van disciplineren en dergelijke meer. Het invoeren van een leerlingenstatuut is in deze onontbeerlijk."*

Het Vlaamse Overheidsrapport van 2003 geeft aan dat het participatiedecreet goedgekeurd is. *"Men wil komen tot een duidelijke en samenhangende regelgeving waarbij iedereen zicht heeft op de structuren, procedures en bevoegdheden, waar de effectieve inspraak van leerlingen, leerkrachten en ouders gegarandeerd wordt en de dynamiek, inzet en het welbevinden van al deze betrokkenen verhoogd wordt. Verder wil men een sfeer van wederzijds respect tussen de professionaliteit van directies en leerkrachten enerzijds en de belangen en rechten van leerlingen en ouders anderzijds creëren"* (Vlaamse Overheid, 2003, p. 159). Via dit decreet zou de stem van de leerling met andere woorden moeten gehoord worden en komt men tegemoet aan artikel 12 van het IVRK in het onderwijs. *"In de basisschool moet een leerlingenraad worden ingericht als 10% van de leerlingen uit de leeftijdsgroep van de 11 tot 13 jarigen hierom vraagt. Iedere secundaire school moet sowieso een leerlingenraad inrichten tenzij de betrokkenheid van leerlingen op een andere wijze wordt verzekerd of tenzij geen 10 % van de leerlingen erom vraagt"* (Vlaamse Overheid, 2003, p. 159). Merk op dat de Coalitie in haar rapport ten opzichte van het Comité reeds gevraagd had om de verantwoordelijkheid voor de oprichting van de leerlingenraden niet bij de leerlingen te leggen alsook om de criteria te versoepelen.

De Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) erkent het positieve van participatiemogelijkheden, bijvoorbeeld maatschappelijke betrokkenheid wordt gestimuleerd, leerlingen leren oplossingen zoeken voor problemen,... Het project 'kleurrijk Vlaanderen' wordt ook in de schijnwerpers geplaatst. Het thema participatie stond in de schijnwerpers in 2002. Jongeren en scholen werden gestimuleerd om hier actief ideeën aan bij te dragen en men zette initiatieven op, zodat wat in het IVRK staat omtrent participatie ruimer verspreid werd. Betreffende de rechtspositie van de leerlingen haalt men aan, dat de Minister van Onderwijs een ontwerp tekst heeft opgesteld die als bedoeling heeft dat er gediscussieerd wordt over de inhoud in het onderwijsveld. *"Deze rechtspositie is een operationalisering van het kinderrechtenverdrag toegepast in de dagdagelijkse onderwijscontext van de leerling zowel in basis als secundair onderwijs. De rechten en verantwoordelijkheden van leerlingen die in de rechtspositie hierin worden uitgewerkt hebben betrekking op onder meer lichamelijk en geestelijke integriteit, vrijheid van mening en meningsuiting, vrijheid van vereniging... Verder wordt ook een gecoördineerde regeling voorgesteld inzake studievoortgang, evaluatie, discipline en tucht"* (Vlaamse Overheid, 2003, p. 163). In de bijdrage aan het nationaal actieplan van de Kinderrechtencoalitie en CODE (2003, p. 6) staat het volgende te lezen: *"Wij pleiten voor onderwijs dat de participatie van kinderen aanmoedigt, dat werkelijk rekening houdt met de mening van kinderen en hun beslissingsbevoegdheid geeft. Hier zijn voornamelijk de participatierechten een belangrijk element, naast bijvoorbeeld het recht op informatie (onder meer over kinderrechten zelf), de vrijheid van religieuze of filosofische overtuiging en de beleving daarvan, de bescherming tegen bepaalde vormen van disciplineren en dergelijke meer. Het invoeren van een leerlingenstatuut is in deze onontbeerlijk."*

In het Vlaamse Overheidsrapport van 2004 staat dat de verhouding van de leerling ten opzichte van de school in de regelgeving slechts fragmentair uitgewerkt is. Het schoolreglement is het enige instrument dat de studievoortgang en de orde – en tuchtmaatregelen bevat. Om een oplossing voor problemen op school te vinden, is de rechtbank vaak de enige mogelijke uitweg. Dit vindt de overheid een inefficiënte stap. Ze geeft aan dat er een decretale regeling moet komen. *"In de voorbije rapporteringsperiode werden geen initiatieven genomen m.b.t. de rechtspositie van de leerling. Tijdens de vorige rapporteringsperiode (2002-2003) had de toenmalige minister van Onderwijs een voorzet gegeven. De nieuwe Vlaamse Regering zal werk maken van een leerlingenstatuut waarin rechten en plichten van leerlingen worden aangegeven. Het betreft met name 'een onderwijsgebonden concretisering van het Kinderrechtenverdrag'"* (Vlaamse Overheid, 2004b, p. 181).

In het memorandum van de Kinderrechtencoalitie van 2004 wordt het belang van het leerlingenstatuut nog eens extra beklemtoond. Men wil dat dit statuut een verregaande vertaling is van het IVRK in de schoolpraktijk. *"Het leerlingenstatuut moet [...] niet enkel geconcipieerd worden als een antwoord op conflicten tussen leerling en school, maar dient als juridisch kader voor de positie van de leerling in het algemeen"* (Kinderrechtencoalitie, 2004, p. 7).

Wat betreft het leerlingenstatuut geeft het Vlaamse Overheidsrapport uit 2005 aan dat men belang hecht aan de rechtspositie van de leerling. Dit leerlingenstatuut moet een concretisering zijn van het Kinderrechtenverdrag en kaderen binnen een perspectief van burgerschap op school. Het leerlingenstatuut mag echter het gezag van de leerkrachten niet ondermijnen en niet leiden tot juridisering, stelt de Vlaamse Regering.

Interpretatie

Uit de rapporten van de jaren negentig is gebleken dat de rechten en plichten van leerlingen geen prioriteit vormden voor de overheid. In het rapport van 2000 wordt er voor het eerst melding van gemaakt. Men geeft aan dat het schoolreglement op het ogenblik nog een orde-, tucht- en studiereglement is. Het gaat uit van een adultocentrische visie, het bevat immers maatregelen die volwassenen willen opleggen aan kinderen. Het feit dat men melding maakt van het standpunt van de VSK, dat wederzijdse rechten en plichten moeten worden vastgelegd, toont echter een voorzichtige verandering van denken. Dat de Vlaamse Overheid zich niet vereenzelvigd met het idee blijkt volgens ons aan te tonen dat men er wel enige affectie mee heeft, maar nog niet van plan is om het uit te werken.

De VSK legt de nadruk meer op mogelijkheid tot participatie,... De VSK is kernlid van de Kinderrechtencoalitie waardoor we ook kunnen concluderen dat de invloed van de NGO's terzake wel door de regering opgenomen wordt.

Dit laatste zien we dan ook naar voren komen in het discours van de Coalitie. Ze willen meer inspraak voor leerlingen. Ze wil dit in een rechtskader gieten. Dit toont aan dat men een rechtspositioneel standpunt inneemt. Ze geeft aan dat er reeds een voorontwerp van decreet opgesteld is door de Scholierenkoepel, wat terug de gerichtheid op een concreet rechtskader aantoont.

De Vlaamse overheid stelt in 2001: *"de vrees dat kinderrechten zouden leiden tot een (verder) verlies van gezag en tot probleemgedrag. Daarom verloopt de communicatie tussen centrale diensten en leerkrachten of scholen over kinderrechten soms moeizaam"* (Vlaamse Overheid, 2001, p. 138). Dit zou een reden kunnen zijn waarom ze het leerlingenstatuut er niet laten doorkomen. Het geeft ook aan dat men ervan uitgaat dat kinderrechten een spanningsvolle relatie kunnen creëren tussen opvoeder en leerling.

In het rapport van 2002 zegt de Vlaamse Overheid dat het schoolreglement in lijn is met de bepalingen van het IVRK, namelijk omdat *"welzijn, met inbegrip van de veiligheid van speeltoestellen en speelterreinen, bepalingen inzake grensoverschrijdend gedrag, bepalingen inzake privacy, [en] bepalingen inzake algemeen rookverbod"* (Vlaamse Overheid, 2002, p. 55) erin zijn opgenomen. Ze somt een aantal protectieve maatregelen op. Er wordt niet gepraat over inspraak, participatie,... Het heeft eerder te maken met wat niet mag dan wat wel mag.

Ze haalt in hetzelfde rapport opnieuw de ideeën aan van de Vlaamse Scholierenkoepel. De VSK drukt zijn bezorgdheid uit over het feit dat het decreet rechtspositie en het leerlingenstatuut nog steeds niet gestemd zijn. De overheid geeft daarnaast wel aan dat de Minister van Onderwijs de bedoeling heeft dit in een concreet rechtskader vast te leggen. De invloed van de NGO's kan aan deze discourswijziging ten grondslag liggen. De overheid is ook meer gericht op het rechtskader en manifesteert zich steeds meer op het rechtspositioneel gebied. In 2003

blijkt deze trend doorgezet te worden, het participatiedecreet is goedgekeurd omdat men wil komen tot effectieve inspraak van leerlingen, leerkrachten en ouders.

De overheid geeft ook aan dat: *"In de basisschool moet een leerlingenraad worden ingericht als 10% van de leerlingen uit de leeftijdsgroep van de 11 tot 13 jarigen hierom vraagt. Iedere secundaire school moet sowieso een leerlingenraad inrichten tenzij de betrokkenheid van leerlingen op een andere wijze wordt verzekerd of tenzij geen 10 % van de leerlingen erom vraagt"* (Vlaamse Overheid, 2003, p. 159). Hoewel dit niet geheel in lijn is met wat de Coalitie vraagt, merken we toch dat de overheid de regels om tot een leerlingenraad te komen ietwat versoepelt. Deze versoepeling blijft minimaal. Dat het overheidsdiscours een wijziging doorgemaakt heeft, wordt duidelijk aangetoond door het feit dat men in het rapport van 2003 zeer veel participatie-initiatieven aanhaalt. Ook wat betreft de rechtspositie van de leerling zien we dat er duidelijke stappen ondernomen worden om een rechtskader te scheppen.

Het officieel discours in het rapport van 2004 zal deze discourswijziging enigszins doortrekken. De overheid wil werk maken van een decreet omtrent het leerlingenstatuut, waarin de wederzijdse rechten en plichten van leerling en leerkracht/school zijn vastgelegd. Ons inziens is dit sterk beïnvloed door de NGO's, die reeds langer vragende partij waren voor een leerlingenstatuut. Deze lijn wordt doorgetrokken in 2005.

De Kinderrechtencoalitie legt, in tegenstelling tot het officieel discours, meer de nadruk op de participatierechten van kinderen. Ze dringt erop aan dat er leerlingenraden zouden opgericht worden waar naar geluisterd wordt en dat leerlingen in alle participatieraden moeten kunnen zetelen. Dit zouden we dan weer bij de pragmatische stroming kunnen onderbrengen. Participatie wordt als *conditio sine qua non* naar voor geschoven. Net als de VSK, ijvert ook de Kinderrechtencoalitie voor een vastleggen van de rechten en verantwoordelijkheden van de minderjarigen/leerlingen op school. Het vastleggen in een rechtskader blijft prioriteit. In haar kinderrechtenmanifest (2002a, ¶ 6) geeft de Coalitie ook aan dat er moet gestreefd worden naar: *"meer differentiatie en aandacht voor noden van de individuele leerling. Naast recht op onderwijs, moeten kinderrechten ook realiteit worden in het onderwijs van alledag. Hier zijn voornamelijk de participatierechten een belangrijk element, naast bijvoorbeeld het recht op informatie (onder meer over kinderrechten zelf), de vrijheid van religieuze of filosofische overtuiging en de beleving daarvan, de bescherming tegen bepaalde vormen van disciplineren en dergelijke meer. Het invoeren van een leerlingenstatuut is in deze onontbeerlijk."* Het is duidelijk dat ook hier de nadruk ligt op de participatierechten en veel minder op provisie of protectie. Dit ondersteunt dan ook onze hypothese dat men hier de pragmatische stroming hanteert. Men wil de rechten van de leerlingen beschermen via participatie. De visie die de Coalitie in haar bijdrage aan het nationaal actieplan van 2003 en haar memorandum van 2004 aanhangt blijft dezelfde.

Besluitend kunnen we stellen dat de overheid geen vragende partij is voor de uitwerking van een leerlingenstatuut waar de wederzijdse rechten en plichten van leerling en leraar zijn vastgelegd. De Kinderrechtencoalitie en het VSK in het bijzonder hameren hier nochtans op. Ze willen de rechten en plichten vastleggen in een concreet rechtskader en hebben een rechtspositioneel uitgangspunt. Er wordt een pragmatische lezing van het Verdrag gehanteerd.

De overheid heeft eind jaren negentig en begin van deze eeuw een reformistische lezing. Er werd er vanuit gegaan dat kinderrechten niet al te formeel moesten worden vastgelegd in een statuut. Dit zou een spanningsvolle relatie kunnen creëren tussen opvoeder en leerling. Het discours van de overheid wijzigt echter, tot ze in 2003 een meer pragmatische positie inneemt en de nadruk gaat leggen op participatie van de leerling. Deze wijziging in discours van de overheid zou kunnen ingegeven zijn door de druk van de NGO's.

4.2.5 Jeugddelinquentie

Analyse

Met betrekking tot jeugddelinquentie zijn voornamelijk art. 40 en artikel 37 van belang. Artikel 40 handelt over de aanpak van jeugdmisdadigheid in het algemeen: het respect voor de mensenrechten van deze jongeren, het recht op een eerlijke rechtspleging en het principe dat plaatsing zoveel mogelijk moet vermeden worden. Artikel 37 handelt over foltering en vrijheidsberoving: de principes van gepaste behandeling, scheiding van volwassen gedetineerden, contact met familie en de toegang tot rechtshulp en bijstand.

In het initieel overheidsrapport van 1994 stipt men aan dat, hoewel de meerderjarigheid verlaagd is van 21 jaar naar 18 jaar, de strafrechterlijke verantwoordelijkheid (net als voor deze verlaging) op 18 jaar blijft. Jongeren onder de 18 jaar vallen niet onder het strafrecht maar onder de jeugdbeschermingwet van 1965. De Federale Overheid is verantwoordelijk voor het uitschrijven van de maatregelen maar de bevoegdheid om ze uit te voeren ligt bij de Gemeenschappen. Wanneer een minderjarige een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd, wordt hij voorgeleid voor de jeugdrechtbank. *"The law thus considers that a minor cannot be held responsible for an offence even if all the elements constituting the offence are present"* (Comité voor de Rechten van het kind, 1994, ¶ 62). Ze geeft aan dat er een uitzondering bestaat ten aanzien van minderjarigen die een inbreuk gemaakt hebben op de verkeersreglementeringen. Deze worden voor een strafrechtbank gebracht, uitgezonderd indien inverzekeringstelling, preventieve of opvoedingsmaatregelen meer aangewezen lijken. Er is nog een belangrijke uitzondering: *"Under article 38 of the Act of 8 April 1965, a minor brought before the juvenile court can nevertheless be tried as an adult if he was over the age of 16 at the time of the offence and if the court considers that any custodial, preventive or educational measure would be inadequate. In that case, the juvenile court may, giving reasons for its decision, relinquish jurisdiction and refer the case to the Procurator's Office with a view to proceedings before the competent court. In the eyes of the law, however, such relinquishment of jurisdiction should remain an exception. A minor under the age of 16 can never be prosecuted before an ordinary criminal court"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1994, ¶ 63). De uithandengeving mondt volgens de Coalitie (2001) vaak uit in preventieve opsluiting en vervolgens in een gevangenisstraf. De wijzigingen rond de uithandengeving hebben volgens hen enkel geleid tot een ruimere toepassing van de maatregel. Er kan bijvoorbeeld beslist worden om geen sociaal onderzoek uit te voeren indien de minderjarige dit wenst. De Kinderrechtencoalitie reageert in 2002 op signalen van de overheid inzake deze materie. *"Volgens de mediaberichten zou tijdens de regeringsonderhandelingen reeds beslist zijn tot de opwaardering van het systeem van uithandengeving, zonder echter de gevraagde coherente en globale herziening van de wetgeving inzake preventie en aanpak van jeugddelinquentie"* (Kinderrechtencoalitie, 2002f, ¶ 2). Exemplarisch hiervoor is volgend citaat: *"Maar in de context van het veiligheidsdenken mogen we ze echter ineens wél als 'volwassene' beschouwen?!"* (Kinderrechtencoalitie, 2002f, ¶ 3).

Daarnaast is het mogelijk om een minderjarige maximaal 15 dagen, als voorlopige maatregel, vast te houden in een lokale gevangenis. Het rapport geeft wel aan dat Vlaanderen deze mogelijkheid verlaten heeft. Een minderjarige die verdacht wordt van een ernstig vergrijp kan 24 uur vastgehouden worden op een politiebureau. Wanneer een minderjarige nergens anders kan opgevangen worden, dan kan hij als voorlopige maatregel in een gevangenis terechtkomen. De overheid schrijft dit toe aan het gebrek aan opvangplaatsen.

Een minderjarige die een misdrijf pleegt, heeft volgens de overheid een probleem met integratie in de samenleving. Daarom gaat men ervan uit dat de reactie van de samenleving *"must have an educational purpose, since the child's interests are paramount"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1994, ¶ 92).

De overheid wijst op de lacune in de wet aangezien een minderjarige niet aanzien wordt als een partij in de discussie die de maatregelen vastlegt. Recente hervormingen van die regel houden in, dat men de minderjarige moet horen in burgerlijke zaken en procedures waar de ouders bij betrokken zijn. Vooraleer enige maatregel genomen kan worden, moet een minderjarige ouder dan 12 jaar door de jeugdrechter gehoord worden. Een minderjarige ouder dan 16 kan doorverwezen worden naar het Hof van Assisen wanneer hij een moord gepleegd heeft. Hij kan theoretisch gezien de doodstraf of levenslange gevangenisstraf krijgen maar dit gebeurt niet, meent het overheidsrapport. De wijzigingswet van 2 februari 1994 op de jeugdbeschermingswet houdt volgens het officieel discours een verbetering in van de situatie van kinderen. Men wordt vanaf het begin van de procedure voor de jeugdrechtbank een advocaat toegewezen. Een minderjarige boven de 12 jaar heeft hoorrecht. Hij heeft recht op beroep wanneer een beslissing van tijdelijke plaatsing genomen wordt. Het legaliteitsbeginsel, het vermoeden van onschuld, het recht om onmiddellijk geïnformeerd te worden over de beschuldiging, het recht om zonder vertraging de zaak behandeld te zien worden door een competent onafhankelijk en onpartijdig juridisch orgaan of autoriteit in een rechtvaardig proces, worden gegarandeerd. Het recht op beroep, het recht om gratis bijgestaan te worden door een 'tolk' en het recht op respect voor de privacy zijn ook van toepassing. De Kinderrechtencoalitie reageert hierop in haar rapport van 2001. Ze stelt dat deze aangehaalde verbeteringen in de praktijk niet opgaan. De Coalitie geeft als voorbeeld dat wanneer jongeren een opgelegde alternatieve maatregel goed uitvoeren, ze geen verdere informatie ontvangen. Ook het recht op een advocaat blijkt in de praktijk niet altijd goed te werken, vaak weet de jongere niet wat de taak van een advocaat is of moet er voor betaald worden terwijl de verdediging van een jongere pro deo moet gebeuren. Ook de maximumduur van 6 maanden voor de voorbereidende onderzoeksfase blijkt in de praktijk niet altijd gerespecteerd te worden.

De wijzigingswet van 1994 hield ook in dat de voorlopige maatregelen opgelegd door de jeugdrechter vóór het proces beperkt worden tot een periode van 6 maanden.

De Belgische Overheid geeft aan dat plaatsing van het kind zoveel mogelijk moet vermeden worden. Daarom moet rekening gehouden worden met twee principes. De rechtbank moet enerzijds overtuigd zijn dat er dwingende maatregelen moeten opgelegd worden en moet anderzijds zoveel mogelijk het doorbreken van de familiebanden vermijden. De rechter kan een zaak seponeren en kan gemeenschapswerk opleggen. Er kan ook bemiddeling komen tussen slachtoffer en dader maar dit was in 1994 nog in een testfase. Opnieuw wordt er melding gemaakt dat wanneer een minderjarige boven de 16 jaar voor een jeugdrechtbank verschijnt en de jeugdrechtbank vindt dat de maatregelen die hij kan opleggen niet voldoende zijn, hij kan doorverwijzen naar een andere bevoegde rechtbank. Men haalt het arrest Bouamar aan uit 1988 waarbij de Belgische Staat veroordeeld werd. Het Europees hof voor Mensenrechten stelde dat België gekozen had voor een systeem van door de Staat ingerichte educatie voor jeugddelinquenten en daarom ook verantwoordelijk was om in de nodige infrastructuur te voorzien om hieraan tegemoet te komen. De Belgische Regering geeft aan dat dit arrest niet inhoudt dat minderjarigen niet meer in een gevangenis kunnen terecht komen, maar wel dat dit slechts gedurende een korte periode kan, met het oog op opvang in een professionele omgeving waar opvoeding centraal staat. De wijzigingswet van 1994 op de wet van 1965 zorgde er dan ook voor dat een plaatsing in een gevangenis maximaal 15 dagen kan en slechts éénmaal kan vernieuwd worden. Deze maatregel mag daarenboven enkel opgelegd worden aan minderjarigen onder de 14 jaar die een misdrijf hebben gepleegd waar langer dan een jaar gevangenisstraf op staat.

In zijn Concluding Observations van 1995 haalt het Comité aan dat het bezorgd is dat 16 tot 18 jarigen kunnen berecht worden als volwassenen. Daarnaast is het erom bekommerd dat de mogelijkheid bestaat om als voorlopige maatregel minderjarigen 15 dagen in de gevangenis op te sluiten.

Het Comité geeft ook aan dat het bezorgd is dat de doodstraf en een levenslange gevangenisstraf nog steeds tot de mogelijkheden behoren.

In het Vlaamse Overheidsrapport van 1998 haalt men de discussies aan met betrekking tot het jeugdsanctierecht. Er wordt gezegd dat de Vlaamse Gemeenschap samen met het Ministerie van Justitie moet toezien dat de maatregelen ten aanzien van jeugddelinquenten het welzijn van de laatsten op het oog hebben. *"Het straffende aspect mag nooit de bovenhand halen op het welzijn van de betrokken minderjarigen"* (Vlaamse Overheid, 1998, deel 8, p. 3). Omtrent de gemeenschapsinstellingen geeft men aan dat de geplaatsten, uitgezonderd bij goed gedrag, geen verlof kunnen krijgen.

In het rapport van de Belgische Regering uit 1999 ten opzichte van het Comité reageert de regering op de Concluding Observations van 1995. Ze herhaalt de regeling zoals die is (zelfde als in 1994) en geeft aan dat er een herziening komt van het artikel (artikel 53) dat stelt dat minderjarigen van minder dan 16 jaar gedurende 15 dagen als voorlopige maatregel in een gevangenis kunnen terecht komen. Voorlopig blijft de maatregel van kracht. De overheid geeft aan dat de commissie Cornelis een studie uitgevoerd heeft omtrent de hervorming van de jeugdwetgeving en dat ze bezig is deze maatregelen uit te werken. De doodstraf is afgeschaft en men corrigeert het rapport van 1994 door te stellen dat toen reeds de doodstraf niet meer van toepassing was op minderjarigen. In de rest van de reactie op de Concluding Observations herhaalt men enkel wat men reeds in het initieel rapport aanhaalde.

In het stuk over kinderen die problemen hebben met de wet worden de principes uit de wijzigingswet van 1994 opnieuw opgesomd. Daarnaast haalt men aan dat de Nationale Commissie voor de Hervorming van de Jeugdbeschermingwet van 1965 een verandering in de bejegening van minderjarige misdadigers aanbeveelt, gebaseerd op een sanctiesysteem in plaats van een beschermingssysteem. Er is reeds gestart met het uittekenen van een ontwerp tekst. Het sanctiesysteem heeft als kenmerk dat een juridische tussenkomst zowel gelegitimeerd als begrensd is door de ernst van het gepleegde feit. *"The aim of the intervention [...] but to react to the delictual act itself"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 1999, p. 104). De nieuwe wet zou, volgens de commissie, de procedurele garanties moeten bieden die volwassenen hebben maar dan aangepast aan de mogelijkheden en de leeftijd van de minderjarige. Ze zou ook een garantie moeten bevatten dat de politie bij vrijheidsberoving, de persoon verantwoordelijk voor de minderjarige moet verwittigen. De commissie wil ook de verplichting dat de ouders of de voogd van de minderjarige gehoord worden.

Het rapport van 2000 van de Vlaamse Regering geeft aan dat de wet van 1999 een afschaffing voorziet van het artikel uit de jeugdbeschermingwet dat ervoor zorgt dat minderjarigen als voorlopige maatregel gedurende 15 dagen kunnen opgesloten worden in een gevangenis. De regering schrijft deze opsluitingen toe aan een tekort aan plaatsen in de gemeenschapsinstellingen en dit zou verband houden met een tekort aan plaatsen binnen de bijzondere jeugdbijstand. De oplossing ligt in een betere eerstelijns-hulpverlening en de uitbouw van de integrale jeugdhulpverlening. Ondertussen werd extra capaciteit gecreëerd in een gemeenschapsinstelling om die minderjarige jongens die anders in de gevangenis zouden terecht komen (als voorlopige maatregel) op te vangen. De Kinderrechtencoalitie reageert hier op in haar rapport van 2001. De nieuwe maatregel van extra plaatsen in de gemeenschapsinstelling biedt slechts een tijdelijk antwoord, want het probleem van jeugdcriminaliteit wordt er immers niet door opgelost.

Om de ontwikkeling naar het jeugdsanctierecht te ondersteunen werkte de Vlaamse Regering een gediversifieerd aanbod uit *"voor de opvang en begeleiding van jeugddelinquenten met inbegrip van de inrichting van gesloten instellingen"* (Vlaamse Overheid, 2000, p. 34). De Vlaamse Regering gaat uit van het volgend standpunt: *"Eerder dan federale jeugdgevangenis waar de nadruk zou liggen op straf en maatschappijbescherming als korte termijn finaliteit, verkiezen we (gesloten)*

instellingen waar begeleiding, hulpverlening, onderwijs en gezondheidszorg gericht worden naar één uiteindelijke finaliteit: de jongere een volwaardige plaats laten verwerven in de samenleving" (Vlaamse Overheid, 2000, p. 34).

In het rapport van 2001 staat te lezen dat men de herstelgerichte afhandeling van jeugddelinquentie, als een alternatief voor plaatsingen, in de toekomst beter wil ondersteunen.

Het rapport van de Kinderrechtencoalitie uit 2001 ageert op de ontwikkelingen naar een jeugdsanctiemodel omdat deze ontoereikend zijn als er onvoldoende rekening gehouden wordt met de sociale en economische rechten van de minderjarige. Men geeft toe dat het jeugdbeschermingsstelsel zoals vastgelegd in 1965 belangrijke mankementen vertoont zoals de mogelijkheid tot het nemen van maatregelen voor onbepaalde duur,... Volgens hen wil men door de nadruk te leggen op criminele feiten de jongere naar voor schuiven als nieuw symbool van onveiligheid. *"De NGO's vragen zich echter af of deze garanties achter de façade niet eerder repressief zullen worden gebruikt op een manier die veeleer bij het volwassenenrecht aansluit"* (Kinderrechtencoalitie, 2001, p. 103). Men denkt dat deze evolutie in zich draagt dat het jeugdsanctierecht bijdraagt tot het doel van openbare orde dat eigen is aan het strafrecht. Ze klaagt aan dat, hoewel artikel 53 zal herroepen worden, de Minister van Justitie aangekondigd heeft vijf nieuwe gespecialiseerde Federale instellingen te bouwen waar jeugddelinquenten kunnen worden opgesloten. Ze zegt dat deze maatregelen de toepassing van het IVRK niet verbeteren. Het Vlaamse Overheidsrapport van 2002 geeft hier een uitgebreid antwoord op. *"Als antwoord [op de afschaffing van artikel 53] heeft de Vlaamse Gemeenschap het aanbod binnen de bijzondere jeugdbijstand versterkt"* (Vlaamse Overheid, 2002, p. 59). Men gaat ervan uit dat *"Het maatschappelijk antwoord op jeugddelinquentie kan niet verengd worden tot één paradigma: hetzij hulpverlenend, hetzij herstelgericht, hetzij maatschappijbeveiligend"* (Vlaamse Overheid, 2001, p. 59). Opvoeding en hulpverlening blijven een belangrijke plaats innemen in de begeleiding van personen die een delict gepleegd hebben. Een verblijf in een gesloten instelling moet volgens het officieel discours zo vlug mogelijk aangevuld worden met sociale (re)integratie in de samenleving. Deze begeleiding heeft een component van behoud van de openbare orde. Het aanbod van ambulante trajectbegeleiding heeft als achterliggende doelstelling dat *"Door deze jongeren nog gedurende 6 maanden verder te begeleiden, wordt beoogd de recidive te verkleinen"* (Vlaamse Overheid, 2002, p. 61).

De NGO's kaarten in hun rapport van 2001 een aantal zaken aan waarvan ze vinden dat ze moeilijk te verzoenen zijn met het IVRK. De invoering van meer repressieve maatregelen zou volgens hen leiden tot een verhoogde sociale controle. Vooral de lagere sociale klassen worden geraakt en de strafrechterlijke bevelen van het parket zouden voor juridische problemen zorgen. De Coalitie zegt dat het ook mogelijk is om bij aanhoudend wangedrag, gevaarlijk gedrag of wanneer het nodig is voor het onderzoek de minderjarige preventief op te sluiten in een gesloten opvoedkundige instelling voor een hernieuwbare periode van 3 maanden. Dit is volgens hen een maatregel die veel gemeen heeft met het strafrecht.

Een ander punt dat men aanhaalt is dat *"De overheidsaanpak van de jeugdcriminaliteit blijft steken in een individualistische opvatting van preventie. Deze tendens om enkel te reageren op het probleem dat de jongere stelt, draagt bij tot een verhulling van de sociale en politieke dimensies van het fenomeen en zuivert de overheid bijgevolg van een groot deel ervan"* (Kinderrechtencoalitie, 2001, p. 106). Men stelt logischerwijs dat strafrecht geen significant effect heeft op de criminaliteit omdat er niet wordt ingegrepen op de oorzaken van de problemen. Men reageert erop dat in de Franse Gemeenschap plaatsingen niet subsidiair wordt geacht. Men plaatst erop basis van het aantal beschikbare plaatsen en niet op basis van een educatief project. De Coalitie reageert ook op het idee om minderjarigen te interneren. Er zijn immers zeer weinig minderjarigen waarbij dit zou moeten gebeuren en men verkiest eerder een betere samenwerking met de ambulante psychiatrische hulpverlening.

De Concluding Observations van het Comité bij het rapport van de overheid uit 1999 en de Kinderrechtencoalitie uit 2001 geven aan dat ze een aantal punten ondersteunen, zoals de afschaffing van de doodstraf, de herziening van artikel 53 van de jeugdbeschermingwet en de opstarting van een nationaal onderzoek.

Het Comité drukt zijn bezorgdheid uit over de oprichting van de instelling te Everberg omdat er gevreesd wordt dat dit een meer restrictieve maatregel is om artikel 53 te vervangen. Het Comité is ook bekommerd omdat minderjarigen nog steeds als volwassenen kunnen terecht worden. *"Overall, the Committee is concerned that the holistic approach to addressing the problem of juvenile crime advocated in the Convention, including with respect to prevention, procedures and sanctions, has not been sufficiently taken into consideration by the State party"* (Comité voor de Rechten van het Kind, 2002, p. 7). Daarnaast raadt het aan dat opsluiting slechts een laatste middel mag zijn en dit voor een zo kort mogelijke tijd.

Het Vlaamse Overheidsrapport van 2002 maakt melding van de oprichting van de gesloten instelling te Everberg voor minderjarige jongens (ouder dan 14) die een zwaar als misdrijf omschreven feit of opeenvolgende als misdrijf omschreven feiten hebben gepleegd. *"De mogelijkheid om jeugdige delinquenten in het Centrum te plaatsen komt dus in eerste instantie tegemoet aan de eisen van de openbare veiligheid. [...] Ook al prevaleert het veiligheidsaspect, dit belet niet dat er in het Centrum ook plaats moet zijn voor een pedagogische opvang en begeleiding van de daar verblijvende jongeren"* (Vlaamse Overheid, 2002, p. 62). Men geeft aan dat dit voor overeenstemming zorgt met artikel 37 van het IVRK (menswaardige behandeling van gedetineerde minderjarigen).

In het open forum jeugddelinquentie georganiseerd door de Kinderrechtencoalitie in 2002 nam de Coalitie het standpunt in: *"Enerzijds dient plaatsing zo veel mogelijk te worden vermeden. Anderzijds – indien dan toch wordt geopteerd voor deze maatregel – moet aan een aantal rechtswaARBorgen worden voldaan en dient het pedagogische aspect steeds centraal te staan"* (Kinderrechtencoalitie, 2002g, p. 4). Wat betreft het eerste geven ze aan dat de remediërende effecten niet opwegen tegenover de schadelijke. Ze toont aan dat de Belgische wetgeving en het IVRK aangeven dat een plaatsingsmaatregel een maatregel moet zijn ten voordele van het kind en geen straf. De negatieve consequenties die men vaststelt zijn als volgt samen te vatten: desocialisatie wegens ontrukking uit gezin, de jongere leert andere delinquentie jongeren kennen en zonder goede begeleiding kan de plaatsing een omgekeerd effect hebben. *"Hoewel het duidelijk is dat in onze argumentatie het belang van het kind primeert boven dat van de maatschappij, moet er rekening mee worden gehouden dat plaatsing in de praktijk wordt gehanteerd als een antwoord op het zogenaamd maatschappelijk fenomeen van de jeugdcriminaliteit"* (Kinderrechtencoalitie, 2002g, p. 9). Ze stelt dan ook dat het preventieve effect van plaatsing nihil is, daar het maatschappelijk probleem niet opgelost wordt. Er wordt teveel gefocust op het individu en het delict. *"Hoewel ook de persoonlijke dimensie in deze context moet worden erkend, is het immers duidelijk dat (dat) jeugddelinquentie tevens een structurele en sociale oorzaak heeft. [...] Bijgevolg zou een sociaal beleid moeten worden uitgestippeld waarbij via een geheel van preventieve maatregelen wordt gefocust op de oorzaken van jongerencriminaliteit"* (Kinderrechtencoalitie, 2002g, p. 9). Volgens de Coalitie zou een deel van de minderjarigen meer gebaat zijn met een alternatieve maatregel dan met een plaatsing. Ze reageert op het beeld door de overheid aangegeven, dat er enkel een tekort aan plaatsen is omdat meer alternatieve maatregelen plaatsen zou vrijmaken. Ze reageren ook tegen het feit dat psychiatrische patiënten, niet-begeleide minderjarige asielzoekers en jongeren in een problematische opvoedingssituatie deel uitmaken van de populatie in de gemeenschapsinstellingen (dit wordt nog eens benadrukt in het kinderrechtenmanifest (2002a)). Ze argumenteert tegen de oprichting van de gesloten instelling in Everberg door te stellen dat via meer alternatieve maatregelen en de beperking van de populatie tot enkel delinquenten in de bestaande gemeenschapsinstellingen, genoeg plaatsen zouden vrij komen.

Ze vreest dat de oprichting van deze nieuwe instelling als effect zal hebben dat er enerzijds meer jongeren geplaatst zullen worden en anderzijds dat jongeren die vroeger in half-open instellingen terechtkwamen nu in gesloten instellingen zullen worden opgenomen.

Daarnaast worden de rechtswaarborgen onvoldoende gerespecteerd. Ze geven als voorbeeld dat in sommige situaties de wettelijke bijstand door een advocaat niet wordt verzekerd.

In het Vlaamse Overheidsrapport van 2003 wordt er ook melding van gemaakt. *"Binnen het geheel van de jeugdhulp [...] zowel aan jongeren in een problematische opvoedingssituatie als aan dader van een als misdrijf omschreven feit een kwaliteitsvolle hulpverlening aanbieden die gericht is op hun leefsituatie ten einde hun rechten te vrijwaren en hun ontplooiingskansen te bevorderen. Deze hulp dient professioneel (planmatig, methodologische en multidisciplinair), participatief en emancipatorisch te worden uitgewerkt en bewaakt"* (Vlaamse Overheid, 2003, p. 65). De overheid geeft de verhoging van de capaciteit aan in de gemeenschapsinstellingen en in Everberg. Over Everberg komt het samenwerkingsakkoord naar voor tussen de Federale Regering en de Gemeenschappen. De Federale Regering staat in voor de infrastructuur en het bewakingspersoneel, terwijl de Gemeenschappen de pedagogische opdracht, die ze invullen zoals in de gemeenschapsinstellingen, op zich nemen.

In het Vlaamse Overheidsrapport van 2004 geeft men aan dat er een vernieuwing van het pedagogisch concept is ingevoerd in de gemeenschapsinstellingen. Deze vernieuwing houdt in dat men een meer participatieve en ervaringsgerichte begeleiding hanteert, en in de mate van het mogelijke, met betrokkenheid van de cliëntomgeving.

Omtrent de kadernota van de Minister van Justitie inzake de hervorming van de jeugdbeschermingswet van 1965 stelt de Vlaamse Overheid dat de uithandengeving afgeschaft moet worden en vervangen dient te worden door een pakket van maatregelen toevertrouwd aan jeugdrechters. Dit om een antwoord te bieden op jongeren die een ernstig delict plegen. De Vlaamse Overheid pleit voor een (her)opvoeding maar ook voor herstel, responsabilisering en reïntegratie in het maatschappelijk bestel. Daarnaast wil men dat de rechtswaarborgen op alle niveaus gegarandeerd worden.

De Coalitie pleit, in haar memorandum in 2004, voor een nieuw jeugdrecht zodat het in overeenstemming met het IVRK en de Concluding Observations van het Comité wordt gebracht. Ze blijft hameren op de rechtswaarborgen, preventie en alternatieve maatregelen, doelstelling van reïntegratie, detentie als laatste middel en een verbod op uithandengeving.

In het Vlaamse Overheidsrapport van 2005 staat dat men het personeelsbestand in de gemeenschapsinstellingen heeft versterkt om het doelgericht pedagogisch werken te verstevigen. Ze geeft aan dat de bijzondere jeugdbijstand ook een preventieve opdracht heeft. Deze bestaat erin de structurele positie van de minderjarige in zijn leefomgeving te verbeteren. Er gaat extra aandacht naar maatschappelijk kwetsbare jongeren. Ze wil de maatschappelijke uitsluiting van kinderen en jongeren systematisch tegengaan. De overheid wil kansen aanbieden en repressie vermijden. Jongeren een stem geven is naar hun mening een middel hiertoe.

Men haalt aan dat *"de eenzijdige benadering van delictplegers als 'handelingsonbekwame, minderjarige in gevaar' onder zware kritiek staat, niet in het minst vanuit de kinderrechtenbeweging"* (Vlaamse Overheid, 2005c, p. 92). Het nieuwe jeugdrecht zal volgens de Federale Regering gemoderniseerd worden zodat jongeren beter beschermd worden en beter geïntegreerd worden in de maatschappij. De Vlaamse Regering neemt het standpunt in dat het nieuwe jeugdrecht een herstellende, pedagogische, responsabiliserende, sanctionerende en maatschappijbeveiligende

finaliteit moet hebben. Daarnaast moeten de rechtswaarborgen worden verbeterd. Ze geeft aan dat de uithandengeving geen deel meer mag uitmaken van het nieuwe jeugdrecht. De overheid verwacht een toename van de vraag naar opvangplaatsen en wil dan ook blijven investeren in de gemeenschapsinstellingen. Binnen de gemeenschapsinstellingen wil men streven naar een optimalisering van de participatie van jongeren.

Interpretatie

Het overheidsdiscours van 1994 geeft aan, dat er een kwalitatief verschil is tussen min- en plus achttienjarigen. Er is dan ook een aparte wetgeving rond strafbare feiten voor jeugdigen en volwassenen. Terwijl voor volwassenen een strafrechtdiscours wordt aangehouden en hen een grote verantwoordelijkheid wordt toegedicht, zullen jeugdigen een beschermingsdiscours worden aangemeten "*The law thus considers that a minor cannot be held responsible for an offence even if all the elements constituting the offence are present*" (Comité voor de Rechten van het kind, 1994, ¶ 62).

Onze analyse toonde verder dat de nadruk ligt op inverzekeringsstelling, preventieve – en opvoedingsmaatregelen. Een minderjarige tussen 16 en 18 jaar kan doorverwezen worden naar een gewone (volwassenen) rechtbank indien geoordeeld wordt dat de voorgaande maatregelen niet werken. Dit wordt de uithandengeving genoemd. Uit de argumentatie van de overheid ten aanzien van het Comité lijkt het alsof dit gebeurt op basis van de persoon van de minderjarige. Er wordt een onderscheid gemaakt naargelang competenties en verantwoordelijkheid.

Een minderjarige die een misdrijf pleegt, wordt geacht integratieproblemen te hebben. De oplossing ligt volgens de overheid in het heropvoeden van de minderjarige.

De overheid ziet in dat de minderjarige te weinig zijn stem kan laten horen in het geheel. Daarom heeft men het hoorrecht geïnstalleerd. De minderjarige kan dus gehoord worden. Het hoorrecht geeft ons inziens niet per se aan dat men minderjarigen competenties toeschrijft in het formuleren van een eigen mening. De minderjarige heeft het recht gehoord te worden maar moet er zelf om vragen. Het is geen plicht hen te horen.

De wijzigingswet van 1994 geeft de minderjarigen een aantal rechtswaarborgen waar ook meerderjarigen gebruik van kunnen maken. De minderjarige krijgt meer mogelijkheden om zijn mening te uiten in een eerlijk proces.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens geeft aan dat België gekozen heeft voor een systeem van educatie en dan ook dit systeem verder moet uitbouwen. Hoewel het arrest Bouamar in 1988 de Belgische Staat veroordeelde voor de opsluiting van minderjarigen in gevangenissen, blijft de Staat eraan vasthouden en is dit in 1994 niet wezenlijk veranderd. Indien er geen gepaste opvang gevonden wordt, kunnen minderjarigen opgesloten worden.

Het Comité geeft in zijn Concluding Observations van 1995 duidelijk aan dat er een onderscheiden behandeling moet zijn voor minderjarigen en volwassenen. Hoewel het geen elementen aanhaalt die haar lezing verduidelijkt kunnen we reeds de radicale stroming uitsluiten.

Het rapport van de Vlaamse Regering toont in 1998 het veranderde discours in de richting van jeugdsanctierecht aan. "*Het straffende aspect mag nooit de bovenhand halen op het welzijn van de betrokken minderjarigen*" (Vlaamse Overheid, 1998, deel 8, p. 3), zegt ze. Hoewel ze weergeeft dat welzijn het belangrijkste is en het belang van het kind voorop staat, lijkt de discussie omtrent het jeugdsanctierecht toch een evolutie in te houden naar een radicalere lezing van het Verdrag. Minderjarigen worden verantwoordelijk gesteld en er moet een sanctie op volgen. We zien het discours evolueren naar een meer gelijke behandeling van jongeren en volwassenen. De invulling van de 'straf' (sanctie) bij een criminele daad mag dan wel verschillen bij

beide groepen, het uitgangspunt is dat er op een straffende manier moet gereageerd worden.

In het rapport van 1999 geeft de Vlaamse Overheid gehoor aan één van de punten die het Comité in 1995 geformuleerd had. De 15 dagen regeling zal worden afgeschaft. Toch blijft ze over het algemeen vasthouden aan de lijnen die reeds in het rapport van 1994 waren aangestipt. Ze verandert dan ook niet fundamenteel van lezing van het Verdrag. De mogelijke hervorming van een beschermingssysteem naar een sanctiesysteem wordt nogmaals aangehaald. De punten die de commissie Cornelis benadrukt, verduidelijkt wel de visie van het officieel discours ten aanzien van jeugddelinquentie en het Verdrag. De commissie stelt dat minderjarigen en meerderjarigen dezelfde procedurele garanties moeten krijgen. Daartegenover staat dan wel dat de voogd en de ouder van de minderjarige moeten gehoord worden. De minderjarige heeft enkel het hoorrecht. In deze zal men de minderjarige nog als incompetent beschouwen.

Het Vlaamse Overheidsrapport van 2000 geeft aan dat de 15 dagen maatregel afgeschaft is. De Vlaamse Regering legt meer de nadruk op preventieve maatregelen om te voorkomen dat minderjarigen geplaatst of opgesloten worden.

We zien dat de Vlaamse Regering en de Federale Regering van standpunt verschillen. Terwijl de Federale de nadruk steeds meer legt op een sanctiesysteem zal de Vlaamse pleiten voor een behoud van het huidige systeem waar begeleiding, hulpverlening en onderwijs/opvoeding centraal staan. Het Vlaamse Overheidsrapport van 2000 blijft bijvoorbeeld de nadruk leggen op gesloten instellingen waar een gediversifieerd aanbod van hulpverlening, onderwijs en gezondheidszorg is. Ze blijft uitgaan van een beschermingsdiscours.

Hoewel de Vlaamse Overheid de oplossing voor plaatsingen ziet in preventie en de integrale jeugdhulpverlening, heeft ze toch extra plaatsen gecreëerd. Ze willen ook de ontwikkeling naar jeugdsanctierecht ondersteunen door meer gesloten instellingen op te richten. Ze willen het aanbod binnen deze instellingen invullen met begeleiding, hulpverlening, onderwijs en gezondheidszorg in plaats van Federale jeugdgevangenissen waar de Federale Overheid naartoe wilt.

De Kinderrechtencoalitie dringt echter aan op een aparte behandeling van minderjarigen en volwassenen. In tegenstelling tot de overheid gaat ze ervan uit dat alle jongeren onder de 18 jaar, minderjarigen zijn en er geen onderscheid gemaakt mag worden. Alle minderjarigen moeten onder de jeugdbescherming vallen. Dit geeft aan dat de Coalitie dus akkoord gaat met een beschermingssysteem waar de minderjarige niet verantwoordelijk kan worden gesteld bij het plegen van criminele activiteiten.

De Kinderrechtencoalitie gaat verder in op de rechtswaarborgen. Ze benadrukt bijvoorbeeld het recht op informatie en de gebreken die de rechtswaarborgen hebben in hoofde van de minderjarigen.

De Coalitie meent dat het probleem van jeugdcriminaliteit niet opgelost wordt door de maatregelen die de overheid aanhaalt. Ze geeft echter geen specificatie van wat ze hieronder verstaat.

Wat betreft de ontwikkeling naar jeugdsanctierecht reageert ze dat dit niet wenselijk is. Ze geeft wel aan dat er mankementen zijn in het jeugdbeschermingsrecht maar houdt toch vast aan het achterliggende idee. Ze benadrukken dat de sociale en economische rechten van de minderjarige moeten gerespecteerd worden. Ze is bang dat er zal worden overgegaan naar een volwassenenrecht en wil het strikt onderscheid tussen beide doelgroepen behouden.

Op een bepaald moment wordt gezegd dat: *"De overheidsaanpak van de jeugdcriminaliteit blijft steken in een individualistische opvatting van preventie. Deze tendens om enkel te reageren op het probleem dat de jongere stelt, draagt bij tot een verhulling van de sociale en politieke dimensies van het fenomeen en zuivert de overheid bijgevolg van een groot deel ervan"* (Kinderrechtencoalitie, 2001, p. 106). Ze wil dat er ingegrepen wordt in de oorza(a)k(en) van het probleem. Deze oorzaken

liggen (ook) in de sociaal-politieke sfeer, met andere woorden in de organisatie van het dagelijks leven, uitsluitingprocessen, maatschappelijke bewegingen, ...

Het is een moeilijke opdracht om hier een duidelijke lezing in te onderkennen. De hoofdtoon is ons inziens pragmatisch met elementen van de sociaal-politieke lezing. De jeugdige kan immers verantwoordelijk gesteld worden voor zijn daden maar mag niet behandeld worden als een volwassene.

Het Comité stelt in zijn Concluding Observations van 2002 dat het bang is dat er een evolutie is naar een meer restrictief systeem. We merken dat het in zijn standpunten vooral de bedenkingen van de Kinderrechtencoalitie volgt. Ze benadrukt dat er een apart systeem moet zijn voor minderjarigen en volwassenen. Ze staat ook vooral achter een beschermingssysteem. Opsluiting mag dan ook enkel als laatste middel gebruikt worden.

De Vlaamse Overheid geeft in haar rapport van 2002 aan dat er een versterking is van het aanbod binnen de bijzondere jeugdbijstand. Dit lijkt ons een contradictorisch standpunt aangezien ze in 2001 hamerde op preventie. Ze schaarst zich echter wel achter het idee dat opvoeding en hulpverlening centraal moeten staan. Het beschermingsdiscours blijft nog doorsluimeren in de standpunten van de Vlaamse Regering.

De oprichting van de gesloten instelling/jeugdgevangenis te Everberg ligt volledig in de discourswijziging die de overheid sinds 1994 heeft doorgemaakt.

De Kinderrechtencoalitie geeft in haar open forum nogmaals aan dat plaatsing slechts een ultimum remedium kan zijn. Plaatsing kan enkel in het belang van het kind, terwijl het overheidsdiscours vooral plaatsing ziet in het belang van de maatschappij. De Kinderrechtencoalitie ziet jeugdcriminaliteit als een maatschappelijk probleem waar het antwoord moet gezocht worden in de bevraging van maatschappelijke stromingen en niet in plaatsingen. Ze sluit de rol van het individu in deze niet uit, maar ze geven aan dat jeugddelinquentie duidelijk ook een structurele en sociale oorzaak heeft.

We merken dat de Coalitie over de ganse lijn tegen plaatsingen is. Ze gaat er immers van uit dat dit niet in het belang van de jongeren is. Plaatsingen ziet ze eerder als een maatregel die de overheid oplegt ter beveiliging van de samenleving.

Wat betreft het omgaan met jeugddelinquentie dringt de Vlaamse Regering in haar rapport van 2003 nog steeds aan op een goede hulpverlening. Maar ze stelt tegelijkertijd dat de plaatsen in de gemeenschapsinstellingen en de jeugdgevangenis in Everberg zijn uitgebreid. Ze volgt de NGO's niet en verhoogt de capaciteit om het plaatsgebrek op te vangen. Ze maakt geen gewag van een vergrote inzet van alternatieve maatregelen, noch van een minder individualistische aanpak van (de oorzaken van) jeugddelinquentie.

In het rapport van 2004 merken we dat de Vlaamse Overheid nogmaals pleit om de uithandengeving af te schaffen. Ze scharen zich achter de vraag van Comité en Coalitie. Net zoals de laatste willen ze ook een betere omkadering met rechtswaarborgen.

In haar memorandum pleit de Coalitie voor een nieuw jeugdrecht. Dit is geen jeugdsanctierecht zoals uit de analyse blijkt. Het is een jeugdrecht dat volgens hen in overeenstemming moet zijn met het IVRK. Het feit dat de Coalitie oppert dat het jeugdbeschermingsrecht en jeugdsanctierecht, zoals ze nu op tafel liggen, niet voldoen aan de normen van het IVRK zal, naar onze mening, veel te maken hebben met het verschil in lezing die overheid en Coalitie hanteren.

In 2005 merken we dat het Vlaamse Overheidsdiscours een combinatie van bescherming, sanctionering en responsabilisering benadrukt. De minderjarige

delinquent verdient met andere woorden bescherming maar heeft ook plichten en verantwoordelijkheden en moet de gevolgen van zijn daden dragen.

Besluitend kunnen we stellen dat overheid en Coalitie een duidelijk verschillend standpunt innemen. Het standpunt van het Comité zal eerder aansluiten bij dit van de Coalitie dan bij dit van de overheid. De lezing van de overheid en deze van de Coalitie is veranderd doorheen de tijd. Waar de overheid begin jaren '90 er een eerder pragmatische lezing op nahield met reformistische kenmerken, merken we dat het geëvolueerd is naar een pragmatisch standpunt met kenmerken van een radicale lezing. Deze radicale lezing wordt negatief gehanteerd, met name om maatregelen die genomen worden om minderjarigen en volwassenen gelijk te behandelen, te legitimeren.

De Kinderrechtencoalitie vertrok vanuit een pragmatische lezing met reformistische kenmerken naar een pragmatische lezing met kenmerken van de sociaal-politieke lezing.

4.2.6 Integratie kinderrechtenbeleid en jeugdbeleid

Analyse

Recentelijk heeft de Vlaamse Overheid een aantal maatregelen genomen om tot integratie te komen van het kinderrechtenbeleid en het jeugdbeleid. Niet in de overheidsrapporten ten aanzien van het Comité, noch in het NGO-rapport waarop een groot deel van voorgaande analyse gebaseerd was, is hier reeds melding van gemaakt. Dit discussiepunt werd gekozen omdat dit recentelijk in de kijker staat. Het leek ons dan ook essentieel om een degelijke analyse hiervan op te zetten in het licht van de voorziene interviews.

In het Vlaams jeugdwerkbeleidsplan 2000 – 2004 wordt zo goed als geen melding gemaakt van jeugdwerk en kinderrechten. In het eerste jeugdbeleidsplan 2002 – 2004 wordt wel melding gemaakt van de verbinding jeugdbeleid en kinderrechtenbeleid. Men gaat ervan uit dat: *"Het kinderrechtenverdrag met zijn participatie-, provisie- en protectierechten, zoals in het vorige hoofdstuk beschreven, is de humus waarop het jeugdbeleid in Vlaanderen moet groeien. De kinderrechten zijn de spoorweg waarop een trein met verschillende wagonnetjes rijdt. Maar opdat een plant zou groeien of een trein zou rijden, zijn er randvoorwaarden nodig: de zon moet schijnen en de wagonnetjes moeten aan elkaar te koppelen zijn"* (Vlaamse Overheid, 2002a, p. 26). Daarnaast stelt men: *"Gezamenlijke doelstellingen zijn van belang voor het creëren van een kader dat het jeugdbeleid van de Vlaamse Gemeenschap volledig omvat. We vertrekken vanuit een cultureel kader, met kinderrechten als uitgangspunt"* (Vlaamse Overheid, 2002a, p. 35).

De Vlaamse administratie stelt in 2004 dat het kinderrechtenbeleid en het jeugdbeleid op elkaar moeten afgestemd worden *"om complementair te werken, elkaar te versterken en het bestaande beleidsinstrumentarium uit te breiden"* (Vlaamse Overheid, 2004, p. 34).

In het Vlaamse Overheidsrapport van 2004 staat te lezen dat werd nagegaan bij de erkenning van organisaties landelijk jeugdwerk of het IVRK in hun statuten stond. Op internationaal niveau wordt via het Jeugdoverlegorgaan voor Internationale Culturele Akkoorden (JICA) gewerkt om het IVRK binnen het beleidsdomein Jeugd te promoten.

In het rapport van de Vlaamse Regering van 2005 wordt melding gemaakt dat om erkend te worden elk landelijk jeugdwerk: *"In de werking en de statuten, de principes en de regels van de democratie [moet] aanvaarden en bovendien het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag betreffende de*

Rechten van het Kind (IVRK) [moet] onderschrijven en uitdragen" (Vlaamse Overheid, 2005c, p. 54). Ze geven aan dat het gemeentelijk jeugdbeleid zich intern meer moet afstemmen om een kindvriendelijk beleid te voeren.

In het jeugdbeleidsplan 2006 – 2009 stelt de Vlaamse Regering dat de evolutie naar een integratie van de bevoegdheden kinderrechten en jeugd bij hetzelfde Ministerie geen verbazing hoeft te wekken. *"Zowel jeugd- als kinderrechtenbeleid zijn steeds horizontaal van aard geweest: alle beleidsdomeinen kennen raakvlakken met de rechten en belangen van kinderen en jongeren. Hoewel de leeftijdsafbakening enigszins verschilt (kinderrechten van 0 tot 18 jaar, jeugdbeleid van 3 tot 25/30 jaar), lopen de uitgangspunten grotendeels gelijk en vertrekt men voornamelijk vanuit een positieve en emanciperende kijk op kinderen en jongeren"* (Vlaamse Overheid, 2006b, p. 23). De operationele doelstellingen die in het beleidsplan zijn uitgewerkt hebben vaak ook te maken met kinderrechten, zoals de oprichting van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, de Aanspreekpunten Kinderrechten, een jaarverslag Jeugdbeleid en Kinderrechten,...

De Kinderrechtencoalitie had meegewerkt aan de opmaak van dit jeugdbeleidsplan. *"Met de integratie van de beleidsinstrumenten kinderrechten en jeugd wordt in het JBP2 echter 'maar' aandacht besteed aan instrumenten om een beleid te voeren. Het uiteindelijke doel van deze instrumenten, het voeren van een effectief beleid voor kinderen en jongeren, met respect voor de principes van het Kinderrechtenverdrag is hiermee nog geen feit"* (Kinderrechtencoalitie, 2005). Ze meent dat de integratie van het kinderrechten- en jeugdbeleid kan worden afgerekend in de mate waarop dit beleid aandacht heeft voor de belangen van kinderen en jeugdigen in alle Vlaamse beleidsdomeinen, in overeenstemming met het IVRK.

Op een discussiedag (Vlaamse Overheid, 2005) omtrent het Vlaams Jeugdbeleidsplan waar de Kinderrechtencoalitie voorzitter was, bracht de Coalitie een aantal punten naar voor omtrent de relatie kinderrechten en jeugdbeleid. Ze stelt vast dat de integratie van het kinderrechten- en jeugdbeleid er nog niet is. Daarnaast is de doelgroep van beide verschillend en zijn er verschillen in de leeftijd van de doelgroep vast te stellen. Ze stellen dat de oorsprong van het jeugdbeleid ligt in het jeugdwerk en dit van de kinderrechten in het IVRK. Daarnaast geven ze aan dat het jeugdwerk vertrekt vanuit toegankelijkheid, en kinderrechten kijken naar de rechtspositie van minderjarigen. Toch geven ze aan dat: *"Beide invalshoeken zijn wel uitermate complementair"* (Vlaamse Overheid, 2005, p. 2). De overheid reageert op de bedenkingen die de Coalitie maakte door te stellen dat de concrete uitvoering van het beleidsplan duidelijk zal maken waar de tekortkomingen liggen.

Minister Anciaux meent in zijn toelichting op de beleidsnota dat de combinatie van jeugdbeleid en kinderrechten vanzelfsprekend is. Hij ziet kinderrechten als: *"een specifiek en noodzakelijk element van mijn jeugdbeleid"* (Vlaamse Overheid, 2005a, p. 3). De vervlechting kinderrechten- en jeugdbeleid maakt deel uit van de inhoudelijke prioriteiten waarrond de beleidsnota is opgebouwd. Hij stelt dat het jeugdbeleid de kinderrechtentoets moet kunnen doorstaan. Kinderrechten bieden volgens hem een goede mogelijkheid om samen te werken met de andere sectoren. In de oproep tot subsidieaanvraag voor organisaties die werken rond kinderrechten is het volgende te lezen: *"In het ontwerp van tweede Vlaams Jeugdbeleidsplan dat ik op 21 september 2005 voor advies aan de Vlaamse Jeugdraad heb overgemaakt, voorzie ik een decretale basis voor subsidies 'Kinderrechten' in het decreet Vlaams Jeugd-beleid. Zo beoog ik onder meer de juridische basis te leggen voor de integratie van het kinderrechten- en jeugdbeleid"* (Vlaamse Overheid, 2005b, p. 1). De subsidieaanvragen worden ook beoordeeld naar de mate waarin ze bijdragen tot de integratie van het kinderrechten – en jeugdbeleid.

De Minister geeft in de doelstellingen van de beleidsnota weer dat er extra aandacht uitgaat naar het horizontaal kinderrechtenbeleid.

"de invulling van de Vlaamse verplichtingen ten aanzien van federale (Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, Nationaal Actieplan Kinderrechten enz.) en

internationale fora (vijfjaarlijkse verslaggeving voor het internationaal comité te Geneve enz.), de verplichtingen die voortvloeien uit het KinderEffectenRapportagedecreet en die ten aanzien van de niet-gouvernementele organisaties die zich in de kinderrechtenthematiek hebben gespecialiseerd” (Vlaamse Overheid, 2006c, ¶ 2).

Interpretatie

Het is te zien aan de kwantiteit van de analyse van dit discussiepunt, dat er minder informatie aanwezig is. Het is immers een recent discussiepunt.

In het eerste jeugdbeleidsplan legt men er de nadruk op dat in het Verdrag zowel participatie – provisie – en protectierechten zijn vervat. Waar men er in het eerste beleidsplan nog de nadruk op legt dat kinderrechten als uitgangspunt moeten worden gebruikt, zal in het tweede beleidsplan de nadruk meer liggen op een integratie van het kinderrechten- en jeugdbeleid.

In het jeugdbeleidsplan 2006 – 2009 komt de integratie duidelijk op de voorgrond. De overheid geeft aan dat de doelstellingen van het kinderrechtenbeleid en van het jeugdbeleid grotendeels gelijklopend zijn. De Kinderrechtencoalitie gaat akkoord met het streven naar integratie, maar heeft problemen met het feit dat de Vlaamse Regering alleen instrumenten aanreikt om dit te doen en dat de principes van het Verdrag niet uitgewerkt zijn. Dit geeft terug duiding aan de rechtspositionele positie die de Coalitie inneemt. De Coalitie wil dat, naast de instrumenten om een beleid te voeren, de principes en bepalingen van het Verdrag duidelijker vastgelegd worden in het jeugdbeleidsplan. De overheid lijkt ervan uit te gaan dat de principes en bepalingen reeds gekend en geïmplementeerd zijn (cf. kinderrechten als uitgangspunt in het eerste beleidsplan). Ze is dan ook minder gericht op het vastleggen van de bepalingen.

Op de discussiedag in 2005 stelt de Kinderrechtencoalitie, voortbouwend op het vorige standpunt, dat de integratie nog geen feit is. Wanneer we de standpunten lezen lijkt het alsof men van koers is veranderd en niet meer akkoord gaat met de integratie van beide. Men geeft eigenlijk aan dat het kinderrechtenbeleid en het jeugdbeleid op teveel punten van elkaar verschillen. We kunnen ze dan ook niet geïntegreerd gaan behandelen.

De Vlaamse Regering vindt de integratie echter vanzelfsprekend. Wanneer we de visie van Minister Anciaux nalezen merken we dat hij in de toelichting op zijn beleidsnota (2005a) eigenlijk vooral aangeeft dat het beleid de kinderrechtentoets moet doorstaan en niet zozeer de integratie voorop stelt. In zijn richtlijnen voor subsidie-aanvraag (2005b) zal hij dan weer ijveren voor de integratie. Het is dan ook zeer onduidelijk wat de Minister juist bedoelt met de integratie.

Hij wil ook meer aandacht besteden aan het horizontaal kinderrechtenbeleid. Wanneer er een integratie is van kinderrechten- en jeugdbeleid lijkt het ons vreemd om nog over de verschillende sectoren heen het beleid te evalueren. Iets waar ook de Coalitie tijdens de studiedag, nadruk op gelegd heeft.

Besluitend kunnen we stellen dat de integratie van het kinderrechten- en jeugdbeleid als standpunt door de Vlaamse Overheid naar voor is gebracht. De Kinderrechtencoalitie leek hier aanvankelijk mee akkoord te gaan. Maar doorheen de tijd is ze van mening veranderd. De integratie op zich wordt niet ter discussie wel gesteld wel de manier waarop. De Kinderrechtencoalitie neemt een rechtspositionele positie in. Ze streven naar een duidelijk vastleggen in rechtsmechanismen van de bepalingen van het Verdrag.

4.2.7 Conclusie

Zoals bleek uit voorgaande analyses worden verscheidene lezingen van het Verdrag ten aanzien van de verschillende discussiepunten gebruikt en kan de lezing in de tijd veranderen. Ons inziens is het overheidsdiscours sterk afhankelijk van de publieke opinie. De vraag is echter of de publieke opinie wordt geconstrueerd door de overheid of omgekeerd of staan ze in wisselwerking? We willen ook nog de opmerking maken dat de conclusie zich baseert op vijf discussiepunten waardoor onderstaande conclusie altijd in het licht van deze vijf discussiepunten moet geplaatst worden.

De verschillende lezingen op de diverse punten beletten ons echter niet om tendensen in het discours te zien. De Kinderrechtencoalitie neemt zeer vaak een pragmatische lezing van het Verdrag als uitgangspunt. Soms vertrekt ze vanuit een reformistisch standpunt maar de pragmatische stroming blijft de boventoon.

Vaker dan de Coalitie lijkt de Vlaamse Overheid te schommelen tussen verschillende lezingen. Men schippert vooral tussen een reformistische visie, die hoofdzakelijk in de jaren '90 werd ingenomen, een radicale en een pragmatische visie. De boventoon is op dit ogenblik echter pragmatisch, soms aanleunend bij de radicale stroming. We hebben daarnaast gemerkt dat de overheid de radicale lezing soms negatief hanteert om minderjarigen en volwassenen gelijk te kunnen behandelen.

De lezing die het Comité voor de Rechten van het kind aanhangt is gelijklopend met deze van de Coalitie. We merkten dat de standpunten die de Coalitie aanhaalde vaak gevolgd werden door het Comité.

Deze verschillen in visie zouden kunnen toe te schrijven zijn aan een aantal zaken zoals de verscheidene actoren die de diverse discussiepunten vorm geven, dat er niet per se vertrokken wordt van een bepaalde lezing van het Verdrag maar dat een standpunt wordt ingenomen dat aanvaardbaar is voor de meeste actoren,...

Het verschil tussen overheid en Coalitie ligt in het rechtspositionele uitgangspunt dat de Kinderrechtencoalitie zich aanmeet. Men streeft ernaar om zoveel mogelijk rechtsinstrumenten te bekomen waar de bepalingen van het Verdrag formeel in zijn vastgelegd. Men staat dan ook een sterke juridisering voor en beschouwt rechtsmechanismen als belangrijkste werktuig.

De overheid is minder geneigd sterk te juridiseren. De reden waarom een expliciete gerichtheid op formalisering ontbreekt bij de overheid, is niet na te gaan op basis van voorgaande analyse.

De analyse toont aan dat het officieel discours en de Kinderrechtencoalitie vaak recht tegenover elkaar staan. Na verloop van tijd en meestal na een verandering in discours doorgemaakt te hebben merkten we dat de standpunten zich steeds meer op elkaar afstemden.

We willen onze interpretaties enigszins nuanceren. Net zoals bij alle andere standpunten gaan we uit van 'de overheid' en 'de Kinderrechtencoalitie'. Dit hebben we gedaan om analyse werkbaar te houden. We zijn ons er echter van bewust dat beide bestaan uit vele entiteiten en actoren die waarschijnlijk niet alle dezelfde visie hanteren en dezelfde standpunten aannemen.

Om deze mogelijke verschillen in lezing na te gaan, leken kwalitatieve interviews ons een goed hulpmiddel. En zo komen we op het volgende punt.

4.3 Kwalitatieve interviews

4.3.1 Methodologie

Om de gegevens die uit de rapporten naar voor kwamen te staven en te verdiepen, hebben we een aantal kwalitatieve interviews uitgevoerd. In een kwalitatief interview is "de vraagstelling meer gericht op de beschrijving van individuele gevallen en op het ontdekken, formuleren, typeren van kenmerken en begrippen met het oog op theorievorming" (Linders & Hijmans, 2001, p. 539). We hebben gebruik gemaakt van het 'guided interview' (Linders & Hijmans, 2001). Dit houdt in dat we een gesprek voerden met een op voorhand, en op basis van de discoursanalyse, opgestelde lijst van onderwerpen. Dit guided interview hebben we geconcretiseerd in het half-gestructureerd interview. "Per deelonderwerp ligt dan een beginvraag vast maar de interviewer vraagt op eigen initiatief door tot hij ervan overtuigd is dat de vraag in haar volle omvang beantwoord werd" (Schuyten, 2004, p. 118).

De keuze van de respondenten is gebeurd op basis van de te onderzoeken populatie. Er zijn vijf interviews uitgevoerd. Enerzijds met Mevrouw Griet De Wachter (Plan België), Mevrouw Hilde Timmermans (Gezinsbond) en Mevrouw Melina Eeckhout (Kinderrechtswinkels).

De geïnterviewde NGO's werden gekozen om twee redenen, ten eerste omdat het kernleden zijn en ten tweede omdat ze deel uitmaakt(en) van de Raad van Bestuur van de Kinderrechtencoalitie. Ze werden niet gekozen omdat ze specifieke expertise hebben met betrekking tot de geanalyseerde discussiepunten. De kwalitatieve interviews trachten immers vooral een antwoord te krijgen op de vragen naar hoe het proces van standpuntinname bij de Coalitie vorm krijgt en hoe de (verschillende) lezingen van het Verdrag op elkaar afgestemd worden.

Anderzijds met De heer Jef Geboers (medewerker Kinderrechtencoalitie) en met De heer Joost Van Haelst (coördinator kinderrechten, departement van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel van de Vlaamse Gemeenschap). Via de interviews willen wij immers ook de verhouding tussen de overheid en de Kinderrechtencoalitie nader bekijken. Daarom werd er ook een vertegenwoordiger van de overheid geïnterviewd. We zijn er ons echter zeker van bewust dat het officieel discours niet zo homogeen is zoals uit onze voorstelling blijkt. Ook binnen het overheidsdiscours zullen verschillende diensten verschillende lezingen en standpunten naar voor brengen waar er op het einde van de rit in de officiële documenten slechts één gerepresenteerd wordt. Dit onderzoeken leek ons binnen de reikwijdte van het onderzoek minder prioritair. Ons inziens reageert de Coalitie ook op het officieel discours zoals dat publiekelijk gemaakt wordt en minder op de onderliggende processen die zich afspelen. Aangezien ons onderwerp van onderzoek de Coalitie betreft en niet de overheid beperken we ons dan ook tot de Coalitie. Daarnaast laten de kwalitatieve interviews ons toe om onze resultaten uit de rapporten te actualiseren.

De analyse van de interviews is gebaseerd op een methode uitgewerkt door Baarda, de Goede en Theunissen (2001). "Het belangrijkste doel van de analyse van kwalitatieve interviews is het aanbrengen van een structuur of patroon in de berg van interview – en/of observatie – en/ of documentgegevens" (Baarda et al., 2001, p. 171). Eerst dachten we om de interviews via het computerprogramma NUD*IST te analyseren maar er werd aangegeven dat dit programma vooral gebruikt wordt bij een groot aantal interviews.

De interviews kunnen in uitgetypte versie geraadpleegd worden in de bijlagenbundel. De onderstaande indeling loopt sterk in elkaar over. Ze is tot stand gekomen op basis van de informatie verkregen uit de interviews.

4.3.2 De leden en de Coalitie

Uit de interviews bleek dat de leden over het algemeen achter de Kinderrechtencoalitie staan. De diversiteit aan leden is werkbaar, zo geven de leden en de Coalitie aan, omdat iedereen het IVRK onderschrijft. Er worden echter toch een aantal problemen waargenomen. Deze kunnen toegeschreven worden aan twee zaken, enerzijds geeft een lid aan moeite te hebben om zich volledig te vereenzelvigen met de Coalitie omdat zijn actieterrein breder is dan dit van de Coalitie, anderzijds voelen een aantal leden en de Coalitie begrenzings door structurele beperkingen en tevens door een tekort aan mankracht. Uit de interviews met de leden bleek dat men soms het gevoel had niet gehoord te worden. Het interview met Plan België bracht naar boven dat Plan het gevoel had dat het internationaal karakter van de Coalitie minimaal is, terwijl Plan zelf vooral bezig is met het zuiden en de noord-zuid verhoudingen. Plan gaf zelfs aan dat ze een andere focus hebben dan de Coalitie. De Kinderrechtencoalitie en ook de Gezinsbond gaf aan dat de internationale pijler niet kan uitgewerkt worden door een tekort aan middelen. De Kinderrechtencoalitie zelf zou wel een sterkere Europese pijler willen.

Uit het gesprek met de Vlaamse Overheid kwam naar voor, dat zij vonden dat de subsidies die de Kinderrechtencoalitie krijgt voldoende zijn om de werking van de Coalitie te kunnen uitvoeren.

De leden geven aan erkentelijk te zijn voor het werk dat de Coalitie besteedt aan de opmaak van het rapport ten opzichte van het Comité voor de Rechten van het Kind. Hierin heeft men wel het gevoel dat men gewicht in de schaal kan leggen om essentiële punten naar voor te brengen. Wat betreft andere standpuntinname gaven de ondervraagde leden aan, dat er hen niet zo heel veel gevraagd werd.

"Plan België: Er wordt ons niet zo heel veel gevraagd."

"Gezinsbond: Het enige wat we nu hebben meegemaakt is die vraag om heel kort te reageren op de vijf-minutenregeling (de betrokkene van de Gezinsbond is nog maar sinds een zestal maanden de contactpersoon van de Coalitie)."

Daarnaast ziet men de meerwaarde in een Kinderrechtencoalitie, als drukingsmiddel ten opzichte van de overheid:

"Kinderrechtswinkel: Ik denk dat het vooral belangrijk is naar de overheid toe. Dat de krachten gebundeld worden en ook de informatie die men heeft op vlak van kinderrechten en alles daar rond. [...] Ja, de Kinderrechtswinkel is bezig met het verstevigen van de positie van de minderjarige maar je kan niet alles in één keer doen. En als je met verschillende organisaties zit, kan je op de duur wel per organisatie specifiek met iets bezig zijn zonder dat je in elkaars vaarwater zit en op de duur heb je wel een grote kennis en veel bronnen van verschillende informatie en verschillende activiteiten en verschillende acties ook, die je kan gebruiken."

"Gezinsbond: we doen dat samen met de Coalitie maar we doen dat zeker zelf ook"

"Plan - België: Ik denk dat het aan de Coalitie is ervoor te zorgen dat de regering en de overheid onze lezing overnemen."

Over het werken naar de overheid toe zeggen de Gezinsbond en Plan België dat zij dit zowel via de Coalitie als alleen doen.

"Gezinsbond: Nee, we doen dat samen met de Coalitie maar we doen dat zeker zelf ook. We zijn heel actief bezig bijvoorbeeld rond de rechtspositie van minderjarigen, het hoorrecht, het spreekrecht, rechtstreeks naar een rechter kunnen stappen, het recht op een jeugdadvocaat... dus al die dingen daar zijn wij al heel lang mee bezig, daar zijn wij ook heel sterk in."

"Plan – België: Dat is een voorbeeld van hoe we inderdaad in het noorden bij onze overheid proberen druk uit te oefenen. Ook op onze overheid om in het zuiden een aantal dingen te doen veranderen of te bewerkstelligen."

4.3.3 Processen binnen de Kinderrechtencoalitie

Het proces van standpuntinname blijkt een strikte verdeling te hebben. Wanneer er algemene punten aangebracht worden, worden alle kernleden verzocht om hun standpunt te formuleren via een schriftelijke vragenlijst. Wanneer er reactie nodig is op specifieke thema's worden de organisaties met expertise ter zake aangesproken. De gegevens worden op de algemene vergadering van de Coalitie besproken. Deze heeft dan ook het laatste woord en de grootste beslissingsbevoegdheid. In verband met de standpuntinname geeft een van de leden aan, het gevoel te hebben dat er niet altijd met zijn mening rekening wordt gehouden. Plan België gaf aan dat op een reflectiedag de toekomst van de Coalitie besproken werd en dat men de indruk had dat er geen rekening mee werd gehouden omwille van de mogelijkheid om subsidies te verwerven. Hier merken we dan ook een probleem op met de gesubsidieerde vrijheid. De Kinderrechtencoalitie moet zich zo enigszins aanpassen aan de wensen van de overheid om subsidies te verkrijgen. Deze Niet-Gouvernementele Organisatie heeft het gevoel hierdoor haar onafhankelijk karakter te verliezen.

De overheid en de Kinderrechtencoalitie geven daarentegen aan dat dit niet het geval is. De overheid legt wel een aantal bepalingen op, om subsidies te kunnen verwerven, aan de Coalitie. Deze bepalingen zijn echter niet van inhoudelijke aard.

De ondervraagde leden gaven ook aan dat er hen niet heel veel gevraagd wordt.

De Kinderrechtencoalitie is een secretariaat en kan niet, onafhankelijk van de leden, een standpunt innemen. Snelle reacties zijn in deze dan ook zo goed als uitgesloten, maar moeten noodzakelijkerwijs wel gebeuren. Het feit dat dit moeilijk verloopt zou kunnen te wijten zijn aan structurele aspecten, zoals een tekort aan middelen en mankracht zoals de leden en Coalitie zelf aangeven. De overheid ziet dit echter anders. Om toch snelle reacties te bekomen heeft men afgesproken dat de standpunten dan enkel bepaald worden door de Raad van Bestuur.

De leden en Coalitie gaven aan dat de heterogeniteit van aangesloten organisaties niet voor zware problemen zorgt:

"Kinderrechtswinkel: Ik denk het niet omdat het zo verschillend is dat je niet in elkaars vaarwater komt, ik denk dat het alleen maar kan goed zijn om met verschillende dingen bezig te zijn."

"Gezinsbond: het is echt wel een voorwaarde hé om toe te kunnen treden, om te werken volgens dat Kinderrechtenverdrag. Dus die gemeenschappelijkheid heb je, het is al een hele goede basis om mee te beginnen."

"Kinderrechtencoalitie: de basisfilosofie zoals die beschreven is in het IVRK, de lezing door onze leden is hetzelfde. Daar ben ik van overtuigd, het zou mij verbazen als er bij zitten die een totaal andere lezing hebben."

De leden geven aan dat de standpunten die door de Coalitie worden aangedragen zo goed als altijd standpunten zijn waar ze zich kunnen achter scharen.

Wat betreft het verschil tussen de soorten leden heerst er wel een zekere onduidelijkheid. Plan geeft aan dat ze het zelf niet weten, de Gezinsbond geeft aan dat er een verschil is in engagement en financiële bijdrage, de Kinderrechtencoalitie dat ieders stem evenveel gehoord wordt. De Coalitie zegt dat er (zoveel mogelijk) gestreefd wordt naar consensus. Logischerwijs worden de standpunten dan gedragen door de leden.

Bij snelle beslissingen geeft iedereen wel aan dat het de Raad van Bestuur is die de beslissing neemt. Er is onvoldoende tijd om alle leden te contacteren omtrent het standpunt. De Kinderrechtencoalitie denkt er aan om daarin te veranderen van strategie en enkel naar buiten te komen met standpunten die volledig door de leden uitgewerkt zijn.

4.3.4 De lezingen van de leden en deze van de Kinderrechtencoalitie

De leden hebben over het algemeen de indruk dat de lezing van de Coalitie overeenstemt met de lezing die zij zelf geven aan het Verdrag. Alle organisaties geven aan dat het Verdrag een vertrekbasis is en dat de bepalingen van het Verdrag moeten gerealiseerd worden. Dit engagement is volgens hen ook aanwezig bij de andere organisaties.

De ondervraagde leden leggen sterk de nadruk op het vervatten van de rechten van kinderen in wetsmechanismen.

"Kinderrechtswinkel: Dat is iets wat wij wel belangrijk vinden, gewoon dat er iets in de wet staat waar er kan naar gerefereerd worden. [...] Wij houden ons vooral bezig met wat in de wet staat over minderjarigen. Wij vinden dat het belangrijkste, dat kinderen informatie kunnen krijgen op hun niveau. [...] Wij willen dat uitbreiden dat het niet enkel de jeugdrechter is die vanaf 12 jaar kinderen verplicht moet horen. [...] Kinderen mogen altijd vragen om gehoord te worden maar er is geen enkele rechter buiten de jeugdrechter die verplicht is om ze te horen. Dus dat zouden wij alleszins willen uitbreiden hoe dan ook en er zijn al een aantal voorstellen rond geweest."

"Gezinsbond: Wanneer wij vinden dat in een bepaalde maatregel, voorgestelde maatregel of beleidsplan of gelijk wat, bepaalde kinderrechten daar echt niet in zijn opgenomen dan hameren wij daar heel sterk op."

Ze houden duidelijk vast aan een rechtspositionele lezing, iets wat ook blijkt voor de Kinderrechtencoalitie.

"Kinderrechtencoalitie: Hét instrument is het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.[...] de betrokkenheid van kinderrechtenactoren bij het uitbouwen van die federale wetgeving, de maatregelen die moeten genomen worden is (nog steeds) minimaal."

Wanneer we de lezing van de leden erop nazien, merken we dat de pragmatische stroming bij de bevrageden de bovenhand haalde. Net zoals reeds uit de documentanalyse bleek, hangt ook de Kinderrechtencoalitie deze visie aan.

"Gezinsbond: Het wordt een overtuiging, een houding die er zo ingebakken in zit dat je eigenlijk automatisch het recht op participatie, het recht op bescherming, ... dat dit automatisch dingen zijn waar je een standpunt aan toetst. [...] Je moet ze weerbaar maken want inderdaad er komt heel wat op kinderen af, je moet ze als actieve burgers leren omgaan met die informatie maar anderzijds vinden wij het niet nodig om jonge kinderen nu al te bombarderen met allerhande informatie die ze nog niet juist kunnen plaatsen, juist omwille van hun leeftijd."

"Plan - België: alles in het belang van de rechten van het kind, non - discriminatie, participatie,... [...] recht op een naam en het recht op onderwijs en dat samen zien met het recht op overleven, op participatie, op drinkbaar water,... en dat allemaal aan die school ophangen."

"Kinderrechtencoalitie: Het oordeel des onderscheids meenemen. [...] Je hebt negenjarigen die heel competent zijn, ik herinner me een twaalf - jarige patiënt die een heel goed inzicht had in zijn ziektebeeld en die redeneerde zoals een zeventien, achttien-jarige. Je hebt kinderen van elf jaar die nog heel erg als een kind reageren en die... Leeftijd als criterium, en dat is gans het debat waar we nu mee bezig zijn, terwijl wij nu de middelen hebben, de tijd, de luxe tussen aanhalingstekens om elk van deze gevallen individueel te bekijken. Ik denk dat wij nu toch al dat niveau bereikt hebben, dat wij kunnen elk kind individueel bekijken. Er zijn toch mogelijkheden."

De Kinderrechtswinkel gaf aan dat zij ernaar streven om de rechtswaarborgen die volwassenen hebben ook te realiseren bij kinderen:

"Kinderrechtswinkel: Wij gaan ervan uit dat kinderen evenveel rechten, even bekwaam moeten zijn zoals volwassenen bekwaam zijn, met een aantal uitzonderingen."

De opzet van de Kinderrechtswinkel is een zo goed mogelijke rechtsbescherming te realiseren voor de minderjarigen. Waardoor we kunnen concluderen dat de pragmatische lezing de bovenhand haalt.

De leden menen dat zowel participatie als bescherming belangrijk zijn. Jongeren worden ingeschakeld bij het opzetten van projecten (bijvoorbeeld: youth board),... Dat deze lezingen overeenstemmen vloeit voort uit het feit dat de Coalitie geconstitueerd wordt door de leden en deze leden de standpunten (mee) bepalen.

Wanneer aan de organisaties gevraagd werd of discussies binnen de Coalitie konden toegeschreven worden aan de verschillende lezingen van het Verdrag, dan werd hierop door de Gezinsbond en de Kinderrechtswinkel ontkennend geantwoord. Eén organisatie dacht van wel. Volgens de Gezinsbond en de Kinderrechtswinkel heeft het te maken met een accentverschil of een verschillende achtergrond van waaruit de organisaties werken.

Ook de Kinderrechtencoalitie geeft aan dat de leden er geen andere lezing op het Verdrag op nahouden. Ze schrijft de verschillen ook toe aan de historische achtergrond en aan accenten die anders gelegd worden.

Doorheen de interviews is gebleken dat er weinig discussies zijn binnen de Coalitie. Dit kunnen we ons inziens toeschrijven aan twee zaken. Enerzijds hebben veel organisaties hun eigen expertise en zal hun mening dan ook niet in twijfel getrokken worden met betrekking tot hun gebied, bijvoorbeeld Plan België en ontwikkelingssamenwerking. Anderzijds zal de gelijke lezing van het Verdrag hier ook een rol in spelen.

4.3.5 NGO's, Coalitie en de visie op de overheid inzake kinderrechten

De leden van de Coalitie willen dat de overheid hun lezing overneemt.

De Kinderrechtswinkel had het gevoel dat de overheid wel zijn best doet om het Verdrag te implementeren.

"Kinderrechtswinkel: ze hebben het Verdrag ondertekend, ze zijn er ook mee bezig. Er is ook de vijfjaarlijkse verslaggeving ten opzichte van het Comité voor de Rechten van het Kind en aan de opmerkingen die zij gekregen hebben, hebben ze elke keer iets geprobeerd aan te doen."

Ook de Kinderrechtencoalitie geeft aan dat de Vlaamse Overheid de nodige maatregelen neemt tot implementatie. De Federale Overheid is, volgens hen, daarentegen de zwakke schakel in dit proces.

"Kinderrechtencoalitie: Ja. Als NGO vragen wij natuurlijk altijd meer inspraak van de Vlaamse Regering en de Belgische Regering. Het is een complex land. Veel van de maatregelen moeten ook op federaal niveau gebeuren, en daar stellen wij eigenlijk vast dat het zwakke ligt, op federaal niveau. [...] de Vlaamse Regering, binnen het koninkrijk België en Europa, is niet slecht bezig."

Daarnaast stelt men dat:

"Kinderrechtencoalitie: Het Verdrag is ons belangrijkste instrument. Het beleid ligt daar eigenlijk weinig tot niet van wakker."

4.3.6 De lezing van de leden tegenover deze van de overheid

De leden gaven aan dat het aan de Coalitie is om ervoor te zorgen dat de overheid de standpunten en lezing van de NGO's en de Kinderrechtencoalitie overneemt.

"Kinderrechtswinkel: in de wetgeving is het juist het omgekeerde van wat wij zouden willen hé, kinderen zijn onbekwaam, dat ze niets kunnen dat ze over niets kunnen beslissen met een aantal uitzonderingen en met dingen die in de

praktijk toegelaten worden terwijl dat wij, omgekeerd zouden willen doen.[...] Wij proberen de positie een beetje te versterken van de minderjarige."

"Gezinsbond: Soms heb ik een beetje het gevoel dat het iets is dat de politici doen omdat het nu eenmaal moet, zonder echt doordrongen te zijn van die visie en dat merk je door een aantal maatregelen die worden uitgesproken. Het zit nog altijd niet echt in de hoofden. Het is meer van we moeten dat nu toetsen en aan elke Minister wordt gevraagd in welke mate voldoen jullie voorstellen aan de kindeffectenrapportering en dan wordt dat wel gedaan. Maar het is soms toch wel van we moeten dat nu nog rap erbij doen maar is er op voorhand niet echt een visie opgenomen in het denkwerk, in het beleidswerk."

"Plan België: daarvoor is een Kinderrechtencoalitie heel belangrijk om daar over te waken en om er de standpunten van de verschillende organisaties in te horen. En daarin druk uit te oefenen."

Dit toont aan dat de NGO's er toch van uitgaan dat de overheid er een andere lezing op nahoudt dan zichzelf.

4.3.7 De Coalitie en de overheid

De Vlaamse Overheid geeft aan dat de Coalitie deel uitmaakt van het overheidsbeleid.

"Vlaamse Overheid: De Coalitie, ook al is het een samenwerkingsverband van NGO's maakt deel uit van het overheidsbeleid want de subsidies, de middelen komen van de overheid."

De Vlaamse Overheid vindt het een rol van de Coalitie om kritisch te staan ten opzichte van het beleid. Volgens hen pikt de Kinderrechtencoalitie soms te weinig in op beleidsbeslissingen.

"Vlaamse Overheid: Ik heb hen al een paar keer uitgedaagd maar tot mijn spijt gaan ze daar precies niet echt op in, het is van niet alleen een alternatief vijfjaarlijks rapport te maken maar, aangezien wij zelfs jaarlijks rapporteren aan het Vlaams parlement en de Kinderrechtencommissaris, om ook ons rapport eens te bekijken en dan... Om daar eens een spiegel van te maken, om te zeggen van 'doen wij dat goed of maken we er ons gemakkelijk van af?'"

De overheid verwacht dat de Coalitie wel een toetsing maakt van het overheidswerk aan de hand van de standpunten en de lezing van de NGO's.

4.3.8 De overheid?

De overheid is een ruim begrip en de lezing van het Verdrag kan dan ook verschillend zijn van departement tot departement.

De Vlaamse Overheid geeft aan dat de Federale Overheid op een andere manier werkt rond kinderrechten.

"Vlaamse Overheid: ik denk persoonlijk dat de Federale Overheid strikter juridisch werkt. Daarmee bedoel ik dat bij hen kinderrechten meer een zaak is van rapportering aan internationale instanties, die indruk heb ik toch. [...] Ik heb niet de indruk dat daar echt een kinderrechtenbeleid achter zit eigenlijk."

Dit wordt vooral toegeschreven aan het feit dat er op Federaal niveau geen coördinerend Minister Kinderrechten is en de structuur van Justitie strikt juridisch is. De Federale Overheid houdt zich volgens de Vlaamse Overheid wel bezig met de coördinatie van de vijfjaarlijkse rapporten.

De Vlaamse Overheid merkt dat er soms problemen ontstaan door de Federale staatsstructuur.

"Vlaamse Overheid: wij hebben niet altijd voldoende maatregelen om de rechtspositie van kinderen te beschermen en te versterken."

Ze geeft nog een aantal pijnpunten op, zoals de oprichting van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind en andere aanbevelingen van het Comité

voor de Rechten van het Kind. Ze ondervinden problemen omdat er een goedkeuring nodig is van de verschillende overheden.

Dit kan toegeschreven worden aan een ander belang dat aan het Kinderrechtenverdrag wordt gegeven, alsook aan een andere lezing van de Verdragstekst.

Er wordt aangegeven dat Vlaanderen en Wallonië wel op bepaalde punten een verschil in visie hebben.

"Vlaamse Overheid: Inzake jeugdbeschermingsrecht is er al langer een tweespalt. Wallonië verdedigt de beschermingsstrategie. In Vlaanderen ligt de nadruk meer op een jeugdsanctierecht of een wetgeving waar de rechten en de plichten heel duidelijk omschreven zijn. Maar over kinderrechten in het algemeen denk ik dat we allebei, allemaal wel actief zijn, wel op een verschillende manier."

Er werd ook aangegeven dat er minder middelen aan de NGO-coalitie in Wallonië gegeven wordt en er over het algemeen minder instrumentaria aanwezig zijn om de implementatie van het Verdrag te monitoren. Dit zou erop kunnen wijzen dat er minder belang wordt gehecht aan het Verdrag in het andere landsdeel. Deze interpretatie moeten we enigszins nuanceren omdat we enkel de Vlaamse Overheid bevraagd hebben.

4.3.9 De lezing van de Coalitie tegenover deze van de Vlaamse Overheid

Het secretariaat van de Kinderrechtencoalitie geeft aan dat ze niet denken dat de overheid er een ander lezing op nahoudt, maar wel dat de accenten anders liggen.

Inzake niet-begeleide minderjarigen geeft de Coalitie aan dat de lezing verschilt, zij het dan niet met zoveel woorden.

"Kinderrechtencoalitie: Blijkbaar worden dan alle bepalingen uit het IVRK vergeten terwijl we dat Verdrag hebben ondertekend, het zijn dan asielzoekers en asielzoekers sluiten wij op of die pakken we op."

De Coalitie stelt dat de publieke opinie van groot belang is voor de rol die de overheid zich aanmeent.

"Kinderrechtencoalitie: Kinderen kunnen niet stemmen hé. Dat is de politieke realiteit en dat is gek want ik heb daar gesproken helemaal in het begin over de stille mars en de witte mars, zet het nieuws maar op het gaat altijd over die problemen, nooit wordt dat prioriteit tenzij er echt iets gebeurt."

De Vlaamse Overheid hanteert het IVRK als een ethisch en juridisch kader.

"Vlaamse Overheid: Juridisch daarmee bedoelen we: het is een minimum dat we moeten naleven, we gaan trachten beter te doen. En voor de rest dat we het niet alleen doen omdat het in de wet staat maar omdat we het ook belangrijk vinden dus in die zin ook ethisch."

Er wordt van uitgegaan dat kinderrechten op een ruimere groep van toepassing zijn dan enkel op personen onder de achttien jaar. Vandaar ook dat men een integratie voorstelt van het kinderrechten- en jeugdbeleid.

Men geeft ook impliciet aan dat de lezingen verschillen van departement tot departement.

"Vlaamse Overheid: In het jeugdbeleid leg je automatisch meer nadruk op de autonomie van kinderen, om initiatief te nemen binnen het jeugdwerk en ja... kinderen en jongeren meer rechten te geven in heel het Vlaams beleid. Terwijl bij welzijn het zeer belangrijk is om ook op die rechtspositie en participatie te hameren maar moeten we die beschermingsrechten ook zien te waarborgen."

We merken dat beide eigenlijk de pragmatische lezing hanteren maar dat in het jeugdbeleid sterk tegen de grens met de radicale stroming wordt geleund. Bij welzijn is het meer 'puur' pragmatisch.

4.3.10 Relatie met andere actoren in het veld

Ook omtrent de monitoring en de samenwerking met andere actoren leerden de interviews ons iets.

Plan België geeft aan dat de relatie met het Kinderrechtencommissariaat hen niet altijd echt duidelijk is. Ze vragen zich af in hoeverre de standpunten van de Coalitie en het Commissariaat gelijk lopen, in hoeverre er wederzijdse beïnvloeding is, welke organisatie de grootste invloed heeft,... Ze menen dat er een spanningsveld is tussen beide actoren. De Kinderrechtswinkel en de Gezinsbond houden er een andere visie op na. Zij vinden dat de samenwerking tussen Kinderrechtencoalitie en Kinderrechtencommissariaat goed verloopt. De Gezinsbond ervaart wel een zekere afstand omdat de Coalitie een NGO is en het Kinderrechtencommissariaat bij het parlement hoort. De Kinderrechtencoalitie zegt dat de samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat wel goed verloopt:

"Kinderrechtencoalitie: op sommige puntjes hebben we een andere visie, maar dat gaat dan over details hé, over de basis zijn we het meestal wel eens. Maar op sommige details verschillen wij van mening. [...] Maar we werken goed samen, we hebben ook structureel overleg, we hebben een netwerk rond kinderrechten en jeugd. Er gaat geen week voorbij dat ik geen contact heb met het Kinderrechtencommissariaat, dus we werken goed samen."

Ook met betrekking tot CODE merkt Plan België een spanning op. Plan België meent zelfs dat er een cultuurverschil is tussen beide, met als voorbeeld de wet op de jeugdbescherming. De andere leden hadden hier geen duidelijke visie op.

Ook de Kinderrechtencoalitie merkt dat de samenwerking met CODE soms stroef verloopt.

Op de vraag of de Coalitie een cultuurverschil merkt met CODE antwoordt de Coalitie bevestigend. Er wordt wel aangegeven dat dit verschil te overbruggen is. Op de vraag of dit kan te maken hebben met een verschillende lezing wordt er negatief geantwoord. Toch merken we in hun discours, bijvoorbeeld inzake de aanpak van jeugdcriminaliteit, dat er een vermoeden is van een andere lezing.

"Kinderrechtencoalitie: Zij hebben ook, wat betreft de jeugdbescherming nog meer die piste van, ik maak er nu echt een karikatuur van hé, van arme kinderen die moeten beschermd worden [...] terwijl wij in Vlaanderen, de Coalitie toch pleit voor een jeugdsanctierecht, dat er sancties kunnen getroffen worden [...] Ze hebben die beschermingscultuur."

4.3.11 Conclusie

De conclusie bij dit gedeelte is enkel van toepassing op de geïnterviewde organisaties. Uit de gedane interviews bleek dat de leden van de Kinderrechtencoalitie en de Kinderrechtencoalitie zelf er grotendeels dezelfde lezing op nahouden. Dit is niet verwonderlijk aangezien de ingenomen standpunten (mee) door hen bepaald worden. Wanneer we over de ganse lijn kijken, dan merken we dat de pragmatische lezing de bovenhand haalt. Aangezien de grenzen tussen de verschillende lezingen redelijk open zijn, is het onze indruk dat degene die er toch een andere lezing op na lijken te houden, zich nog steeds op een pragmatisch uitgangspunt bevinden, maar dat de accenten anders liggen waardoor men soms iets meer lijkt te neigen naar een andere lezing.

Zowel de Kinderrechtencoalitie als haar leden nemen een rechtspositioneel uitgangspunt in. Men streeft ernaar om zoveel mogelijk van de bepalingen uit het Verdrag in rechtsmechanismen en wetten vervat te zien. Dit wordt enerzijds ingegeven vanuit de angst dat een nieuwe regering genomen maatregelen zou terugschroeven en anderzijds om een afdwingbare juridische basis te hebben.

Aangezien leden en Coalitie vanuit dezelfde invalshoek vertrekken, is het niet zo verwonderlijk dat er weinig discussies ontstaan bij het bepalen van de standpunten. Dit wordt, ons inziens, echter ook ingegeven door het feit dat het overgrote aantal van leden weinig expliciet gevraagd wordt naar standpunten. Dit gebeurt slechts occasioneel, vooral bij het opstellen van het alternatieve rapport en op de open fora. Bij het inspelen op de actualiteit blijkt dat vooral de Raad van Bestuur hier zeggenschap in heeft.

De Vlaamse Overheid duidt erop dat afhankelijk van departement verschillende accenten worden gelegd. Uit onze interpretaties is gebleken dat de overheid een pragmatische lezing hanteert. Afhankelijk van de accenten kan ze elementen bevatten van een andere lezing.

Zowel Coalitie, overheid als leden menen dat de lezingen van overheid en Coalitie volgens hen, gelijklopend zijn. We konden echter uit het verder verloop van de interviews opmerken dat men vaak aangaf dat de lezing toch verschillend zou kunnen zijn.

Uit het onderzoek bleek ook dat de verhouding met de Franstalige Kinderrechtencoalitie, CODE, soms gespannen is. Over het algemeen wordt een cultuurverschil vastgesteld tussen Vlaanderen en Wallonië inzake kinderrechten. Het is goed mogelijk dat de Franstalige Coalitie er een andere lezing op nahoudt dan de Vlaamse.

Onze algemene indruk is dat de leden, de Kinderrechtencoalitie en de Vlaamse Overheid elkaar kunnen vinden. Er is een goede samenwerking tussen hen. De meerwaarde van de Kinderrechtencoalitie wordt door alle actoren erkend. De Coalitie heeft de indruk dat de Vlaamse Overheid goede maatregelen neemt om het Kinderrechtenverdrag te implementeren.

Over de genomen stappen op Federaal niveau en het Franstalige landsgedeelte blijken de bevrageden minder positief te zijn. De Vlaamse Overheid geeft aan dat zowel op Federaal niveau als aan het andere gedeelte van de taalgrens op een andere manier rond kinderrechten wordt gewerkt. Over de Federale Overheid wordt zelfs gesteld dat er niet echt een kinderrechtenbeleid achter zit.

De Kinderrechtencoalitie meent dat het Federaal niveau de zwakke schakel is.

4.4 Besluit

Zowel uit de discoursanalyse als uit de interviews is gebleken dat de Kinderrechtencoalitie en de Vlaamse Overheid (vooral) een pragmatische lezing van het Verdrag hebben.

Uit de discoursanalyse bleek dat de Kinderrechtencoalitie een rechtspositioneel uitgangspunt inneemt. De interviews hebben dit bevestigd. Ook de aangesloten leden bevinden zich op een rechtspositioneel uitgangspunt.

De standpunten van Vlaamse Overheid en de Kinderrechtencoalitie stemmen zich na verloop van tijd op elkaar af. De Vlaamse Overheid neemt meestal het standpunt van de Kinderrechtencoalitie over. Het lijkt ons niet verwonderlijk dat zowel leden als Kinderrechtencoalitie in de interviews lieten doorschijnen dat ze vinden dat de Vlaamse Overheid goed werk levert.

Wat we als resultaten uit de discoursanalyse verkregen hebben wordt met andere woorden bevestigd door de interviews.

De interviews gaven echter nog bijkomende informatie. Zowel Kinderrechtencoalitie als de bevragede leden hebben dezelfde lezing, hoewel er accentverschillen in te onderscheiden zijn.

Niettegenstaande er een algemene tevredenheid is vast te stellen met betrekking tot de Vlaamse situatie, merken we dat er minder positief gesproken wordt over de Federale Overheid en over de Franse Gemeenschap.

Omtrent het rechtspositionele uitgangspunt leerden de interviews ons dat dit enerzijds werd ingegeven vanuit de bezorgdheid dat een nieuwe regering de genomen maatregelen zou kunnen terugschroeven en anderzijds om een afdwingbare juridische basis te hebben.

Een ander opvallend punt is dat zowel de Coalitie als de bevroegde leden vinden dat de werking van de Coalitie te beperkt is. Dit schrijven ze toe aan structurele beperkingen. De Vlaamse Overheid schrijft dit niet toe aan structurele beperkingen en vindt dat de Coalitie met de middelen die voorhanden zijn haar taak kan uitvoeren.

We merkten dat bepaalde organisaties zich concentreren op bepaalde thema's. De VSK zal bijvoorbeeld sterk pleiten voor een leerlingenstatuut, Plan België zal gericht zijn op ontwikkelingssamenwerking. We konden concluderen dat het vaak voorvalt dat bepaalde leden zich vooral focussen op hun terrein en minder aandacht besteden aan de zaken waar ze geen expertise in hebben. Dit laatste kan, in combinatie met de gelijke lezing binnen de Coalitie en het feit dat standpunten vooral bepaald worden door de Raad van Bestuur, er aan de basis van liggen dat er weinig discussies zijn binnen de Coalitie.

Hoofdstuk 5: Resultaten/Discussie

Uit de rapportanalyse was gebleken dat zowel Kinderrechtencoalitie als overheid vooral een pragmatisch standpunt innemen. De kwalitatieve interviews hebben dit beeld bevestigd. De lezing van de overheid is wel doorspekt met elementen uit een radicale lezing. Deze radicale lezing wordt vaak negatief gebruikt om beleidsmaatregelen te legitimeren die kinderen en volwassenen over dezelfde kam scheren.

Opmerkelijk bij dit alles is dat een sociaal-politieke lezing bij beide actoren zo goed als onbestaande is. De vraag die open blijft is: vanuit welke motieven hangt men een bepaalde lezing aan? Is dit bij de overheid bijvoorbeeld bepaald door budgettaire motieven, door de publieke opinie,...? Wel blijven we van mening dat de lezing de acties bepaalt. In dit licht is het dan ook niet verwonderlijk dat 'de Coalitie' en 'de overheid' van elkaar vinden dat er goed werk wordt verricht. We merkten tijdens onze analyses dat het kader dat aangeboden wordt vaak niet in vraag gesteld wordt. Binnen het aangereikte kader worden veranderingen beoogd door de Kinderrechtencoalitie.

We constateerden dat de lezingen van het Verdrag verschillen in tijd. Vooral bij de overheid merkten we een 'changement de discours' doorheen de tijd. Het bleek ook dat de overheid na verloop van tijd de punten die de Coalitie aanhaalt, tracht te verwezenlijken of tenminste aangeeft dit te willen doen.

De Kinderrechtencoalitie pleit, in tegenstelling tot de overheid, vaak om concrete rechtsmechanismen te installeren. Ze vertrekt duidelijk van een rechtspositioneel standpunt en staat zo voor een sterke juridisering van de relaties tussen kind en volwassene/samenleving. Dit biedt volgens de Coalitie de garantie dat de genomen maatregelen, ook bij het aantreden van een nieuwe regering, blijvend zullen zijn. Daarnaast heeft het als voordeel dat het een afdwingbare juridische basis kan bieden.

Doorheen het onderzoek viel het ons op, dat het moeilijk is om de lezingen duidelijk van elkaar te onderscheiden. Het is dan ook onze stelling dat de verschillende stromingen geen afgebakende gehelen zijn, maar in elkaar overvloeien.

De lezing van het Comité voor de Rechten van het Kind is vaak gelijklopend. Het Comité neemt de standpunten die de Kinderrechtencoalitie uitdrukt, op in de Concluding Observations. Dit geeft een extra druk op de Belgische Overheid (en de verschillende deelregeringen) om haar beleid af stemmen op deze standpunten.

De pragmatische lezing is binnen de Coalitie ook de lezing die de leden onderschrijven. We stelden vast doorheen ons kleinschalige onderzoek, op basis van interviews, dat de ondervraagde leden zich wel kunnen herkennen in de lezing die de Coalitie aanhangt. Een aannemelijke verklaring zou kunnen liggen in de selectiecriteria die de Kinderrechtencoalitie gebruikt bij het evalueren van de aanvragen tot lidmaatschap. De toekomstige leden moeten immers het IVRK onderschrijven. De manier waarop de Kinderrechtencoalitie het IVRK interpreteert kan de standaard zijn waaraan dit afgemeten wordt. Logischerwijs hebben de leden dan (ongeveer) dezelfde lezing. Één van de leden had echter problemen met de accenten die binnen de Coalitie gelegd worden. Ze vinden te weinig aansluiting bij de doelstellingen van de betrokken organisatie.

Even van het onderwerp afwijkend willen we de discussie open houden omtrent de vijfjaarlijkse rapportage aan het Comité voor de Rechten van het Kind. Ons onderzoek van de rapporten is beperkt gebleven tot een aantal discussiepunten. Om deze punten goed te kunnen contextualiseren en begrijpen heeft ons dit wel enige tijd gekost. We

vragen ons dan ook af, in hoeverre het Comité voor de Rechten van het Kind met de beperkte tijd die het uittrekt om een rapport te bespreken en bekijken, zich een accuraat beeld kan vormen over de toestand in een bepaald land.

Hoofdstuk 6: Conclusie

6.1 Inleiding

Vooreerst willen wij benadrukken dat het niet de bedoeling was, of is, om met deze scriptie een waardeoordeel te vellen over wat nu 'de goede manier' van werken is, noch om aan te geven wie 'de juiste lezing' van het Verdrag hanteert. Deze scriptie heeft tot doel om, in de mate van het mogelijke, de achterliggende visie te verduidelijken die bepaalde actoren in het kinderrechtenveld gebruiken. Het verduidelijken van deze visie geeft een kader, via hetwelk we de acties kunnen plaatsen en beter kunnen begrijpen.

De resultaten van het onderzoek bieden de mogelijkheid om acties van het beleid inzake kinderrechten en de Kinderrechtencoalitie en haar leden te kunnen kaderen. De achterliggende visie op kinderrechten en kinderen is, en dat is en blijft ons uitgangspunt, een bepalende factor in het opzetten van acties en het evalueren van genomen maatregelen. Zoals we in hoofdstuk 3 gezien hebben, stelde ook An-Naïm (1994) dat we om te kunnen debatteren omtrent de acties, we de achterliggende motivatie moeten kennen. Deze achterliggende motivatie hebben we geconcretiseerd via de verschillende stromingen/lezingen van het Kinderrechtenverdrag.

6.2 De stromingen

We hebben gemerkt doorheen ons onderzoek, dat de lezingen in de tijd en qua onderwerp kunnen verschillen bij dezelfde actor. Het geeft aan dat de stromingen geen mooi afgegrensde gehelen zijn. Het is onze mening dat de lezing vaak ook door externe factoren beïnvloed wordt, zoals de publieke opinie en financiële motieven. Dat deze lezingen kunnen verschillen, kan ook ingegeven zijn door het feit dat er niet zoiets is als 'de overheid' of 'de Kinderrechtencoalitie'. Beide bestaan uit een veelheid van actoren met elk expertise op één of een aantal specifieke gebieden.

Toch konden we vaststellen dat de Kinderrechtencoalitie vasthoudt aan een pragmatische visie, waarbij ze ervan uitgaan dat zowel zelfbeschikkings-, participatie- en beschermingsrechten belangrijk zijn. Ze streeft er ook naar om zoveel mogelijk wettelijk vast te leggen, waardoor ze een rechtspositionele positie innemen. De Coalitie neemt deze positie in vanuit de bezorgdheid dat, bij het aantreden van een nieuwe regering, de genomen maatregelen zouden teruggeschroefd worden. Daarnaast hebben rechtsmechanismen, hun inziens, juridisch meer betekenis.

De overheid hangt ook de pragmatische lezing aan. Soms gaan ze ervan uit dat het kind zoveel mogelijk beschermd moet worden. Andere keren zijn ze de mening toegedaan dat kinderen en volwassenen niet zoveel verschillen en kinderen zelf verantwoordelijk kunnen gesteld worden voor hun gedrag. Wanneer we in ons achterhoofd houden dat de grenzen tussen de verschillende lezingen open zijn, dan kunnen we concluderen dat de lezing van de overheid kenmerken bevat van de andere lezingen. De accentverschillen zijn afhankelijk van het thema en hebben waarschijnlijk te maken met publieke opinie en budgettaire overwegingen.

Tijdens de interpretatie van de overheidsdocumenten viel ons iets op in verband met de stromingen. We hebben gezien dat de radicale stroming ontstaan is vanuit een positieve inslag, met name kinderen meer zelfbeschikking geven. Tijdens de interpretatie van de overheidsdocumenten stelden we echter vast dat deze lezing ook negatief kan gehanteerd worden. Het kan gebruikt worden om bijvoorbeeld de uithandengeving te legitimeren of niet-begeleide minderjarigen als volwassenen te behandelen.

Opvallend was dat er zelden standpunten worden ingenomen die in de sociaal-politieke stroming thuishoren. Hier ligt een mogelijkheid in vervat voor verder onderzoek. Hoe komt het dat een sociaal-politieke lezing minder terug te vinden is bij zowel NGO's die werken rond kinderrechten, de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen als bij de overheid? En wat zou de meerwaarde zijn indien de sociaal-politieke lezing wel centraal zou staan?

6.3 Monitoring in België / Vlaanderen

De internationale monitoring door het Comité voor de Rechten van het Kind is ons inziens geen ideale situatie. Om ons te verdiepen in de discussiepunten die hierboven aangehaald werden, hebben we heel wat tijd moeten investeren. Het Comité hanteert een gemiddelde van negen uur per rapport. De vraag is dan ook hoe diepgaand een rapport besproken kan worden.

Wat betreft de monitoring in België en meer specifiek in Vlaanderen kunnen we stellen dat de Kinderrechtencoalitie, zowel door de overheid als door haar leden, een belangrijke plaats toebedeeld krijgt in het monitoringsproces. De Coalitie reageert op het overheidsbeleid en stelt de acties van de overheid vaak in vraag.

Uit onze discoursanalyse is ook gebleken dat het Comité, de Coalitie vaak volgt. Onderzoek van Goedertier en Verheyde (2002) toonde aan dat het Comité over weinig tijd beschikt om de NGO-rapporten grondig te kunnen bekijken. Het lijkt ons vreemd dat het Comité dan toch vaak het standpunt van de Kinderrechtencoalitie inneemt.

We kunnen zeer voorzichtig stellen, dat het Comité ook een eerder pragmatisch standpunt inneemt. De vraag die gesteld kan worden is: als ze toch beide een pragmatisch standpunt innemen waarom hebben we dan de Kinderrechtencoalitie nodig? Zoals reeds vermeld, heeft het Comité weinig tijd en is de Coalitie belangrijk om een andere mening aan te geven. De Coalitie gaat echter ook op het nationale vlak een rol spelen. We zien de regering dan ook in de loop van de tijd op een aantal punten van discours veranderen en zich meer gaan schikken naar het discours van de Coalitie. De Kinderrechtencoalitie doet ook meer dan enkel monitoren, hoewel dit een belangrijk deel uitmaakt van haar werk.

Wat betreft de relatie met de andere actoren zou het interessant zijn om de relatie Kinderrechtencoalitie en Kinderrechtencommissariaat en het verschil in standpuntinname en invloed verder te onderzoeken.

6.4 De rol van NGO's

Uit het onderzoek bleek dat de NGO's en de NGO-coalitie een belangrijke rol krijgen in het monitoringsproces. Men geeft respons op maatregelen die de overheid aandraagt. Dit zorgde op de onderzochte thema's voor een productieve discussie en wakkert het debat aan. De overheid heeft niet de mogelijkheid om hetgeen hen het best lijkt, zonder kritiek te installeren. De coalitievorming biedt ons inziens dan zeker een aantal voordelen. Het belangrijkste voordeel is, dat men met één stem spreekt zoals ook Yanacopulos (2005) aanhaalde. Wat men echter niet aanhaalde in de onderzoeken omtrent coalitievorming bij NGO's is het feit, dat organisaties met verschillende accenten op elkaar afgestemd moeten worden. Dit leidt tot het sluiten van compromissen maar ook soms tot afvlakking in de standpunten die de NGO's innemen.

6.5 De Kinderrechtencoalitie

Binnen de Coalitie zijn weinig discussies. Meestal is het mogelijk een consensus te bereiken omtrent de standpuntinname. Dit kan toegeschreven worden aan drie zaken, ten eerste onderschrijven zowel de bevroagde NGO's als de Coalitie dezelfde lezing, ten tweede worden de standpunten vaak bepaald door de Raad van Bestuur en ten derde zijn een aantal van de leden vooral gericht op het terrein waar zij expertise in hebben.

Er zijn wel accentverschillen binnen de Coalitie op te merken. Elke organisatie heeft haar eigen achtergrond. Dit lijkt niet voor onoverbrugbare problemen te zorgen. Wel viel het ons op dat één van de ondervraagde organisaties problemen had om zich te identificeren met de Kinderrechtencoalitie omwille van de verschillende accenten. Deze organisatie erkende wel nog steeds de meerwaarde en de noodzaak van de Kinderrechtencoalitie.

Wat betreft de lezingen is de boventoon binnen de Coalitie, de pragmatische lezing. Één van de mogelijke verklaringen hiervoor is de selectieprocedure om lid te kunnen worden van de Coalitie. De leden moeten immers het IVRK onderschrijven. Het is plausibel dat kandidaat-leden die niet dezelfde lezing hebben als de Coalitie niet toegelaten worden.

Het rechtspositionele uitgangspunt dat ingenomen wordt, zorgt ervoor dat er sterke druk is vanuit de NGO-wereld op de overheid om zoveel mogelijk rechtsmechanismen te creëren. Dit is één van de belangrijkste punten die duidelijk werden. Het benadrukken van de creatie van deze instrumenten zorgt dan ook voor een juridisering van de relatie tussen kind en samenleving. De wenselijkheid hiervan kan enigszins in vraag gesteld worden.

De meerwaarde van de Coalitie ligt volgens de leden vooral in een grotere druk op de overheid, omdat ze spreken met één stem.

Zoals we reeds zagen, gaf onderzoek van Allen (2000) aan dat deelname van NGO's in het beleid de onafhankelijkheid van NGO's in het gedrang brengt. De onafhankelijke positie van de Kinderrechtencoalitie zou dan ook in gevaar zijn, bijvoorbeeld door de gesubsidieerde vrijheid en de betrokkenheid van de Kinderrechtencoalitie bij het beleid. Uit ons onderzoek echter bleek dat vooral structurele beperkingen ervaren worden. Mankracht en een beperkt budget worden aangegeven als oorzaken om niet de werking te kunnen uitbouwen die men beoogt. Er werd aangehaald door de leden en de Coalitie dat inhoudelijk geen beperkingen worden opgelegd door de overheid.

6.6 Beperkingen van het onderzoek

We dienen op te merken dat het analyseren van slechts enkele discussiepunten uit de rapporten ons niet in de mogelijkheid stellen om over het geheel een conclusie te trekken. Het biedt ons wel een beeld omtrent de positie men inneemt.

Wat betreft de interviews was het de visie van een medewerker van de organisatie die werd nagegaan. Deze visie vertaalt zich logischerwijs in het standpunt dat bij de Coalitie ingenomen wordt, omdat deze persoon de contactpersoon is. De vraag blijft of deze visie representatief is voor de ganse organisatie. Geen enkel ondersteunend lid werd bevroagd, omdat de ondersteunde leden niet/minder de lijn van de Coalitie bepalen. Dit betekent echter niet dat zij geen lezing noch een visie op het werk van de Coalitie hebben. Verder onderzoek zou ook hier aangewezen kunnen zijn. Er werden ook slechts een beperkt aantal interviews afgenomen waardoor het ons onmogelijk lijkt generaliserende informatie te bekomen. De verworven informatie laat ons daarentegen wel toe een beeld te schetsen 'van hoe de situatie in elkaar zit.'

Ook dienen we aan te geven, dat het kwalitatief gedeelte van het onderzoek ruimte liet voor interpretatie. Deze interpretatie is een subjectieve aangelegenheid.

Het was onmogelijk om via het onderzoek het waarom na te gaan van de verandering van de Vlaamse Overheid naar een pragmatische lezing. Dit kan ingegeven zijn door

bijvoorbeeld de druk uit de NGO-wereld en door de tijdsgeest. Verder onderzoek kan hier een antwoord op geven.

Bibliografie

Aguilar, L. M. The role of NGO's in monitoring children's rights. In: Verhellen, E. (ed.) (1996) *Monitoring Children's rights*. (pp. 503 –507) The Hague: Kluwer Law International.

Allen, D. (2000) *Networking in the NGO community*. Verkregen op 3 februari 2005 van: <http://www.childrightseducation.org/english/allenarticle.html>

An – Na'im, A. (1994) Cultural transformation and normative consensus on the best interests of the child. (pp. 62 – 81) In: Alston, P. (ed.), *The best interests of the child*. Oxford: Clarendon press.

Archard, D. (1993) *Children. Rights & childhood*. London: Routledge.

Baarda, D.B., de Goede, M.P.M. & Teunissen, J. (2001) Hoe registreer en analyseer ik mijn gegevens? In: Baarda D.B., de Goede, M.P.M. & Teunissen, J. (eds.) *Kwalitatief onderzoek*. (pp. 167 – 198) Groningen: Wolters – Noordhoff.

Belgisch Comité voor Unicef (1996) *Kinderrechten een taak voor iedereen*. Brussel: Belgisch Comité voor Unicef.

Belgische Federale Regering (1998) *Tweede rapport Rechten van het kind*. Verkregen op 29 september 2005 van: http://www.just.fgov.be/nl_htm/organisation/html_org_admcentrale/html_dg1/rappnl.htm

Belgische Federale Regering (2002) *Wet van 4 september 2002 tot instelling van een jaarlijkse rapportage over de toepassing van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind*. Verkregen op 12 april 2006 op: <http://www.wvc.vlaanderen.be/juriwel/kinderrechten/rg/wet040902.htm>

Belgische Federale Regering (2005) *Samenwerkingsakkoord tussen de Staat, de Vlaamse Gemeenschap, het Vlaams Gewest, de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest, de Duitstalige Gemeenschap, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie inzake de oprichting van een nationale commissie voor de rechten van het kind*. Verkregen op 29 september 2005 van: <http://www.wvc.vlaanderen.be/juriwel/kinderrechten/nieuws.htm>

Beulens J. & Mortier, F. (1989) Het competentie – argument in het kinderrechtendebat. In: Verhellen, E., Spiesschaert, F., Cattrijsse, L. (eds.), *Rechten van kinderen*. (pp. 101 – 119) Antwerpen: Kluwer rechtswetenschappen.

Bouverne – De Bie, M. (2001) *Sociale agogiek*. Gent : Academia Press.

Bouverne – De Bie, M. (2004) *Jeugdbescherming en bijzondere jeugdbijstand*. Niet – gepubliceerde cursus, Gent: vakgroep sociale agogiek.

Brems, E. (2001) Universaliteit en diversiteit in de internationale mensenrechten. In:

Cliteur, P.B. & Van Den Eeckhout, V. (red.) *Multiculturalisme, cultuurrelativisme en sociale cohesie*. (pp. 65 – 78) Den Haag : Boom Juridische uitgevers.

Cattrijsse, L. (1999) Interdisciplinair onderzoek over het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. In Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van kinderen en gezinnen, *Tien jaar Kinderrechtenverdrag: Verwezenlijkingen en uitdagingen*. (pp. 151 – 164) Schaarbeek: Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van kinderen en gezinnen.

Cattrijsse, L. (2000) The Trees and the Wood. Governmental and Non – Governmental Organisations Working for Children's Rights. In: Verhellen, E.(ed.), *Ghent papers on children's rights*, 4, 423 - 444.

Cattrijsse, L. (2004) Human rights education: one step beyond...? In search of a conceptual framework for human rights education. In: Weyts, A. (ed.) *Ghent papers on children's rights* 8. (pp. 235 – 268) Gent: Universiteit Gent.

Centrum kinderrechten (2005) *algemeen – visie*. Verkregen op 15 oktober 2005 van: <http://www.centrumkinderrechten.org/>

Cliteur, P.B. (1997) *De filosofie van de mensenrechten*. Nijmegen : Ars Aequi Libri.

Comité voor de rechten van het kind (1994). *Consideration of reports by states parties under article 44 of the convention. Initial reports of states parties due in 1994 Belgium*. (CRC/C/11/Add.4) Verkregen op 26 februari 2006 op: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/CRC.C.11.Add.4.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/CRC.C.11.Add.4.En?OpenDocument)

Comité voor de rechten van het kind (1995) *Concluding observations of the committee on the rights of the child: Belgium. 20/06/95*. (CRC/C/15/Add.38) (*Concluding observations/comments*). Verkregen op 26 februari 2006 op: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/6265d1507ebdf9f74125623700578cdd?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/6265d1507ebdf9f74125623700578cdd?OpenDocument)

Comité voor de rechten van het kind (1999a). *Consideration of reports by states parties under article 44 of the convention. Second periodic report of states parties due in 1999 Addendum Belgium*. (CRC/C/83/Add.2) Verkregen op 26 februari 2006 op: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/4144e191b5c253f8c1256bc3004676b0/\\$FILE/G0145573.pdf](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/4144e191b5c253f8c1256bc3004676b0/$FILE/G0145573.pdf)

Comité voor de rechten van het kind (2002) *Written replies of the government of Belgium concerning the list of issues (CRC/C/C/Q/BELG/2) to be taken up in connection with the consideration of the initial report of Belgium (CRC/C/83/Add.2)* Verkregen op 26 februari 2006 op: <http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/crc/doc/replies/wr-belgium-2.pdf>

Comité voor de rechten van het kind (2002a) Verdrag inzake de rechten van het kind. Comité voor de rechten van het kind. Onderzoek van de rapporten die de verdragsluitende staten bij de toepassing van artikel 44 van het verdrag hebben voorgelegd. (officieuze vertaling) In: *kinderrechtengids*, 122 – 130, Deel 2 – 2.1B, Gent: Mys & Breesch.

Comité voor de rechten van het kind (2002b) *Note de la delegation belge relative aux enfants mineurs étrangers non accompagnés*. Verkregen op 26 februari 2006 op: <http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/crc/doc/info/ai-belgium-2-fr.pdf>

Comité voor de rechten van het kind (2002c) *Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child : Belgium. 13/06/2002. CRC/C/15/Add178*. Verkregen op 28 februari 2006 op: <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/343e2ee65ff32b2cc1256bd60046c4f5?OpenDocument>

Dasberg, L., (1997) *Grootbrengen door kleinhouden als historisch verschijnsel*. Meppel, Boom: Amsterdam

Depaepe, M. (2003) *De pedagogisering achterna. Aanzet tot een genealogie van de pedagogische mentaliteit in de voorbije 200 jaar*. Leuven/Leusden: Acco.

Euronet,(n.d.) *About Euronet. The european children's network*. Verkregen op 28 februari op: <http://www.europeanchildrensnetwork.org/Information/AboutEuronet.htm>

Fairclough, N. (1995) *Critical discourse analysis. The critical study of language*. New York: Longman Publishing.

Fairclough, N. (2003) *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. London: Routledge.

Freeman, M. The Limits of Children's Rights. In Freeman, M. & Veerman, P. (1992) *The Ideologies of Children's Rights*. (pp. 29 – 46) Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Freeman, M. (2000) The Future of Children's Rights. *Children & Society*, 14, 277-293.

Forrester, D. & Harwin, J. (2000) Monitoring Children's Rights Globally: Can Child Abuse be Measured Internationally?† *Child Abuse Review*, 9, 427-438.

Geboers, J. (2005, december) *Kinderrechtencoalitie Vlaanderen*. Paper gepresenteerd op de universiteit van Gent, vakgroep sociale agogiek.

Goedertier, G. & Verheyde, M. (2002) De activiteiten van het VN – comité voor de rechten van het kind. In: *kinderrechtengids*, 1 – 39, Deel 1 – 1.1, Gent: Mys & Breesch.

Hanson, K. (2003) *Kinderrechten en strafrechtelijke verantwoordelijkheid: een kritische analyse*. Niet gepubliceerde doctoraatsdissertatie. Gent: Universiteit Gent.

Hart, S. (1991) From property to person status. Historical perspectives on Children's rights. *American psychologist*, 46 (1), 53-59.

Hart, S. (2002) Making sure the child's voice is heard. *International review of education*, 48 (3-4), 251 – 258.

Hendrick, H. (1997) Constructions and reconstructions of British childhood: An

- interpretative survey, 1800 to the present. In: James, A. & Prout, A. (eds.), *Constructing and reconstructing childhood*. (pp. 34 – 64) London: Falmer Press.
- Heesterman, W. (2005) An assessment of the impact of youth submissions to the United Nations Committee on the Rights of the Child. *The International Journal of Children's rights*. 13, 351 – 378.
- Himes, J. (ed.) (1995) *Implementing the convention on the rights of the child. Resource Mobilization in Low – Income Countries*. The Hague: Kluwer Law International.
- Himes, J. (1996) Planning for effective action. In: Verhellen, E. (ed.), *Monitoring Children's rights*. (pp. 113 – 127) The Hague: Kluwer Law International.
- James, A. & Prout, A. (1997a) Re – presenting childhood. In : James, A. & Prout, A. (eds.) *Constructing and reconstructing childhood*. (pp. 230 – 250) London: Falmer Press.
- Kahlfallah, L. (1996) Impressions en marge d'une session du comité des droits de l'enfant. In: Verhellen, E. (ed.) (1996) *Monitoring Children's rights*. (pp. 445 – 451) The Hague: Kluwer Law International.
- Kinderrechtencoalitie VZW (2001) *Verdrag inzake de rechten van het kind. Alternatief rapport van de Belgische NGO's*. Verkregen op 12 december 2005 op: <http://www.kinderrechtencoalitie.be/files/alternatiefrapportbelgie.pdf>
- Kinderrechtencoalitie VZW (2002a) *Kinderrechtenmanifest*. Verkregen op 12 april 2006 op: <http://www.kinderrechtencoalitie.be/default.asp?pageid=39&l=06>
- Kinderrechtencoalitie VZW (2002b) *European childrens network*. Verkregen op 28 februari 2006 op: <http://www.kinderrechtencoalitie.be/default.asp?pageid=221>
- Kinderrechtencoalitie VZW (2002c) werkgroep niet – begeleide minderjarigen. Verkregen op 12 april 2006 op: <http://www.kinderrechtencoalitie.be/files/werkgroepnietbegeleideminderjarigen.doc>
- Kinderrechtencoalitie VZW (2002d) *Kinderrechtencoalitie Vlaanderen*. Verkregen op 27 februari 2006 op: www.kinderrechtencoalitie.be
- Kinderrechtencoalitie VZW (2002f) *Jongeren vanaf 16 voor de strafrechter: Kinderrechtencoalitie en Kinderrechtencommissariaat met verstomming geslagen!* Verkregen op 14 april 2006 op: <http://www.kinderrechtencoalitie.be/default.asp?pageid=183>
- Kinderrechtencoalitie VZW (2002g) *Open forum aanpak jeugddelinquentie 28 maart 2002*. Verkregen op 15 april op: <http://www.kinderrechtencoalitie.be/files/jeugddelinquentieverslagopenforum.doc>
- Kinderrechtencoalitie VZW (2003a) *'Geen stemrecht' wil niet zeggen 'geen rechten' Vlaamse politieke partijen zullen na 13 juni ook de agenda van minderjarigen moeten waarmaken*. Verkregen op 13 april 2006 op: <http://www.kinderrechtencoalitie.be/default.asp?pageid=249>

- Kinderrechtencoalitie VZW (2004) *Memorandum*. Brussel/Gent: kinderrechtencommissariaat/kinderrechtencoalitie.
- Kinderrechtencoalitie VZW (2004a) *Kinderrechtenforum. Rechten van minderjarigen uit etnisch – culturele minderheden*. Gent: Kinderrechtencoalitie Vlaanderen VZW.
- Kinderrechtencoalitie VZW (2005) *Nieuwsbrief 27 (3/05/2005)*. Verkregen op 16 april 2006 op: <http://www.kinderrechtencoalitie.be/newsletterdetail.asp?id=142>
- Kinderrechtencoalitie VZW & CODE (2002) *Verslag studiedag 'Implementatie van het IVRK in België' van 21 juni 2002*. Verkregen op 11 april 2006 op: <http://www.kinderrechtencoalitie.be/files/verslagstudiedag.doc>
- Kinderrechtencoalitie VZW & CODE (2003) *Bijdrage aan nationaal actieplan: een België geschikt voor kinderen*. Verkregen op 10 april 2006 op: <http://www.kinderrechtencoalitie.be/files/Nationaal%20Actieplan%20NGO's.doc>
- Linders, H. & Hijmans, E. (2001) Kwalitatief Survey. In: Hütner, H., Renckstorf, K. & Wester, F. (eds.), *Onderzoekstypen in de communicatiewetenschap*. Alphen aan de Rijn: Kluwer.
- Lowden, J. (2002) Children's rights: a decade of dispute. *Journal of Advanced Nursing*, 37, 100 – 107.
- Melton, G. B. (2005) Building humane communities respectful of children: the significance of the convention on the rights of the child. *American psychologist*, 60 (8), p. 918 – 926.
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2005) Fact Sheet No.10 (Rev.1), The Rights of the Child. Verkregen op 4 december 2005 op: <http://www.ohchr.org/english/about/publications/docs/fs10.htm#ii>
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2000) *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography A/RES/54/263*. Verkregen op 14 maart 2006 op: <http://www.unhcr.ch/html/menu2/dopchild.htm>
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2000) *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict A/RES/54/263*. Verkregen op 14 maart 2006 op: <http://www.unhcr.ch/html/menu2/6/protocolchild.htm>
- Parmentier, S & Brems, E. (2004) The significance of mechanisms to monitor human rights at the international level. In: Weyts, A. (ed.) *Ghent papers on children's rights* 8. (pp. 235 – 268) Gent: Universiteit Gent

- Payne, Lisa (2002) Children's Rights and Child Impact Analysis: Making Children Visible in Government. *Support for Learning* 17 (3), 128-132.
- Prout, A. (2003) Participation, policy and the changing conditions of childhood. In: Hallet, C. & Prout, A. (eds.) *hearing the voices of children. Social policy for a new century*. London / New York: RoutledgeFalmer.
- Pupavac, V. (1999) [*Children's rights and the infantilisation of citizenship*](#). Verkregen op 29 december 2005, via Newcastle University, Political Studies Association Web site: www.psa.ac.uk/cps/1999/pupavac.pdf
- Pupavac, V. (2001) Misanthropy Without Borders: The International Children's Rights regime. *Disasters*, (25) 2, 95 – 112.
- Purdy, L. M. (1992) *In their best interest? The case against equal rights for children*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Ritchie, C. (1995) Coordinate? Cooperate? Harmonise? NGO policy and operational coalitions. *Third World Quarterly*, 16 (3), 513 – 524.
- Saporiti, A. Evaluating the process of monitoring children's rights. In: Verhellen, E. (ed.) (1996) *Monitoring Children's rights*. (pp. 367 - 375) The Hague: Kluwer Law International.
- Save the Children (1999) *Children's Rights: Reality or Rhetoric? The UN convention on the rights of the child: The first ten years*. United kingdom: The International Save the Children Alliance.
- Scherer, L. P. & Hart, S.N. (2000) Reporting to the UN- Committee on the rights of the child – analysis of the first 49 State party reports on the education articles of the Convention on the Rights of the Child and a proposition for an experimental reporting system for education. *The International Journal of Children's Rights*, 7, 349 -363.
- Scherer, L. P. & Hart, S.N. (2001) Reporting on the status of education to the UN committee on the rights of the child. In: Hart, S.N. et al. (eds.), *Children's rights in education*. Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Schuyten, G. (2004) *Modellen van empirisch onderzoek I*. Niet – gepubliceerde cursus, Gent: Universiteit Gent.
- Simon, T. (2000) United Nations Convention on Wrongs to the Child. *The International Journal of Children's Rights*, 8, 1 – 13.
- Teegen, H., Doh J.P. & Vachani, S. (2004) The importance of nongovernmental organisations (NGO's) in global governance and value creation: an international business research agenda. *Journal of international business studies*, 35, 463 – 483.
- The NGO Group for the Convention on The Rights of The Child (1998) *A Guide for Non - Governmental Organizations Reporting to the Committee on the Rights of The Child*. Verkregen op 16 augustus 2005 op: www.crin.org/docs/resources/publications/NGOCRC/NGOCRC-Guide-en.pdf
- The NGO Group for the Convention on the Rights of the Child (1999) *Do you know...about the new ILO Worst Forms of Child Labour Convention*. Verkregen op 17 augustus 2005 op:

www.antislavery.org/homepage/resources/ILOeng.pdf

- The NGO Group for the Convention on the Rights of the Child (2001) *Networking for Children's Rights. A Guide for NGOs*. Verkregen op 17 augustus 2005 op: www.crin.org/docs/resources/publications/NGOCRC-a-guide-for-NGOs.pdf
- The NGO Group for the Convention on the Rights of the Child (2004) *A Profile of national Child Rights Coalitions. Findings of the NGO Group for the CRC survey of national child rights coalitions*. Verkregen op 17 augustus 2005 op: www.crin.org/docs/resources/publications/NGOCRC/CRIN-NGOCRC_WP1_en.pdf
- Unicef (2005) *Who monitors implementation of the convention?* Verkregen op 3 december 2005 op: <http://www.unicef.org/crc/monitoring.htm>
- United Nations (1993) *Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities*. Verkregen op 8 december 2005 op: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/dissre04.htm>
- Vande Lanotte, J. & Goedertier, G. (1996) Formal and procedural aspects. In: Verhellen, E. (ed.), *Monitoring Children's rights*. (pp. 73 – 111) The Hague: Kluwer Law International.
- Vandenbroeck, M. (2003) Impliciete kindbeelden : Beeldjes van kindjes. *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten*, (4) 1, p. 4 –11.
- Vandenbroeck, M. (2004) *In verzekerde bewaring. Honderd vijftig jaar kinderen, ouders en kinderopvang*. Amsterdam: SWP.
- Van der Burg, W. (1993) Rechten van kinderen: enkele filosofische kanttekeningen. In: Van Nijnatten, C. (red.) (1993), *Kinderrechten in discussie*. (pp. 64 –80) Amsterdam : Boom.
- Van Haelst, J. (2005) Méér dan 15 jaar IVRK in Vlaanderen en België 20 november 1989 – 30 juni 2005. In: *Kinderrechtengids*, 27 – 67, deel 1 – 1.1, Gent: Mys en Breesch.
- Van Nijnatten, C. (1993) Het kind tussen recht en bescherming. In: Van Nijnatten, C. (red.), *Kinderrechten in discussie*. (pp. 124 – 144) Amsterdam : Boom.
- Veerman, P. (1992) *The Rights of the Child and the Changing Image of Childhood*. Dordrecht/Boston/London : Martinus Nijhoff Publishers.
- Veerman, P. & Levine, H. (2000) Implementing children's rights on a local level: narrowing the gap between geneva and the grassroots. *The International Journal of Children's rights*. 8, p. 373 – 384.
- Verhellen, E. (1989) De conventie voor de rechten van het kind. Een strategische stap naar respectvolle omgang met kinderen. In Verhellen, E., Spiesschaert, F., Cattrijsse, L. (eds.), *Rechten van kinderen*. (pp. 1 – 34) Antwerpen: Kluwer rechtswetenschappen.
- Verhellen, E. (1992) Changes in the Images of Childhood. In Freeman, M. & Veerman, P. (eds.), *The Ideologies of Children's Rights*. (pp. 79 –94) Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Verhellen, E. (1996) Monitoring children's rights. In: Verhellen, E. (ed.),

Monitoring Children's rights. (pp. 7 –19) The Hague: Kluwer Law International.

- Verhellen, E. (1999) Tien jaar kinderrechtenbeleid in Vlaanderen: een terug – en vooruitblik. In Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van kinderen en gezinnen, *Tien jaar Kinderrechtenverdrag: Verwezenlijkingen en uitdagingen.* (pp. 22 – 35) Schaarbeek: Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van kinderen en gezinnen.
- Verhellen, E. (2000) *Verdrag inzake de rechten van het kind. Achtergronden, motieven, strategieën, hoofdlijnen* (4de volledig herzien ed.). Leuven / Apeldoorn: Garant
- Verhellen, E. & Spiesschaert, F. (eds.) (1989) *Ombudswork for children.* Leuven, Acco.
- Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen met en Gezinnen (1997) *Rechten van kinderen met een handicap.* Brussel: Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen met en Gezinnen.
- Vlaamse Overheid (1997) *Decreet van 15 juli 1997 houdende instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind*(B.S. 7.X.1997). Verkregen op 12 april 2006 op: <http://www.wvc.vlaanderen.be/juriwel/kinderrechten/rg/decr150797-1.htm>
- Vlaamse Overheid (1998) Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris. Verkregen op 05 april 2006 op: <http://www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/documentatie/jaarverslagen/jv98/index.htm>
- Vlaamse Overheid (2000) Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris. Verkregen op 05 april 2006 op: <http://www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/documentatie/jaarverslagen/jv01011999-31032000/Kinderrecht2000.pdf>
- Vlaamse Overheid (2001) Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris. Verkregen op 05 april 2006 op: http://www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/documentatie/jaarverslagen/jv01042000-31032001/Kinderrechten_rapport%20april%202000-maart%202001BAT.pdf
- Vlaamse Overheid (2002) *Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris.* Verkregen op 05 april 2006 op: <http://www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/documentatie/jaarverslagen/JV2002/VERTICAAL.pdf>
- Vlaamse Overheid (2002a) Jeugdbeleidsplan van de Vlaamse regering. Verkregen op 20 april 2006 op: http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/beleid/vlaams_jeugdbeleidsplan/jeugdbeleidsplan_20022004/documenten/jbp1.pdf
- Vlaamse Overheid (2003) *Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris.* Verkregen op 05 april 2006 op:

<http://www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/documentatie/jaarverslagen/jv2003/5verticaal2003.pdf>

- Vlaamse overheid (2004) *Bijdrage Vlaamse administratie aan het regeerprogramma van de aantredende Vlaamse regering. Deel 7 cultuur, jeugd, sport en media*. Verkregen op 18 april 2006 op:
http://www.wvc.vlaanderen.be/cultuurbeleid/download/regeerbijdrage2004_belidsdomeinCJSM.pdf.
- Vlaamse overheid (2004b) *Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris 2004*. Brussel: Vlaamse overheid
- Vlaamse overheid (2005) *Discussiedag 23/04/05. Het Vlaams Jeugdbeleidsplan 2005 – 2009*. Verkregen op 17 april op:
http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/beleid/vlaams_jeugdbeleidsplan/jeugdbeleidsplan_20052009/documenten/kinderrechten_verslagWG.doc
- Vlaamse overheid (2005a) *Beleidsnota jeugd. Toelichting op 21 december*. Verkregen op 17 april op:
http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/beleid/beleidsnota_jeugd/documenten/toelichting_jeugdbeleidsnota.doc.
- Vlaamse overheid (2005b) *Omzendbrief betreffende de aanvraag van subsidies 2006 van de Vlaamse gemeenschap voor de aanmoediging, organisatie en ontwikkeling van activiteiten inzake kinderrechten: oproep tot subsidiedossiers 2006 – indiendatum 28 oktober 2005 (programma 41.1, basisallocatie 33.06)*. Verkregen op 18 april 2006 op:
http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/beleid/documenten/omzendbrief270905_kinderrechten2006.pdf
- Vlaamse overheid (2005c) *Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris 2005*. Brussel: Vlaamse overheid
- Vlaamse overheid (2006) *Kindeffectrapportage*. Verkregen op 27 februari 2006 op:
<http://www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/>
- Vlaamse overheid (2006a) *Verdrag inzake de rechten van het kind aangenomen door de algemene vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989. Officiële Nederlandse vertaling*. Verkregen op 14 maart 2006 op:
<http://www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/kinderrechten/verdrag.htm>
- Vlaamse overheid (2006b) *Vlaams jeugdbeleidsplan 2006 – 2009*. Verkregen op 16 april 2006 op:
http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/beleid/vlaams_jeugdbeleidsplan/jeugdbeleidsplan_20052009/documenten/JBP2_VR.doc
- Vlaamse overheid (2006c) *Inhoudelijke doelstellingen voor het Vlaamse jeugdbeleid*. Verkregen op 18 april 2006 op:
http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/beleid/beleidsnota_jeugd/inhoudelijke_doelstellingen/index.htm#2
- Vlieghe, K. (2001) Actoren kinderrechten. In: *kinderrechtengids*, 1 – 64, Deel 4 – 4.1.1, Gent: Mys & Breesch.

What do you Think? (n.d.) *Rapportering*. Verkregen op 28 februari 2006 op:
www.whatdoyouthink.be

Wolfson, S. (1992) Children's rights : The Theoretical Underpinning of the 'Best Interest of the Child'. In Freeman, M. & Veerman, P. (eds.), *The Ideologies of Children's Rights*. (pp. 7 -27) Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Woll, L. (2000) Reporting to the UN Committee on the Rights of the Child: A catalyst for domestic debate and policy change? *The International Journal of Children's Rights*, 8, 71 - 81.

Woll, L. (2001) Organizational Responses to the Convention on the Rights of the Child : International Lessons for Child Welfare Organizations. *Child Welfare League of America*, 668 - 679.

Yanacopulos, H. (2005) The strategies that bind : NGO coalitions and their influence. *Global Networks*, 1, 93 - 110.